

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE BÜROKRASI – SİYASET İLİŞKİSİ VE YEREL
SEÇİLMİŞLER: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

İsmail MARDİNLİ

ŞANLIURFA - 2018

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE BÜROKRASI – SİYASET İLİŞKİSİ VE YEREL
SEÇİLMİŞLER: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

İsmail MARDİNLİ

Danışman:

Prof. Dr. Abdullah ÇELİK

ŞANLIURFA - 2018

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Kamu Yönetimi Anabilim Dalı 155232002 numaralı İsmail MARDİNLİ'nin hazırladığı "Türkiye'de Bürokrasi-Siyaset İlişkisi ve Yerel Seçilmişler: Şanlıurfa Örneği" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması, 11/01/2018 tarihinde, saat 10:00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

11/01/2018

(Danışman)
Prof. Dr. Abdullah ÇELİK

Üye
Doç. Dr. İbrahim Ethem TAŞ

Üye
Yrd. Doç. Dr. A. Yahap ULUÇ

Bu tezin Kamu Yönetimi Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

24.01/2018
Prof. Dr. Abdullah ÇELİK
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı: İsmail Mardinli
Öğrenci Numarası: 155232002
Enstitü Anabilim Dalı: Kamu Yönetimi
Programı: Tezli Yüksek Lisans
Başlık: (Türkiye’de Bürokrasi-Siyaset
İlişkisi ve Yerel Seçilmişler: Şanlıurfa
Örneği)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 158 sayfalık kısmına ilişkin, 04/12/2017 tarihinde danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı %16’dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 6 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığımı ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntılarının bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığımı, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

20/12/2017

Hazırlayan Öğrencinin
İmzası

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım 20/12/2017

Prof. Dr. Abdullah ÇELİK

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
(İmzası)

ÖNSÖZ

Bürokrasi ve siyasi iktidarın ortak amacı topluma hizmettir. Siyasi iktidar, ülke yönetimi için toplumun çıkarlarını göz önünde tutarak kararlar alır ve aldığı kararları bürokrasiye uygulatır. Dolayısıyla bürokrasi ve siyasi iktidar, topluma karşı sahip oldukları ortak amaçları nedeniyle çok yakın bir ilişki içerisindeyler.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki bürokrasi ve siyaset ilişkisini ortaya koymak ve bu ilişkinin bir aktörü olan yerel seçilmişlerin bürokrasi ve siyaset arasındaki bu ilişkiyi nasıl değerlendirdiklerini tespit etmektir.

Çalışmanın her aşamasında yardım ve desteğini esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Abdullah ÇELİK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, anket çalışmaları esnasında ve yardıma ihtiyaç duyduğum her anda benden yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşlarım Ayşe TAT, Ramazan KAYMAKÇI ve Hasan AKSU'ya çok teşekkür ederim. Son olarak, bütün bu süreçte hep arkamda olan ve desteklerini hiç esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Aralık 2017

İsmail MARDİNLİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
KISALTMALAR.....	V
TABLO LİSTESİ.....	VI
ÖZET.....	XI
ABSTRACT.....	XII
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	
1. BÜROKRASİ VE SİYASET KAVRAMI.....	3
1.1. Bürokrasi Kavramı.....	3
1.2. Bürokrasi Kuramları.....	6
1.2.1. Weberyani Bürokrasi Kuramı.....	6
1.2.2. Hegelci Bürokrasi Kuramı.....	9
1.2.3. Seçkin Bürokrasi Kuramı.....	10
1.2.3.1. Robert Michels "Oligarşinin Tunç Kanunu".....	10
1.2.3.2. Bruno Rizzi "Bürokratik Kolektivizm".....	11
1.2.3.3. Gaetano Mosca "Yönetici Sınıf Teorisi".....	12
1.2.4. Bürokrasi Konusundaki Çağdaş Yaklaşımlar.....	13
1.2.4.1. Warren G. Bennis'in Bürokrasi Modeli.....	13
1.2.4.2. James Brunham "Yönetimsel Devrim".....	14
1.3. Siyaset Kavramı.....	14
1.3.1. Yerel Siyaset.....	17
1.3.2. Yerel Seçilmişler.....	20
1.3.2.1. Belediye Başkanı.....	21
1.3.2.2. Belediye Meclisi.....	24
1.3.2.3. Muhtar.....	27

2. BÖLÜM

2. BÜROKRASI VE SİYASET İLİŞKİSİ.....	29
2.1. Genel Olarak Bürokrasi ve Siyaset İlişkisi.....	29
2.2. Bürokratik Sistem, Bürokrasinin İşlevleri ve Güç Kaynakları.....	31
2.2.1. Bürokratik Sistem.....	31
2.2.2. Bürokrasinin İşlevleri.....	33
2.2.3. Bürokrasinin Güç Kaynakları.....	35
2.3. Siyasal Sistem, Siyasal İktidarın İşlevleri ve Güç Kaynakları.....	37
2.3.1. Siyasal Sistem	37
2.3.2. Siyasal İktidarın İşlevleri	39
2.3.3. Siyasal İktidarın Güç Kaynakları	41
2.4. Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Bürokrasi Siyaset İlişkisi... 42	42
2.4.1. Gelişmiş Ülkeler	42
2.4.2. Gelişmekte Olan Ülkeler	44
2.5. Hükümet Sistemleri Açısından Bürokrasi ve Siyaset İlişkisi	46
2.5.1. Parlamenter Sistem	46
2.5.2. Başkanlık Sistemi	48
2.5.3. Tek Parti Sistemi	51
2.6. Türkiye'de Bürokrasi ve Siyaset İlişkisi	52
2.6.1. Osmanlı Dönemi	52
2.6.2. Cumhuriyet Dönemi	56
2.6.2.1. Tek Parti Dönemi	56
2.6.2.2. Demokrat Parti Dönemi	58
2.6.2.3. 1960-1980 Arası Dönem	60
2.6.2.4. 1980 Sonrası	63

3. BÖLÜM

3. TÜRKİYE'DE YEREL SEÇİLMİŞLERİN BÜROKRASI VE SİYASET ARASINDAKİ İLİŞKİYİ NASIL ALGILADIKLARINI BELİRLEMeye YÖNELİK SAHA ARAŞTIRMASI	66
3.1. Araştırmanın Amacı ve Sınırlılıkları	66
3.2. Araştırmanın Hipotezleri.....	66
3.3. Araştırmanın Yöntem ve Tekniği	67
3.3.1. Evren ve Örneklem	68

3.3.2. Veri Toplama Aracı	68
3.3.3. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	69
3.4. Bulgular ve Yorumlar	69
3.4.1. Demografik Bilgiler	69
3.4.2. Yargısal Değerlendirme.....	74
3.4.2.1. Bürokrasi ve Siyaset İlişkisinin Uzlaşmaya Dayalı Olması....	74
3.4.2.2. Bürokrasi İle Siyasetin Uyum İçerisinde Çalışma Gerekliliği	83
3.4.2.3. Siyasetin Bürokrasiye Müdahalesi.....	97
3.4.2.4. Bürokratların Siyasilere Yakın Olma İsteği.....	106
3.5. Genel Değerlendirme.....	122
SONUÇ.....	126
KAYNAKÇA.....	134
EKLER.....	139

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AK PARTİ	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	: Anavatan Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DP	: Demokrat Parti
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
S.	: Sayı
SP	: Saadet Partisi
SPSS	: Statistical Packages for Social Science
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
v.b.	: ve benzeri
v.d.	: ve diğerleri
yy.	: Yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1. Örneklem.....	68
Tablo 3.2. Cinsiyet.....	69
Tablo 3.3. Yaş.....	70
Tablo 3.4. Medeni Durum.....	70
Tablo 3.5. Öğrenim Durumu.....	71
Tablo 3.6. Meslek.....	71
Tablo 3.7. Gelir Durumu.....	72
Tablo 3.8. Seçilme Dönemi.....	72
Tablo 3.9. Siyasi Parti.....	73
Tablo 3.10. Görev Yapılan İlçeler.....	73
Tablo 3.11. “Türkiye’de Bürokrasi İle Siyasi İktidar Uyum İçinde Çalışır” – Yaş Grupları.....	74
Tablo 3.12. “Türkiye’de Bürokrasi İle Siyasi İktidar Uyum İçinde Çalışır” – Öğrenim Durumları.....	75
Tablo 3.13. “Türkiye’de Bürokrasi İle Siyasi İktidar Uyum İçinde Çalışır” – Seçilme Dönemleri.....	76
Tablo 3.14. “Türkiye’de Bürokrasi İle Siyasi İktidar Uyum İçinde Çalışır” – Siyasi Partiler.....	77
Tablo 3.15. “Türkiye’de Bürokrasi İle Siyasi İktidar Uyum İçinde Çalışır” – Görev Durumları.....	78

Tablo 3.16. “Türkiye’de Bürokrasi İle Siyasi İktidarın İstekleri Genel Olarak Çelişir” – Yaş Grupları.....	79
Tablo 3.17. “Türkiye’de Bürokrasi İle Siyasi İktidarın İstekleri Genel Olarak Çelişir” – Öğrenim Durumları.....	80
Tablo 3.18. “Türkiye’de Bürokrasi İle Siyasi İktidarın İstekleri Genel Olarak Çelişir” – Seçilme Dönemleri.....	81
Tablo 3.19. “Türkiye’de Bürokrasi İle Siyasi İktidarın İstekleri Genel Olarak Çelişir” – Siyasi Partiler.....	82
Tablo 3.20. “Türkiye’de Bürokrasi İle Siyasi İktidarın İstekleri Genel Olarak Çelişir” – Görev Durumları.....	83
Tablo 3.21. “Türkiye’de Kamu Yönetimi Sisteminin Daha İyi İşleyebilmesi İçin Bürokrasi ve Siyaset Uyum İçinde Çalışmalıdır” – Yaş Grupları.....	84
Tablo 3.22. “Türkiye’de Kamu Yönetimi Sisteminin Daha İyi İşleyebilmesi İçin Bürokrasi ve Siyaset Uyum İçinde Çalışmalıdır” – Öğrenim Durumları.....	85
Tablo 3.23. “Türkiye’de Kamu Yönetimi Sisteminin Daha İyi İşleyebilmesi İçin Bürokrasi ve Siyaset Uyum İçinde Çalışmalıdır” – Seçilme Dönemleri.....	86
Tablo 3.24. “Türkiye’de Kamu Yönetimi Sisteminin Daha İyi İşleyebilmesi İçin Bürokrasi ve Siyaset Uyum İçinde Çalışmalıdır” – Siyasi Partiler.....	87
Tablo 3.25. “Türkiye’de Kamu Yönetimi Sisteminin Daha İyi İşleyebilmesi İçin Bürokrasi ve Siyaset Uyum İçinde Çalışmalıdır” – Görev Durumları.....	87
Tablo 3.26. “Siyasi İktidar Karar Alırken Bürokrasinin Etkisinde Kalır” – Yaş Grupları.....	88
Tablo 3.27. “Siyasi İktidar Karar Alırken Bürokrasinin Etkisinde Kalır” – Öğrenim Durumları.....	89
Tablo 3.28. “Siyasi İktidar Karar Alırken Bürokrasinin Etkisinde Kalır” – Seçilme Dönemleri.....	90

Tablo 3.29. “Siyasi İktidar Karar Alırken Bürokrasinin Etkisinde Kalır” – Siyasi Partiler.....	91
Tablo 3.30. “Siyasi İktidar Karar Alırken Bürokrasinin Etkisinde Kalır” – Görev Durumları.....	92
Tablo 3.31. “Siyasi İktidar İdari Karar Alırken Bürokrasinin Uzmanlık ve Sürekliliğinden Faydalanır” – Yaş Grupları.....	93
Tablo 3.32. “Siyasi İktidar İdari Karar Alırken Bürokrasinin Uzmanlık ve Sürekliliğinden Faydalanır” – Öğrenim Durumları.....	94
Tablo 3.33. “Siyasi İktidar İdari Karar Alırken Bürokrasinin Uzmanlık ve Sürekliliğinden Faydalanır” – Seçilme Dönemleri.....	95
Tablo 3.34. “Siyasi İktidar İdari Karar Alırken Bürokrasinin Uzmanlık ve Sürekliliğinden Faydalanır” – Siyasi Partiler.....	96
Tablo 3.35. “Siyasi İktidar İdari Karar Alırken Bürokrasinin Uzmanlık ve Sürekliliğinden Faydalanır” – Görev Durumları.....	97
Tablo 3.36. “Siyasi İktidarın Bürokrasiye Gereğinden Fazla Müdahalesi Bürokrasiyi Siyasallaştırır” – Yaş Grupları.....	98
Tablo 3.37. “Siyasi İktidarın Bürokrasiye Gereğinden Fazla Müdahalesi Bürokrasiyi Siyasallaştırır” – Öğrenim Durumları.....	99
Tablo 3.38. “Siyasi İktidarın Bürokrasiye Gereğinden Fazla Müdahalesi Bürokrasiyi Siyasallaştırır” – Seçilme Dönemleri.....	100
Tablo 3.39. “Siyasi İktidarın Bürokrasiye Gereğinden Fazla Müdahalesi Bürokrasiyi Siyasallaştırır” – Siyasi Partiler.....	101
Tablo 3.40. “Siyasi İktidarın Bürokrasiye Gereğinden Fazla Müdahalesi Bürokrasiyi Siyasallaştırır” – Görev Durumları.....	101
Tablo 3.41. “Bürokraside Atamalar Liyakat ve Başarıdan Çok Siyasi Yakınlığa Göre Yapılır” – Yaş Grupları.....	102

Tablo 3.42. “Bürokraside Atamalar Liyakat ve Başarıdan Çok Siyasi Yakınlığa Göre Yapılır” – Öğrenim Durumları.....	103
Tablo 3.43. “Bürokraside Atamalar Liyakat ve Başarıdan Çok Siyasi Yakınlığa Göre Yapılır” – Seçilme Dönemleri.....	104
Tablo 3.44. “Bürokraside Atamalar Liyakat ve Başarıdan Çok Siyasi Yakınlığa Göre Yapılır” – Siyasi Partiler.....	105
Tablo 3.45. “Bürokraside Atamalar Liyakat ve Başarıdan Çok Siyasi Yakınlığa Göre Yapılır” – Görev Durumları.....	106
Tablo 3.46. “Siyasi İktidar İle Farklı Bir İdeolojiye Sahip Bürokrat Başarılı Olsa da Görevinde Kalamaz” – Yaş Grupları.....	107
Tablo 3.47. “Siyasi İktidar İle Farklı Bir İdeolojiye Sahip Bürokrat Başarılı Olsa da Görevinde Kalamaz” – Öğrenim Durumları.....	108
Tablo 3.48. “Siyasi İktidar İle Farklı Bir İdeolojiye Sahip Bürokrat Başarılı Olsa da Görevinde Kalamaz” – Seçilme Dönemleri.....	109
Tablo 3.49. “Siyasi İktidar İle Farklı Bir İdeolojiye Sahip Bürokrat Başarılı Olsa da Görevinde Kalamaz” – Siyasi Partiler.....	110
Tablo 3.50. “Siyasi İktidar İle Farklı Bir İdeolojiye Sahip Bürokrat Başarılı Olsa da Görevinde Kalamaz” – Görev Durumları.....	111
Tablo 3.51. “Bürokratlar Gelecekte Siyaset İçinde Yer Alabilmeleri Siyasi Çevrelere Yakın Durular” – Yaş Grupları.....	112
Tablo 3.52. “Bürokratlar Gelecekte Siyaset İçinde Yer Alabilmeleri Siyasi Çevrelere Yakın Durular” – Öğrenim Durumları.....	113
Tablo 3.53. “Bürokratlar Gelecekte Siyaset İçinde Yer Alabilmeleri Siyasi Çevrelere Yakın Durular” – Seçilme Dönemleri.....	114
Tablo 3.54. “Bürokratlar Gelecekte Siyaset İçinde Yer Alabilmeleri Siyasi Çevrelere Yakın Durular” – Siyasi Partiler.....	115

Tablo 3.55. “Bürokratlar Gelecekte Siyaset İçinde Yer Alabilmeleri Siyasi Çevrelere Yakın Durular” – Görev Durumları.....	116
Tablo 3.56. “Bürokratlar Görevlerinde Hızlıca Yükselbilmeleri ve Parlak Bir Kariyer Elde Edebilmeleri İçin Siyasilerin İsteklerine Göre Hareket Ederler” – Yaş Grupları.....	117
Tablo 3.57. “Bürokratlar Görevlerinde Hızlıca Yükselbilmeleri ve Parlak Bir Kariyer Elde Edebilmeleri İçin Siyasilerin İsteklerine Göre Hareket Ederler” – Öğrenim Durumları.....	118
Tablo 3.58. “Bürokratlar Görevlerinde Hızlıca Yükselbilmeleri ve Parlak Bir Kariyer Elde Edebilmeleri İçin Siyasilerin İsteklerine Göre Hareket Ederler” – Seçilme Dönemleri.....	119
Tablo 3.59. “Bürokratlar Görevlerinde Hızlıca Yükselbilmeleri ve Parlak Bir Kariyer Elde Edebilmeleri İçin Siyasilerin İsteklerine Göre Hareket Ederler” – Siyasi Partiler.....	120
Tablo 3.60. “Bürokratlar Görevlerinde Hızlıca Yükselbilmeleri ve Parlak Bir Kariyer Elde Edebilmeleri İçin Siyasilerin İsteklerine Göre Hareket Ederler” – Görev Durumları.....	121

ÖZET

TÜRKİYE’DE BÜROKRASI - SİYASET İLİŞKİSİ VE YEREL SEÇİLMİŞLER: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ

Bürokrasi ve siyaset ilişkisi topluma hizmet gibi aynı amaç doğrultusunda, aynı değer ve araçlarla, uyumlu çalışma esasına göre şekillenmiştir. Siyasi iktidar ülke yönetimine ilişkin kararları siyasi bir süreçte alır ve alınan bu kararları ilgili bürokrasi tarafından uygulamaya koyar. Bu çalışmanın konusu, bürokrasi ve siyaset kavramlarının genel gelişimi ile Tanzimat döneminden başlayarak Cumhuriyet’in ilanından günümüze kadar geçen süre içerisinde kamu yönetimi disiplini açısından Türk kamu yönetiminde bürokrasi ve siyaset arasında nasıl bir ilişki olduğu, birbirlerini nasıl etkiledikleri, uyumlu çalışma ve çatışma süreçlerini detaylarıyla incelemektir. Ayrıca yerel siyasetin aktörleri olan yerel seçilmişlerin, bürokrasi ve siyaset arasındaki bu ilişkiyi nasıl değerlendirdiklerini öğrenmektir.

Yerel seçilmişlerin, bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendirdiklerini öğrenebilmek için, Şanlıurfa merkezdeki yerel seçilmişler ile (belediye meclis üyeleri ve muhtarlar) anket çalışması yapılmıştır.

Bu çalışma sonucunda, bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişkinin uzlaşmaya dayalı olduğu ve başarılı bir yönetim için uyum içinde çalışmanın önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, siyasetin bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesinin bürokraside siyasallaşmaya yol açtığı ve bürokratların kendilerini siyasilere yakın tutmaya çalıştıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bürokrasi, Siyaset, Yerel Siyaset ve Yerel Seçilmişler.

ABSTRACT

THE RELATION BETWEEN POLITICS AND BUREAUCRACY IN TURKEY AND LOCAL SELECTED ONES: SANLIURFA EXAMPLE

The relation of Bureaucracy and Politics have taken a shape in accordance with the same target like serving to the public, with the same aims and values and coordination. Political power makes decisions of governing the country in a process of politics and carries them into effect through the related bureaucracy. The subject point of this study, by starting from the Tanzimat Period (regulatory period) with the development of bureaucracy and politics, is to analyse what sort of relationship is existent between bureaucracy and politics in Turkish public administration in regard to public administration discipline since the proclamation of republic to present day, how they influence each other and is to analyze the process of their accordance of working and conflict in detail. Besides this, the subject point of this study is to learn how the local elected ones, as actors of local elections, evaluate the relation between bureaucracy and politics.

In order to learn how the locally elected figures (aldermen of municipality and neighbourhood representatives) evaluate the relation between bureaucracy and politics a questionnaire study has been performed.

In consequence of the study, it is concluded that the relation between bureaucracy and politics is built upon reconciliation and it is important to work in accordance for a successful governance. Also it is seen that excessive interference of politics into bureaucracy causes politicization in bureaucracy and bureaucrats have been trying to keep themselves close to politicians.

Key Words: Bureaucracy, Politics, Local Politics and Local Selected Ones.

GİRİŞ

Modern devletlerde siyasi iktidarın bir aracı olarak ortaya çıkan uzmanlaşmış yönetsel yapılar ve demokratik geleneğin gelişmesi sonucunda, devletin yasama, yürütme ve yargı fonksiyonlarının birbirinden ayrılması, gücün bir merkezde toplanması ve kötüye kullanılmasının önlenmesi fikri önemli bir hâl almıştır. Bu bağlamda da bürokrasinin, siyasi iktidara bağlı bir yapıya dönüştürülmesi öngörülmüştür. Bu yapı neticesinde siyasi ve yönetsel roller belirlenmiş, bürokratlar, siyasilerin direktifleri doğrultusunda çalışmaya başlamışlardır.

Bürokrasi ve siyaset ilişkisinde genel olarak siyasilerin kararları alması ve bürokratlarında alınan bu kararları uygulaması yönünde yaygın bir düşünce söz konusudur. Dolayısıyla alınan kararlar ve bunların uygulanması sırasında görev alanlarının birbirinden ayrılması gerekmektedir. Ancak bu yaygın düşünce son zamanlarda değişmeye başlamıştır. Başka bir deyişle, bürokrasi, asıl işlevi olan toplumsal hizmetleri yerine getirme görevinin yanında siyasi iktidarı etkilemek ve ele geçirmek için siyaset ile mücadele eder hale gelmiştir.

Günümüzde bürokrasi ve siyaset genellikle iç içe geçmiş bir durum sergilemektedir. Genel olarak siyaset, siyasilerin hâkim olduğu sorumlulukların, hedeflerin ve kararların alındığı bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Bürokrasi ise, belirli birtakım görevleri bulunan, sorumlulukları olan memurların faaliyet alanıdır. Bürokrasi ve siyaset ilişkisine bakıldığında ise, bunların bazen birbirini tamamlayan, bazen ters düşen, bazen de birinin diğerini etkisi altına aldığı bir ilişkiler ağı içerisinde olduğu görülür. Bu iç içe geçmiş ilişkiler ağı sonucunda siyasiler artık idari görev üstlenen, bürokratlar ise siyasi görevleri yerine getiren bir hâl almışlardır.

Türkiye'deki duruma bakıldığında ise, bu ilişkinin temeli Osmanlı dönemine kadar götürülebilir. Tanzimat Dönemi'nden itibaren başlayarak günümüze kadar bu ilişkinin devam ettiği görülmektedir. Günümüzde halen devam eden bu ilişkide kimi zaman siyaset bürokrasiyi, kimi zaman da bürokrasi siyaseti etkilemiştir. Bu ilişki bir

güç sağlama mücadelesi halini almıştır. Bu mücadeleden ise bazen siyaset, bazen de bürokrasi galip ayrılmıştır.

Bürokrasi ve siyaset ilişkisindeki sorunlar genel olarak çok partili rejimlerde ortaya çıkmaktadır. Çünkü tek partili rejimlerde bürokrasi, var olan bu tek partinin hedeflerini yerine getirmek için vardır. Dolayısıyla bu rejimlerdeki bürokrasinin siyasallaşmaması ve yansız olması mümkün değildir. Çok partili rejimlerde de bürokrasinin tarafsızlığı kâğıt üzerinde kalmaktadır. Siyasal iktidarın değişmesiyle birçok üst kademe bürokrat değişmekte ve bürokrasi giderek siyasallaşmaktadır.

Bu çalışmada bürokrasi ve siyaset kavramlarının genel gelişimi ile Tanzimat döneminden itibaren günümüze kadar geçen süre içerisinde kamu yönetimi disiplini açısından Türk kamu yönetiminde bürokrasi ve siyaset arasında nasıl bir ilişki olduğu, birbirlerini nasıl etkiledikleri açıklanmaya çalışılacaktır. Ayrıca çalışmanın son bölümünde yerel siyasetin aktörleri olan yerel seçilmişlerin, bürokrasi ve siyaset arasındaki bu ilişkiyi nasıl yorumladıkları da ele alınmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, “Bürokrasi ve Siyaset” temel başlığı altında bürokrasi, bürokrasi kuramları, siyaset, yerel siyaset ve yerel seçilmişler konularının açıklanmasına yer verilmektedir.

İkinci bölümde, “Bürokrasi ve Siyaset İlişkisi” temel başlığı altında bürokrasi ve siyasetin güç kaynakları ve işlevleri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bürokrasi ve siyaset ilişkisi ile hükümet sistemleri açısından bürokrasi ve siyaset ilişkisi ele alınmıştır. Ayrıca Tanzimat Dönemi'nden başlayarak, Cumhuriyetin kuruluş yıllarında tek parti döneminde bürokrasi siyaset ilişkisi, 1946'dan sonra çok partili dönemde bürokrasi siyaset ilişkisi, daha sonra ise 1960 ile 1980 arası dönemde bürokrasi siyaset ilişkisi ile 1980 sonrasında günümüze kadar olan süreçte bürokrasi siyaset ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise, bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişki konusunda yerel seçilmişlerin düşüncesini saptamak için anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen veriler ise SPSS (Statistical Packages for Social Science) sistem programında oluşturulan veri kütüğüne aktarılmıştır. Daha sonra buradan elde edilen veriler ile yerel seçilmişlerin bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişkiyi nasıl yorumladıkları değerlendirilmiştir.

1. BÖLÜM

1. BÜROKRASİ VE SİYASET KAVRAMI

1.1. Bürokrasi Kavramı

Bürokrasi kavramı Latince “burra” ve Yunanca “kratos” kelimelerinden türetilmiştir. “Burra” masaların üzerini örtmede kullanılan koyu renkli kumaşı ifade ederken, “kratos” ise egemenlik, anlamına gelmektedir. Buna göre bürokrasi büroların hâkimiyeti olarak anlaşılmaktadır. Bu kavram ortaya çıktığı zamanlarda memurların görev yaptığı çalışma masalarının üstü koyu renkli kumaşlarla örtülmekteydi. Bu benzetme ile anlatılmak istenen, memurların toplum üzerinde giderek artan hâkimiyetidir (Eryılmaz, 2011: 194). Bürokrasi kavramı, Fransız kökenli bir terimdir. Bu kavram ilk olarak 1745 yılında Fransız iktisatçı “Vincent De Gournay” tarafından ortaya atılmıştır (Eryiğit ve Yörükoğlu, 2012: 2).

Bürokrasi, çok çeşitli tanımlamaları olan bir terimdir. Bu tanımlamalar iki farklı yaklaşım ile ele alınabilir. İlk yaklaşım bürokrasi kavramını, yapısal özelliklerine göre tanımlamaktayken, ikinci yaklaşım ise, bürokrasiyi davranışsal özelliklerine göre tanımlamakta ve açıklamaktadır. Dolayısıyla bürokrasi kavramı bu iki yaklaşım çerçevesinde ele alınmalıdır. Çünkü bürokrasinin yapısal nitelikleri, onun davranışlarını ve hizmeti yerine getirme yöntemlerini büyük oranda etkilemektedir (Eryılmaz, 2008: 6-7).

Bürokrasinin yapısal ve davranışsal niteliklerini oluşturan bu tanımlamalar ise “kırtasiyecilik ve verimsizlik”, “rasyonel örgüt biçimi”, “kamu yönetimi”, “memurlar tarafından yönetim” ve “büyük yapıli örgütler” şeklinde beş grupta toplanmıştır ve şu şekilde açıklanmıştır (Eryılmaz, 2011: 230-231):

- *Kırtasiyecilik ve verimsizlik*: Bu şekilde bürokrasi, verimsizlik, işlerin geç yerine getirilmesi, kurallara bağılılık, kırtasiyecilik, sorumluluk üstlenmeme,

yönetimde kapalılık, yetki devri konusunda isteksiz yaklaşım gibi olumsuz davranış ve eylemleri ifade eder.

- *Rasyonel örgüt biçimi:* Bu tanımlama Weber tarafından ortaya atılmıştır. Weber'e göre bürokrasi, işbölümü, üst kademe hiyerarşisi, yazılı kurallar, işlemlerin ve faaliyetlerin raporlanması, gayrişahsîlik ve resmi durumlardan meydana gelen bir örgüt şeklidir. Bu bağlamda bürokrasi, rasyonel bir örgüt biçimi olmaktadır.
- *Kamu yönetimi:* Burada bürokrasi, devlet yönetiminde birtakım yönetsel hizmetleri yerine getirmek için gelişmiş iktidarlar tarafından yönetilen ve farklı kamu kurumlarından meydana gelen örgütlerin tümüne verilen isimdir.
- *Memurlar tarafından yönetim:* Bürokrasi, hâkimiyetin büyük oranda atama şekliyle görev başına gelen memurların inisiyatifinde olduğu yönetim şeklidir. Bu anlamda bürokrasi, demokrasi ve monarşi gibi bir yönetim biçimidir.
- *Büyük yapılı örgütler:* Bürokrasi, toplumda büyük çaplı örgütlerin gelişimini yansıtan bir ifadedir. Bu örgütler, sadece siyaset, yönetim, adalet ve askeri birimler ile sınırlı değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin de bürokratikleşmesini kolaylaştıran birimlerdir.

Bürokrasi konusunda birçok ünlü düşünür de tanımlamalar yapmıştır. Örneğin, Karl Marx, bürokrasiyi devlet idaresi içerisinde daha çok güç ilişkisi bakımından incelemiştir. Marx, bürokrasiyi, kapitalizmin birtakım gereksinimleri ile ilişkilendirmiş, burjuva sınıfının çıkarını savunan ve kapitalist anlayışı destekleyen mekanizma olarak tanımlamıştır. John Stuart Mill ise, bürokrasiyi, idare görevinin uzmanların inisiyatifinde olması olarak tanımlamıştır. Çünkü Mill'e göre ancak böyle bir idare, tecrübeleri bir araya getirir ve bunları uygun, hazır bilgiler olarak asıl idare hizmetini yürütenlere aktarır. Ludwig Von Mises ise, bürokrasiyi, kamu hizmetlerini yerine getirmek üzere başvuru alan bir idare ve özel girişimin yerine kamu kurumlarının ikame edilmesi olarak tanımlamıştır. Ayrıca Mises, belirli birtakım hizmetlerde ve alanlarda bürokrasiyi, demokrasi için vazgeçilmez bir öge olarak görmüştür (Eryılmaz, 2011: 233-234).

Bürokrasi, bir devlet yönetim sistemi değildir ve devlet idaresi anlamına gelmemektedir. Bürokrasi, sürekliliğe sahip ve kendisine ait kuralları olan sadece

devlet yapılanmalarında değil çeşitli örgütlerin yapılanmalarında da var olan bir yapıdır (Kalağan, 2010: 16).

Kamu yönetimi, belirli hizmetleri yerine getirmek amacıyla birçok insanın bir araya gelerek uyum içerisinde çalışmasını gerektirmektedir. Bürokrasi ise bu uyumu ve hizmetlerin düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak için kurulmuş olan hiyerarşik yapıdan oluşmaktadır. Başka bir deyişle bürokrasi, iş bölümünün esas olduğu ve birimler arasında hiyerarşik denetim mekanizmalarının yer aldığı bir yapıdır (Çoker, 1995: 1).

Bürokrasi, siyasal sistemin bir parçası olan idari yapıyı ve onun eylemlerini ifade etmektedir. Başka bir deyişle bürokrasi, politik toplumlardaki yönetsel yapıyı ve kamu politikalarının uygulanmasını anlatmaktadır. Bürokrasi, devletin yürütmeye ilişkin kolunun yapılanması ve faaliyetlerinden meydana gelmektedir. Yapısal anlamda ise bürokrasi, devletin dışarıya yansıyan örgütsel görünümüdür (Eryılmaz, 2008: 12).

Bürokratlar ve siyasiler ise bürokrasiyi, hedeflerine ulaşmadaki en büyük engellerden biri olarak görmektedirler. Bu kişiler doğrudan veya dolaylı olarak bürokratik yapının içerisinde yer almalarına rağmen bürokrasiyi, kendi kontrol alanlarının dışında bir yapı olarak değerlendirmektedirler. Ayrıca bürokrasinin her şeyden önce bir zaman kaybına yol açtığını düşünmektedirler (Uçman, 2014: 19).

Bürokrasinin, bürokratlar ve siyasiler tarafından yapılan değerlendirmelerine bakıldığında bürokrasinin önemli bir direnme gücüne sahip olduğu söylenilebilir. Çünkü her iki tarafın da şikâyetçi olduğu bir bürokratik yapıda gerekli olan işlemlerin kapsamlı ve hızlı bir şekilde yapılması mümkün olmamaktadır. Bu durum bürokrasinin önemli bir direnme gücüne sahip olduğunu göstermektedir.

Bürokrasi, insanlığın tarihsel seyrinin belirli bir aşamasında ve bazı gelişmeler ile ortaya çıkan özel bir yönetim ilişkisini ifade etmektedir. Bürokrasinin bu şekilde ortaya çıkmasında kapitalizme dayanan bir ekonomik sistem, buna bağlı olarak da şehirlerde oluşan kümeleşme ve bunun sonucunda ortaya çıkan rasyonelleşme, uzmanlaşma ve örgütlenme gibi yönetsel görevler önemli rol oynamıştır (Kalağan, 2010: 20).

1.2. Bürokrasi Kuramları

Bürokrasiye ilişkin kuramsal yaklaşımların gruplandırılmasında bürokrasinin rol boyutu, grup boyutu ve örgüt boyutuna dikkat edilmektedir. Rol boyutu, bürokratlar özelinde yapılan bir incelemeyi ifade eder. Grup boyutu açısından ise, örgütsel ilişkilerin grup ilişkileri olduğu varsayımından hareket edilerek grup ilişkilerinin siyasal ve sosyal süreçler açısından çözümlenmesiyle bir sonuca ulaşılmaya çalışılmaktadır. Örgüt boyutu açısından ise, tüme varım tekniği kullanılmaktadır. Bürokrasi, küçük parçalar olarak kabul edilip, bu küçük parçaların incelenmesinden örgütün bütünü değerlendirilmektedir (Akçakaya, 2016: 675).

Bürokrasi, yukarıda ifade edildiği gibi farklı boyutlar açısından ele alınmıştır. Ancak, bürokrasi kavramını sistematik biçimde ilk inceleyen Max Weber'dir (Gökçe ve Şahin, 2002: 5). Dolayısıyla kuramsal inceleme Weber'in görüşleriyle başlayacaktır.

1.2.1. Weberyen Bürokrasi Kuramı

Bürokrasi olgusunu ayrıntılı bir şekilde inceleyen ilk bilim adamı Alman sosyolog Max Weber'dir. Weber'e göre bürokrasi, uzmanlaşmış bir görevi yerine getiren birçok insan arasındaki işbirliğinin devamlı olarak örgütlenmesidir. Weber'e göre modern siyasi yaşam bürokratik olmalıdır. Çünkü yalnızca devamlılık değil, etkinlik ve devletin bireysellikten uzaklaşması da ona bağlıdır. Weber, "ideal tip" olgusunu oluşturmuş ve "ideal tip"i soyut düşünsel bir tasarım olarak incelemiştir (Uçman, 2014: 31-32).

Weber, ideal bürokrasinin ayırt edici özelliklerini şu şekilde belirtmiştir (Çevikbaş, 2014: 90):

- Fonksiyonel uzmanlığa dayanan bir işbölümü,
- Açık bir şekilde belirlenmiş hiyerarşik bir yapı,
- Örgütte uygulanacak olan soyut kuralların varlığı,
- Örgüt içerisinde gayri şahsi ilişkilerin varlığı,
- Personelin teknik kabiliyete göre seçilmesi ve terfi ettirilmesi,
- Yasal hakların gerektiğinde kullanılması,
- İş ile iş yapanın birbirinden ayrı olarak ele alınması,

- Örgüte karşı dışarıdan olabilecek müdahalenin engellenmesi,
- İşi yapanlara maaş verilmesi,
- İş yapanların iş güvenliklerinin sağlanması için çalışmalar yapılması,
- Kayıt ve haberleşmelerin yazılı şekilde yapılması ve kapsamlı bir raporlama sisteminin varlığı.

Weber'in kullandığı biçimde bürokrasi ifadesinin olumsuz bir anlamı yoktur. Weber bürokrasi kavramıyla, zekânın en üst seviyede gelişmiş olduğu bir formel yapıyı kast eder. Bu anlamda Weber'in kastettiği bürokrasi, kesin bir biçimde akıcı, hiç bir bireysel bağ ve duygusallığa yer vermeyen sosyal örgütlerin ve yapıların en mükemmel şeklidir. Bürokrasi, bir insan sisteminden daha çok, bir yasa ve kurallar bütünü sistemidir. Yani Weber, büyük çaplı kurumların idare edilebilmesi için, ussal hedeflerin belirlenmesi gerektiği fikriyle, saf örgüt biçimini yansıtan bürokrasi olgusunu geliştirmiştir (Gökçe ve Şahin, 2002: 5-6).

Weber, "patrimonyal" ve "rasyonel" olmak üzere iki çeşit bürokrasiden bahsetmiştir. Patrimonyal bürokrasi, sözleşme temeline göre atanarlara değil, bağımsız olmayan bürokratlara dayanır. Bu bürokrasi şekli, kölelik sisteminin yaygın olduğu zamanlardaki yönetsel örgütleri ifade eder. Patrimonyal bürokrasi, geleneksel idarecilere dayanır. Burada devlet, aile gibi düşünölmekte ve o şekilde yönetilmektedir. Ülke, hükümdarın mülkiyetindedir. Yönetim hükümdarın bireysel bir görevi olarak görölmektedir. Ayrıca Weber'e göre patrimonyal bürokrasiler istikrarsızdır. Bu istikrarsızlık durumu ise, gayrişahsîlik ve gelişmiş bir ekonominin olmamasından kaynaklanan bir istikrarsızlıktır (Kalağan, 2010: 20-21). Rasyonel bürokrasi ise Weber'in modern örgüt modelidir. Bu bürokrasi tipi, gayrişahsî, akılcı, idari düzenlemeler ve kanunlar ile belirlenmiş yapı ve eylemlere dayanmaktadır ve bunlar neticesinde de bazı üstünlöklere sahiptir (Eryılmaz, 2008: 58).

Weber'e rasyonel bürokrasinin sahip olduğu üstünlökleri şu şekilde sıralamıştır (Eryılmaz, 2011: 238-239):

- Bürokrasi, verimli bir örgüt şeklidir. Dolayısıyla Weber'e göre, tümüyle bürokratik hâl almış örgütler, teknik bakımdan en yüksek seviyede verimlilik derecesine ulaşmaya en yakın örgütlerdir.

- Bürokrasi, en yaygın bir örgüt biçimidir. Bu örgütlenme şekli, sadece devlete özgü değil, özel sektörde de çok yaygın bir şekilde kendini gösterir.
- Bürokrasi, kuvvetli bir örgüt şeklidir. Bürokratik örgüt, onu elinde bulunduranlar için hayati bir güç kaynağıdır. Onun gücü ise, rasyonelliğinden, uzmanlığından ve devamlılığından kaynaklanmaktadır.
- Bürokrasi, genişleme ve gelişme eğilimlidir. Bürokrasinin genişlemesi, sadece onun gücünden kaynaklanmaz, aynı zamanda bu büyüme, karmaşık bir toplumdaki örgütlü yönetime duyulan ihtiyacın nitelik bakımından yeni görevleri ortaya çıkarmasıyla alakalıdır.

Weber'in bürokrasi kuramındaki amacı; örgütlerin karşı karşıya kaldıkları sorunları bürokratik yapının nasıl çözüme kavuşturacağını göstermektir. Weber, uzmanlaşma ve işbölümü ile verimliliğin artacağını savunmuştur. Weber'e göre bilinen en verimli örgüt tipi bürokrasidir ve bürokrasinin kuruluşunun yasal, yönetiminin ise rasyonel olduğunu belirtmiştir (Yılmaz ve Tütek, 1991: 105).

Weber, bürokrasinin potansiyel olarak bazı olumsuz sonuçlarına dikkat çekmiştir ve bunları da şu şekilde belirtmiştir (Eryılmaz, 2008: 59-60):

- Bürokrasiler, bilgileri tekeline tutmak ve başkalarına karşı bunları gizlemek eğilimindedir. Başka bir deyişle bürokrasiler her zaman için "gizli oturumlar" yönetimi olmak eğilimindedir.
- Bürokrasi, ortadan kaldırılması çok zor olan yapılardandır. Önemli bir güç kaynağıdır ve değişimlere karşı potansiyel bir direnme gücü vardır. Çünkü, bürokrasi, tam anlamıyla kurulduktan sonra ortadan kaldırılması en zor olan sosyal yapılardandır.
- Bürokrasilerin demokrasiye karşı tutumları karışıklık göstermektedir. Bürokrasiler bir yandan kitle demokrasisine eşlik etme eğiliminde iken, diğer yandan sorumluluk alma ve kamuoyuna karşı duyarlı olma konusunda ise çok istekli değildirler.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde Weber'e göre bürokrasi, işbölümü, gayrişahsîlik, kuralların varlığı, kamu ve özel alanın ayrışması, yazınlık gibi belirli özellikleri bulunan, yetki ve görev tanımının önceden yapıldığı ve siyasal sistemlerin bundan vazgeçemediği bir örgüt biçimidir.

1.2.2. Hegelci Bürokrasi Kuramı

Hegelci bürokrasi kuramı örgütlerin şahsi çıkarları ile devletin genel çıkarları arasındaki mücadeleden kaynaklı ortaya çıkmıştır. Bürokrasi, toplumun kişisel çıkarlarını devlet tarafından temsil edilen genel çıkarlara dönüştüren bir araçtır. Hegel'e göre devletin asli görevi, toplumdaki bireylerinin ortak menfaatlerini savunmaktır. Toplumda iki farklı sınıf bulunur. Bunlar: "mutlak sınıf" ve "ticari sınıftır". Hegel'in bahsettiği bu iki farklı sınıf ise bürokratlardan oluşmaktadır (Çevik, 2010: 10).

Hegel, kamu yönetimi anlayışını, devlet ile sivil toplum arasında bir köprü olarak değerlendirmiştir. Sivil toplum, çeşitli meslek dallarını, farklı menfaatleri temsil eden şirketleri kapsamakta ve çıkar çatışması yaratmaktadır. Bu çıkarlar sistemini düzenleyecek bir tarafsız güce gereksinim duyulmaktadır. İşte bu noktada Hegel'e göre tarih böyle bir gereksinim karşısına tarafsız bir güç olarak devleti çıkarmıştır (Eryılmaz, 2008: 22).

Hegel'in değerlendirmesinde sivil topluma negatif bir anlam yüklenmiştir. Hegel'e göre sivil toplum, insanlar arasındaki mücadelenin ortasında yer alan şahsi bencillik alanıdır. Devlet ise, sivil toplumun kökeninde var olan mücadeleleri kontrol altına alabilen ve uzlaştıran bir mimar gibidir. Hegel'in devlet anlayışında bürokrasi, genel yetkiye ve faydaya sahip, toplumun şahsi çıkar ve isteklerine hâkim bir durumdadır. Yani Hegel'e göre bürokrasinin en temel görevi, sivil toplumun göz ardı ettiği genel yararın savunucusu ve destekleyicisi olmaktır (Eryılmaz, 2008: 22).

Hegel'in bürokrasi kuramı şu şekilde açıklanabilir (Kalağan, 2010: 24):

- Bürokrasi rasyonel yapıda bir örgütlenmedir.
- Bürokrasi şahsi nitelikte olmayan bir yapılanmadır.
- Bürokratik işlemlerin şekli anayasal normlar ve somut şartlar arasında aracıdır.

Hegel, şahsi olmayan, rasyonel ve anayasal normlar ile somut şartlar arasında aracı olan bürokrasiye sınırlı bir işlev yüklemiştir. Sınırlı bir işlev yüklediği bürokrasinin de bu işlevini aşarak kendi değerlerini topluma dayatmaya çalışmasına

karşı çıkmıştır. Başka bir deyişle bürokratik despotizme onay vermemiştir (Heper, 1983: 292).

Hegel, ideal devlet ve ideal bürokrasi tanımlaması yapmıştır. Devletin temel görevinin toplum üyelerinin genel ve ortak çıkarlarını savunmak olduğunu belirtmiştir. Bürokrasiyi ise, toplumun çıkarlarını devlet tarafından kullanılan genel çıkarlara dönüştürme aracı olarak tanımlamıştır. Hegel, bürokrasiye sınırlı bir görev yüklemektedir ve bürokrasinin bu sınırlı görevini aşarak topluma kendi değerlerini benimsetmeye çalışmasını uygun bulmamaktadır. Bundan dolayı bürokratik despotizmi kabul etmemektedir (Gökçe ve Şahin, 2002: 4).

1.2.3. Seçkinci Bürokrasi Kuramı

Seçkinci bürokrasi kuramı, seçkinci düşüncenin önemli isimleri olan, Robert Michels'in "Oligarşinin Tunç Kanunu", "Bruno Rizzi'nin "Bürokratik Kolektivizm" ve Gaetano Mosca'nın "Yönetici Sınıf Teorisi" yaklaşımları üzerinden açıklanacaktır.

1.2.3.1. Robert Michels "Oligarşinin Tunç Kanunu"

Seçkinci düşüncenin önemli isimlerinden biri olan Robert Michels, bürokratik yapıdaki örgütlerin toplum yapısına etkilerini inceleyen Weber'den farklı olarak daha çok büyük yapıdaki örgütlerin iç sorunlarıyla ilgilenmiş ve bu yönüyle, bir anlamda analizlerini Weber'in bıraktığı noktadan başlatmıştır. R. Michels, çağdaş toplumlarda gittikçe çoğalan bürokratikleşmeyi demokrasinin gerçekleşmesini engelleyici bir unsur olarak kabul etmektedir (Fişek, 1979: 78).

R. Michels, Almanya'daki sosyalist partiler üzerindeki araştırmalarına dayanarak, 1911'de "Oligarşinin Tunç Kanunu" isimli teorisini geliştirmiştir. Bu teoriye göre, parti liderleri partide tam gün iş yapacak maaşlı görevliler çalıştırmak isterler. Bu görevliler partide bir süre çalıştıktan sonra uzmanlaşırlar. Ayrıca parti liderleri de bir süre sonra profesyonelleşirler. Daha sonra bu yöneticiler kökenlerini unutup bir zümre halini alırlar ve ardından mevcut durumlarını sürdürmeye çalışırlar. Mevcut durumlarını koruyamayacaklarını anladıkları zaman kendilerinin yerine geçecek olanları belirlemek için çalışmalar yaparlar. Böyle bir durumda resmi seçimler, oylamanın dışında bir anlam teşkil etmezler. Böylece örgütlerin tümü,

resmi yapıları demokratik olanlar dahi, yapılarını fiziken oligarşiye dönüştüren "tunçtan bir kanuna" tabii olmuş olurlar (Eryılmaz, 2011: 223-224).

R. Michels'e göre bürokrasi, demokrasinin gelişmesine engel olmaktadır. Çünkü demokrasinin hayati elemanları olarak nitelendirilen ve dolayısıyla en demokratik yapılar olması gereken siyasi partiler oligarşik bir yapıya dönüşerek demokrasinin yalnızca resmiyette ve sözde kalmasına yol açmaktadırlar (Çevikbaş, 2014: 91).

Michels'e göre bürokratik yapının hiyerarşik yönü ve haberleşme yollarının en üst noktada toplanması liderin iktidar gücünü arttırmaktadır. Çünkü en üst noktada toplanan bu bilgiler değiştirilebilir veya potansiyel bir tehlike olarak görülen bir rakibe karşı kullanılabilir. Lider de zamanla görevini yerine getirirken uzmanlaşır ve siyasal beceriler kazanır. Bu kazanımlar onu örgütte yeri doldurulamaz bir konuma kavuşturur (Eryılmaz, 2008: 40).

Michels, bürokrasinin modern toplumlarda orta sınıfa iktidar, ayrıcalık, makam ve mevki gibi istenilen şeyler kazandırdığı için herkesin içerisinde yer almak istediği bir aygıt olarak bakmaktadır. Bu kazanımları sağladığı için sürekli büyümesi ve güçlenmesinin istendiğini belirtmiştir (Uçman, 2014: 50).

1.2.3.2. Bruno Rizzi "Bürokratik Kolektivizm"

Sosyalist akımdan etkilenmiş, hatta kendisini Marksist sayan ama son dönemlerinde onu kabullenmeyerek seçkinci akım içerisinde yer almış olan düşünürlerden biri de Bruno Rizzi'dir. Rizzi, Stalin döneminin komünist partisini örnek alarak, parti bürokrasisinin bütün üretim araçlarını ve dolayısıyla siyasal gücü hâkimiyetine aldığını ve böylece yeni bir sınıf olarak ortaya çıktığını vurgulamaktadır (Fişek, 1979: 79-80).

Rizzi'nin bürokratik kolektivizm diye nitelendirdiği bu yeni sistemin temel faktörleri ona göre yalnızca Sovyetler Birliği ile sınırlı değildir. Faşist ülkelerde ve kapitalist anlayışın hâkim olduğu sistemlerde de vardır. Ancak dünyanın bu bürokratikleşme serüveninin de mutlu bir sonu olduğunu söylemiştir. Rizzi'ye göre bu bürokratik sömürü türünde devlet egemen sınıfın aracı değil, egemen sınıfın kendisidir (Doğan, 2013: 29-30).

Rizzi'ye göre bürokratik sömürü biçiminde devlet, egemen sınıfın bir aracı değil, bizzat kendisidir. Başka bir deyişle proletaryanın yeni bir devrimi ile sınıfsız gerçek bir toplum ideali gerçekleşmeden önceki son sömürü şeklidir. Bürokratik kolektivizm, kapitalizmden sosyalimize geçişte ara bir kademedir. Bu şekilde Marksist plan, tamamen ortadan kaldırılmamakta; ancak "bürokratik kolektivizm" gibi ek bir tarihi dönemle zenginleştirilmeye çalışılmaktadır (Eryılmaz, 2008: 19).

Her Marksist düşünür gibi Rizzi de hâkimiyetin üretim araçlarının varlığına bağlı olduğunu belirtmektedir. Ona göre kapitalist sistem ile bu sistem arasındaki en önemli fark bu varlığın bireysel değil toplumsal oluşudur. Rizzi'ye göre Sovyetler Birliğinde üretim araçları yalnızca devletleştirilmiştir. Bunun sonucu olarak üretim araçları devlete, başka bir deyişle bürokrasiye aittir. Son olarak ise, bürokrasinin bir kısmı halkı sömürür ve bir şekilde artı emeği çalmış olurlar (Çevikbaş, 2014: 92).

1.2.3.3. Gaetano Mosca "Yönetici Sınıf Teorisi"

Mosca, "elit" kavramını kullanmamakla birlikte elit kitle ayrımını ilk kez sistemleştiren siyasal bilimci olarak kabul edilmektedir. Mosca'nın kullandığı kavram ise "yönetici sınıf" kavramıdır. İtalyan düşünür Mosca, bütün düzenli toplumlarda hükümet adı verilen bir otoritenin var olduğunu belirtmiş ve toplumu "yönetici sınıf" ile "yönetilen sınıf" olarak ikiye ayırmıştır. Mosca, yönetici sınıfı iktidarın avantajlarından faydalanan, gücü elinde tutan, tüm siyasi fonksiyonları yerine getiren ve sayıca hep az olan grup şeklinde tanımlamaktadır. Yönetilen sınıfı ise, keyfi muamelelere maruz kalan ve zor kullanılarak birinciler tarafından yönetilen ve sayıca çok olan grup olarak tanımlamıştır (Kapani, 2001: 112).

Mosca'ya göre toplum, her zaman azınlık bir grup tarafından yönetilir. Bu azınlık grup ise doğal ayıklanma veya siyasi seçim aracılığıyla çoğunluk içerisinde çıkar ve etkin bir biçimde toplumu yönetir. Yönetici sınıf olarak nitelendirilen bu baskın grup, toplumsal hayat içerisinde karşı konulamaz bir güce ve etkiye sahip olurlar. Bu durum ise onların organize olup bütün durumlarda beraber hareket etmelerinden kaynaklanmaktadır (Arslan, 2003: 118).

Mosca'ya göre, kesin ve katı bir siyasal eşitlik, özgür seçimler ve çoğunluğun yönetimi gibi şeylerin olması çok zor olmasına rağmen bütün bunlar, yönetici sınıfın başlıca gereklilikleridir. Mosca, açık elit sistemin bulunduğu dönemler açısından

bakıldığında bir ideal olmaktan öte anlam taşımasa da gelecekte bu sistemin siyasal ve toplumsal sorunların çözümü için hayati derecede bir öneme sahip olacağına inanmaktadır (Arslan, 2003: 118).

1.2.4. Bürokrasi Konusundaki Çağdaş Yaklaşımlar

Bürokrasi konusundaki çağdaş yaklaşımlar, Warren G. Bennis'in "Bürokrasi Modeli" ve James Brunham'ın "Yönetimsel Devrim" yaklaşımları üzerinden açıklanacaktır.

1.2.4.1. Warren G. Bennis'in Bürokrasi Modeli

Bennis'e göre sanayi devrimi döneminde faydalı bir toplumsal icat olan bürokrasi, 20. yy. şartlarına ayak uyduramaması neticesinde işlevselliğini kaybetmiştir. 20. yy. ile birlikte teknolojide büyük ve hızlı bir değişim yaşanmıştır. Bürokrasi kendisini teknolojik değişimlerin yarattığı yeni durumlara uyarlamak durumunda kalmıştır. Örgütler birer kapalı kutu olarak görünmektedir. Bunun sonucunda bürokratik örgütlerin çevrenin isteklerini yerine getirmekte başarısız olduğunu aktaran Bennis, bilimsel ve teknolojik gelişimin bürokrasiyi tehdit ettiğini savunmaktadır. Ayrıca Bennis, bürokrasinin işlevsizliğini ortadan kaldırabilmek amacıyla örgütsel sorunların çevreyle uyum içerisinde çözülmesini önermektedir. Bunun için bürokratik kurumların içerisinde yer aldığı sosyal, ekonomik ve siyasal çevre ile olan ilişkilerini ve konumunu yeniden düzenlemesi gerektiğini vurgulamıştır (Gökçe ve Şahin, 2002: 10).

Bennis'e göre bürokrasi sanayi devrimi döneminde mükemmelleştirilmiş faydalı bir toplumsal icattır ve anatomisi şu unsurlardan oluşmaktadır (Çevikbaş, 2014: 92):

- Fonksiyonel uzmanlaşmanın varlığı ve bu uzmanlaşmaya dayanan işbölümü,
- Çok iyi bir şekilde belirlenmiş bir otorite hiyerarşisinin varlığı,
- İşçilerin haklarını ve görevlerini içeren bir kurallar düzeni,
- Kişisel çıkarlara bağlı olmayan beşeri ilişkilerin varlığı,
- Teknik yeterliliğe bağlı seçilmenin ve terfi sisteminin olması.

Bennis'e göre, Weber'in geliştirmiş olduğu bu bürokrasi modeli 20. yy.'ın koşullarına ayak uyduramamıştır. Çünkü çok hızlı ve büyük bir teknolojik gelişme yaşanmaktadır. Eğer bürokrasi kendisini bu hızlı ve büyük teknolojik gelişime uyduramazsa kaybolma tehlikesi içerisinde dir.

1.2.4.2. James Brunham "Yönetimsel Devrim"

Amerikalı düşünür J. Brunham'ın "yönetimsel devrim kuramı" aslında Rizzi'nin görüşlerinin geliştirilmiş şekli olarak kabul edilebilir. Rizzi'den önemli ölçüde etkilenen Brunham, Rizzi'den farklı olarak bürokratları, fizik ve mühendislik alanında gelişmiş olan teknokratlardan ayırmıştır. Brunham'a göre, teknolojik gelişmeler büyük kapitalistleri üretimin her aşamasını denetleme olanağından yoksun bırakmaktadır. Dolayısıyla üretimi kim denetleme olanağına kavuşursa toplumu da o denetleyecek ve yöneticiliği meslek edinen azınlık bir seçkinler topluluğu devasa sanayi şirketlerinden sonra devlet idaresine el koymuş olacaktır (Fişek, 1979: 79).

Brunham, tarihsel sürecin en ileri düzeyinde üretim araçlarının özel mülkiyet sisteminden çıkacağına ve devlet mülkiyetinin kurulacağını savunmuştur. Bu durumda üretim araçlarının kontrolü bürokratların ellerine geçmiş olacaktır. Devlette bu yeni yönetici sınıfın mülkü haline gelmiş olacak ve yöneticiler de bu sayede yeni bir oligarşik düzen kurmuş olacaktır (Eryılmaz, 2008: 30).

Bu dönüşüm sürecinin sonunda çeşitli toplumsal, ekonomik ve siyasi kurumların yer aldığı farklı inanç ve ideolojilere bağlı bir toplum oluşacaktır. Bu yeni oluşum içerisinde farklı bir toplumsal grup veya sınıf egemen olacaktır.

1.3. Siyaset Kavramı

Siyaset teriminin kökeni Arapça'ya dayanmaktadır. Arapça'da "siyasa" olarak kullanılmıştır. Bedevi toplumlarında hayvanların, özellikle at ve deve yetiştiriciliğinde ve eğitiminde "SWS" ya da "sasa" kökünden gelen "siyasa" kavramı kullanılmıştır. Daha sonrasında ise bu terim birisine bakmak, birisini terbiye etmek ve yönetmek anlamlarında kullanılmıştır. Son kullanma şekli olarak ise bu kavramın anlamı biraz daha genişletilerek kentlerin ve bireylerin idaresi ile bu alanda bulunan çeşitli ilişkilerde kullanılmıştır (Yılmaz, v.d., 2013: 268).

Siyaset teriminin İngilizce'deki anlamı "politics"dir. Politics ise eski Yunan da şehir olarak bilinen "polis" kelimesinden türemiştir. Polis kavramı buna ek olarak bir siyasi modelinde adıdır. Bu model içerisinde, herkesin şehir işlerinde yer alması istenilmekte ve bu işlerde yer almayanlara ilgisiz olarak bakılmaktaydı. Zamanla siyasetin kapsamı ve vasfı değişmiştir. Siyaset artık insani ilişkilerin ve faaliyetlerin meşru ve gerekli bir hali olarak kabul edilmiştir (Yayla, 2002: 1).

Siyaset, siyasal otorite ile ilgili örgütlerin ve bu örgütlerin oluşumunda etkin olan davranışların bilimi olarak belirtilir. Böyle bir tanımlama, siyasetin bir yandan günümüzde hemen hemen tüm konuları kapsadığını gösterirken, diğer yandan da belirli bir sınır getirdiğini göstermektedir. Siyaset, devlet işlerini düzene koyma ve bunları uygulama sanatıdır. Kamu yönetimi bağlamında ise siyaset, değerler, politikalar, araçlar, kararlar ve sorumluluk gibi konularla ilgilenen memurun görev alanı olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle kamu hizmetlerinin sunulmasında izlenen yol ve yöntemlerdir. Genel olarak siyaset, toplumun bütününe ilgilendiren ya da toplumu meydana getiren birimler arasındaki ilişkileri son aşamasında meşru zora dayanarak düzenleyen eylemler bütünüdür (Gökçe, v.d, 2002: 48-49).

Siyaset, tek bir insanı değil, insanları ilgilendiren bir alandır. Siyaset, bir tek "ben"in etrafında değil, "ben" ve "ötekiler" arasında cereyan eden bir faaliyettir. Dolayısıyla buna, "siyaset bir ilişki"dir denir. Siyasetin bir ilişki olduğunu, bir tek "ben"i değil, farklı birçok "ben"leri ilgilendirdiğini, insani bir özellik olan "söz"le iç içeliğini ifade etmesi yeterli değildir. Genel olarak bakıldığında toplum bir ilişkiler ağı içerisindeydir. Siyaset de bu ilişkiler ağı içerisinde kendine özgü özellikler taşıyan belirli birtakım ilişkiler içerir. Dolayısıyla siyasetin tanımı, bu toplumsal ilişkiler ağı içerisinde, siyasete özgü olanı ortaya koyan bir tanımlama olmalıdır. Siyaset, bir toplumda meşru otoriteye dayanmak suretiyle yapılan varlık ve değer dağıtma faaliyetidir. Ancak şu da unutulmamalıdır ki, bir toplumda her türden varlık ve değer dağıtımını, kendiliğinden siyaseti içermez. Bu işin meşru otoriteye dayanarak yapılıyor olması siyasetin kendine özgü yüzünü oluşturur (Oktay, 2014: 14-15).

Siyaset, olasılıklar içerisinde bir tercih yapma, seçim yapma ve her bir insanın kendisinin olasılık olma halidir. Siyaset, bir taraftan yana olmaktır. Tarafların olması ve kendi çıkarlarının gerçekleşebilmesi için belirlenmiş olan kurallar çerçevesinde mücadele edilmesidir. Dolayısıyla taraflar yoksa siyasette yoktur. Çünkü tek taraflı

olarak belirlenmiş olan ilkeler, kurallar ve ideolojiler siyasetin göstergesi değil despotizmin varlığına işaretler. Siyaset, çeşitli adalet düzenlemelerinin değerlendirildiği bir alandır. Başka bir deyişle tek bir düzenin olduğu ve dayatıldığı bir alan değildir. Çünkü siyasetin işlevi ancak bireylerin siyasal iktidar ilişkilerine katılmasıyla var olur. Birey ve bireysel önceliklerin hedeflendiği siyaset olgusunda, siyasal katılım, konsensüs ve kişisel menfaatler siyasal istikrarın vazgeçilmez meşruiyet değerleri olarak kabul edilmiştir (Çetin, 2003: 33).

Siyaset, modern anlamda kamu düzenini kuran ve genel yönetim görevini gerçekleştiren temel bir kurumdur. Bu şekliyle insanlığın var oluşuyla paralel seyir izleyen bir olgudur. Diğer kurumlar gibi bu kurumun da altında birçok alt kurum sayılabilir. Örneğin, seçim sistemi, liderler, menfaat grupları, siyasal partiler, bürokrasi ve oylama bunlardan bazılarıdır (Belet, 2008: 33-34).

Siyaset olgusu, birçok düşünür tarafından çeşitli şekillerde ve anlamlarda kullanılmıştır. Aristoteles, insanı "siyasi bir varlık" olarak ifade etmiştir. Aristoteles'e göre insan, etrafı ile iletişime geçebilen ve kendisini ifade etme kabiliyetine sahip bir varlıktır. Dolayısıyla siyaset, kökeninde insan ilişkilerinin bulunduğu sosyal ilişkiler sistemi olarak ifade edilebilir. Bu sosyal sistemi ise düzene koyacak bir iktidara gereksinim duyulmaktadır. Bu gereksinimi giderecek olan iktidar ise "siyasal iktidar" olarak tanımlanmıştır. Aristoteles'e göre siyaset, devletin temel hedefi olan iyi yaşam koşullarını sağlamak için gösterilen çabalarıdır. Ayrıca devletin aile ve bireylere nazaran öncelikli olduğunu belirtmiştir. Aristoteles'e göre siyasal olan, emir verme, hâkimiyet altına alma ve başkalarının davranışlarını kendi amacına uydurma haklarına sahiptir. Max Weber'e göre ise siyaset, devletler veya bir devlet içerisinde yer alan menfaat grupları arasında süren iktidarı ele geçirme mücadelesi veya iktidar paylaşımının etkilenmesi eylemleridir. Başka bir deyişle Weber'e göre siyaset, güç isteğidir (Yılmaz, v.d, 2013: 270).

Aristoteles, siyaseti insan mutluluğunu geliştirme sanatı; Eflatun siyaseti, toplumu kendi rızalarıyla idare etme sanatı; Selçuklu veziri Nizamülmülk ise siyaseti, adalete ve bilgiye dayanan yönetim şekli olarak tanımlamıştır (Şentürk, 2008: 8).

Tanınmış siyaset bilimci Van Dyke ise siyaseti, toplumu ilgilendiren sorunlarda kendi tercihlerini kabul ettirmek, bunları uygulamak ve diğerlerinin tercihlerinin engellenmesi için çeşitli aktörlerin yürüttüğü bir mücadele olarak tanımlamıştır. David Easton'a göre ise siyaset, maddi ve manevi değerlerin otoriteye bağlı şekilde dağıtılması sürecidir. Her iki tanımlamada görüleceği üzere kurumsal yapılar üzerinde durulmamıştır. Siyasetin daha çok bir süreç olduğu vurgulanmış ve bunun üzerinde durulmuştur (Turan, 1986: 7).

Bazı devlet adamları da siyaset konusunda tanımlamalar yapmıştır. İngiliz Lord Butler, siyaseti, "mümkün olanın sanatıdır" şeklinde tanımlamıştır. Başka bir İngiliz lider Benjamin d'Israeli ise "insanları aldatma yoluyla idare etme sanatı" olarak tanımlamıştır. Son olarak Hitler ise siyaseti, "bir milletin dünyadaki varoluş mücadelesi" şeklinde tanımlamıştır (Yayla, 2002: 2).

Siyaset kavramı görüldüğü üzere birçok farklı şekilde tanımlanmış ve açıklanmıştır. Kimileri siyaseti bir bilim olarak açıklamış, kimileri bir sanat olarak tanımlamış, kimileri de birçok unsuru içerisine alan bir faaliyet olarak tanımlamıştır. Aslında siyasetin, bunların hepsini içerisinde barındırdığı ama tam anlamıyla tek birine tekabül etmediğini söylersek yanlış olmaz. Örneğin, siyasetin ders olarak üniversitelerde okutulması onun bilimsel yönünü öne çıkaran ve bir bilim olarak algılanmasını sağlayan bir durumdur. Ancak bu durum siyasetin yalnızca bir bilim olduğu veya bilimsel bir faaliyet olduğu sonucunu doğurmaz. Çünkü bu durum siyasetin sadece bir kolunu oluşturmaktadır.

1.3.1. Yerel Siyaset

Yerel siyaset, siyaset bilimi ve yerel yönetim literatürü açısından önemli bir kavramdır. Yerel siyaset, siyasetin yerelde yapılması ile alakalıdır. Fakat bu sadece yerel yönetimler ve kurumlar ile sınırlı değildir. Bir siyasi etkinlik nerede veya hangi düzeyde olursa olsun, eğer bu yerel boyutta yapılıyorsa orada yerel siyaset vardır. Yerel siyasette ulusal siyasetten farklı olarak yerel güç odakları ve yerel kaynakların kullanımı vardır (Aydın, 2010: 21).

Yerel siyaset, yerele ait olan özelliklerin siyasetin işleyiş sürecine farklı boyutlarda yaptığı etkiler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yerel siyaset, yerel sosyal farklılaşma yapılarının, coğrafi faktörlerin, yerel sosyo-ekonomik özelliklerin, çıkar

gruplarının ve bunların etkinliklerinin siyasetin genel seyri üzerindeki etkilerini inceleyen bir kavramdır (Alkan ve Taş, 2007: 16).

Yerel siyaset, kent düzeyinde faaliyet gösteren kişi, kurum ve kuruluşların, kent ve kent halkına ait sorun ve konuları ele alarak bu çerçevede sürdürdükleri bir yerel iktidar mücadelesidir. Yerel siyaset, yerel düzeydeki imkânların ve kaynakların kullanılmasıyla, yereldeki halkın refahını ve mutluluğunu sağlamak üzere yerel iktidar ve otorite üzerinden yerel halkı yönetme sanatıdır (Aydın, 2010: 22). Bu farklı tanımlamalardan anlaşılacağı üzere yerel siyaset, kamu yönetiminin taşradaki örgütleri ve yerel yönetim örgütlerini kapsayan bir kavramdır.

Yerel siyaset dar ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlanabilir. Dar anlamda yerel siyaset, yerel düzeyde karar alma süreçlerini etkileyebilecek bütün faktörlerin incelenmesini konu edinmiş bir bilim dalı olarak tanımlanır. Geniş anlamda ise yerel siyaset, kentleşme sürecini ve yerel birimleri ilgilendiren tüm politikaları ve etkinlikleri kapsayan bir kavramdır. Özellikle kırsal ve kentsel alanlarla ilgili konular, merkez ve yerel yönetim ilişkileri ile yerel seçimler bu kapsamda yer almaktadır (Keleş, 2012: 131).

Yerel siyaset, gerek siyaset mekanizmalarında gerekse de literatürdeki kullanımlarında genellikle yerel yönetim aktörlerinin başlıca konu olarak ele alındığı, bunların oluşum ve işleyiş süreçleri ile bu örgütlerin ulusal siyasetle ilişkilerini ele alan bir bakış açısına sahiptir.

Yerel siyasette pek çok aktörden söz edilebilir. Bu aktörler yerel düzeyde örgütlenip faaliyette bulunabileceği gibi, ulusal düzeyde de örgütlenip faaliyette bulunabilirler. Siyasetin yerel aktörlerini "formel" ve "enformel" olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Yasalarda tanımlanmış olan birimler formel aktörleri oluştururken, yasal kalıplar dışında kalan ancak yereldeki grupların oluşturduğu aktörler ise enformel aktörleri oluşturmaktadır (Çarkçı, 2008: 127).

Yerel siyaset sürecinde etkin rol oynayan aktörler şu şekilde sıralanabilir (Gül, v.d, 2014: 71-72):

- Ulusal Siyasi Aktörler, Merkezi Yönetim ve Hükümet
- Mülki İdare

- Bürokratlar
- Yerel Siyasetçiler ve Yerel Yönetimler
- Siyasal Partiler ve Yerel Birimleri
- Yerel Elitler
- Yerel Basın
- STK'lar
- Çıkar ve Baskı Grupları
- Düşünce Grupları
- Mesleki Kuruluşlar ve Birlikler
- Örgütlü Olmayan Çeşitli Toplumsal Kesimler
- Halk, Yurttaş ve Kenttaş
- Uluslararası Aktörler

Yerel siyaset, özellikle demokratik sistemlerde halkın günlük hayatta kendilerini ilgilendiren konularda karar alma sürecine katılımını sağlayan önemli bir unsurdur. Bu katılım sürecinde en önemli unsuru belediye meclisleri oluşturmaktadır. Çünkü belediye meclisleri, demokratik geleneğin benimsenmiş olduğu ülkelerde yerel hizmetlerin ve sorunların halkın katılımıyla çözümlenmesi açısından çok önemli bir rol oynamaktadır (Çelik ve Uluç, 2009: 217).

Keleş'e göre yerel siyaset çeşitli konuları içermektedir. Bu konular Batılı kapitalist ülkelerde olduğu gibi gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde de bulunmaktadır. Yerel siyasetin içerdiği konuları ise şu şekilde belirtmiştir (Keleş, 2012: 133-134):

- Kent yönetimlerinin mali bunalımları,
- Kentlerin yenilenmesi ve planlı gelişmesi ile ilgili siyasal sorunlar,
- Yerel güç odakları arasındaki ilişkiler,
- Yerel çevre sorunlarının çeşitli yönleri,
- Hızlı, sağlıksız ve dengesiz kentleşme,
- Kentleşen yığınların siyasal katılma isteklerinin artması,
- Marjinal kesim denilen yeni kentli yığınların meydana getirdiği siyasal istikrarsızlıklar,
- Bölgeler arasındaki dengesizlikler,

- Çevre değerlerinin yozlaştırılması ve çevre koşullarının insan sağlığı açısından tehlikeli olabilecek düzeyde bozulması,
- Kırsal ve kentsel alanlarla coğrafi bölgelerin kendi aralarındaki dengesizlikler,
- Kentlerdeki toprak sahipliği konusunun sebep olduğu siyasi ve ekonomik sorunlar,
- Kentsel dönüşüm uygulamaları sonucunda ortaya çıkan rant paylaşım sorunları.

Yerel siyasetin özünü oluşturan bu konular hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan ülkelerde siyasal tartışmalarda önemli bir yer kaplamaktadır. Özellikle seçim dönemlerinde bu konular yereldeki halk ile ilişki kurulabilmesi açısından hep gündeme getirilmektedir. Yerel siyasetin içerisinde yer alan bu konulardan yerel halk için olumsuzluk teşkil eden konular belirlenerek siyasi amaçla kullanılmaya çalışılmaktadır. Başka bir deyişle yereldeki siyasetçiler, yerel halkın rahatsız olduğu bu konularda çözüm önerileri sunarak yerel halktan ya iktidarlarını devam ettirebilmek için ya da yereldeki iktidarı ele alabilmek için destek isterler.

1.3.2. Yerel Seçilmişler

Siyaset, ulusal ve yerel düzeyde karar verme ve uygulama mekanizmalarına etki etme süreci olarak tanımlandığında bunu aracısız yapan ve karar alıp uygulamaya koyan kişilere de "siyasetçi" denilmektedir. İşte bunu yerel düzeyde uygulayan siyasetçilere de "yerel seçilmişler" denilmektedir. Bu yerel düzeydeki seçilmiş kişiler pek çok farklı birimde yer alabilirler. Bunlar arasında belediye başkanlığı, belediye meclisi ve muhtarlık gibi görev alanları sayılabilir (Gül, v.d, 2014: 75).

Yerel seçilmişler, yerel siyaset yaparak yerel düzeydeki hizmetlerin o bölgedeki halka sunulmasını sağlayan kişilerdir. Yerel seçilmişler, yerel hizmetlerin yerine getirilmesi konusunda temel karar ve politikaları belirleyen ve bunların yerel düzeyde uygulanmasını sağlayan kişilerdir (Aydın, 2010: 56).

Yerel siyaset, doğrudan bir etkileşim içerdiğinden ilişki kanalları çok önemlidir. Yerel seçilmişlerin üstlenmiş oldukları görevler ve sorumluluklar bağlı

oldukları siyasi parti faaliyetlerinden daha önemlidir. Bundan dolayı yerel seçilmişler, yerel halkın istekleri, beklentileri ve şikâyetlerini karar alma sürecine dâhil etme görevini üstlenirler. Sonrasında ise alınan karar ve uygulamalar ile ilgili olarak onları bilgilendirirler. Bu görev sürekli olarak yerel seçilmişlerce yerine getirilmelidir. Çünkü yereldeki halk birtakım beklentiler içerisindedir ve bu beklentilerin de kendilerinin seçmiş olduğu bu kişilerce yerine getirilmesini isterler. Yerel seçilmişler işte bu noktada bu beklentilere karşılık veren, belirli birtakım görevleri üstlenmiş olan ve yereli iyi tanıyan kişiler olarak ortaya çıkmaktadır (Gül, v.d, 2014: 75).

Bütün bu açıklamalardan yola çıkarak yerel seçilmişler konusunda şöyle bir tanımlama yapmak mümkündür. Yerel seçilmişler, yerelde faaliyet gösteren, yereli ve yerel halkın sorunlarını konu edinen ve yerel düzeydeki kaynakları kullanarak vatandaşlara hizmet sunan, yerel halk tarafından seçilmiş olan kişilerdir. Yerel seçilmişler, hizmet konusunda yerele en yakın konumda bulunan kişilerdir. Başka bir deyişle yerel halkın alması gerektiği hizmetler konusunda en başta gelen ve sorumluluk üstlenen kişilerdir. Bunlar arasında ise en başta gelen yerel seçilmişler olarak belediye başkanı, belediye meclisi ve muhtarlar bulunmaktadır.

1.3.2.1. Belediye Başkanı

Belediye başkanı, belediye teşkilâtının başı ve belediye tüzel kişiliğini temsil eden kişidir. Belediye başkanı ilgili kanunda belirtilen esas usullere göre o bölgedeki yerel halk tarafından seçilir. Belediye başkanı, görevi süresince siyasi partilerin yönetiminde ve denetim organlarında yer alamaz; profesyonel spor kulüplerinde başkanlık yapamaz ve yönetiminde yer alamaz (Gözübüyük, 2009: 138).

1963 yılına kadar belediye başkanları, belediye meclisi tarafından seçilmekteydi. Daha sonra yapılan değişiklik ile belediye başkanları artık o bölgedeki yerel halk tarafından seçilmeye başlanmıştır. Bu uygulama günümüzde de devam etmektedir. Ayrıca 5393 sayılı Kanun'un 46. maddesi belediye başkanının atanmasına da imkân vermiştir. Bu maddeye göre belediye başkanının atanabilmesi için belediye başkanlığının herhangi bir nedenle boşalması ve yeni belediye başkanı veya başkan vekili seçiminin yapılamaması gerekmektedir. Seçim yapılmaya kadar ise büyükşehir ve il belediyelerinde İçişleri Bakanı, diğer belediyelerde ise vali

tarafından atama yapılır. Bu şekilde göreve gelen belediye başkanlarına ise "mansup başkan" denilmektedir (Şengül, 2011: 101-102).

Belediye başkanının belediyenin en üst amiri olarak çeşitli görev ve yetkileri bulunmaktadır. Bu görev ve yetkiler ise şu şekildedir (Resmi Gazete, 24.12.2004):

- Belediye teşkilatını sevk ve idare etmek, teşkilâtın hak ve menfaatlerini korumak.
- Belediyeyi stratejik plâna göre yönetmek, belediye yönetiminin kurumsal stratejisini oluşturmak, oluşturulan bu stratejilere bağlı olarak da bütçeyi, belediye faaliyetleri ve personel performans ölçütlerini hazırlayıp uygulamak, bunları izlemek ve değerlendirmesini yapıp, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.
- Belediyeyi törenlerde, davalı veya davacı olarak mahkemelerde temsil etmek veya vekil tayin etmek.
- Meclise ve encümene başkanlık yapmak.
- Belediyenin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.
- Belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.
- Meclis ve encümen kararlarını uygulamak.
- Bütçeyi uygulamak, bütçenin meclis ve encümen yetkisi dışında kalan aktarmalarına onay vermek.
- Belediye personelini atamak.
- Belediye ve bağlı kuruluşlarını denetlemek.
- Belde halkının huzuru, sağlığı ve mutluluğu için gerekli önlemleri almak.
- Şartsız bağışları kabul etmek.
- Belediye bütçesinde yoksullar ve muhtaçlar için ayrılmış olan ödeneği kullanmak, engellilere yönelik olan hizmetleri yürütmek ve bununla ilgili engelliler merkezi oluşturmak.
- Temsil ve ağırlama giderleri için ayrılmış olan ödeneği kullanmak.
- Kanunlar tarafından belediyeye verilen ve belediye meclisi ile belediye encümeni kararına ihtiyaç duymayan görevleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak.

Belediye başkanlarının görevde olduğu, hasta veya izinli olduğu durumlarda ödeneği kesilmez. Belediye başkanlığı yapan kişiler personel kanunlarına tâbi bir kadroya atandıkları zaman belediye başkanlığında bulunduğu süreler de memuriyetten sayılır. Belediye başkanı, izin, hastalık veya herhangi bir nedenden dolayı görevinin başında olamadığı zamanlarda kendisine vekâlet etmesi için belediye meclisi üyeleri arasından bir kişiyi başkan vekili olarak tayin eder. Başkan vekili, başkanın sahip olduğu yetkilere sahiptir. Kanun belediye başkanına yetki devri imkânı da vermiştir. Bu konuda takdir yetkisine sahip olan belediye başkanı, görev ve yetkilerinden bir bölümünü yöneticilik sıfatı taşıyan belediye görevlilerine devredebilmektedir (Resmi Gazete, 24.12.2004).

Belediye başkanı, yerel seçimlerden itibaren altı ay içerisinde kalkınma plânı ve programı ile varsa bölge plânına uygun şekilde stratejik plân ve ilgili olduğu yılbaşından önce de yıllık performans programını hazırlar ve belediye meclisine sunar. Stratejik plân, üniversiteler, meslek odaları ve konuyla alakalı STK'ların görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Belediye başkanı, plânlara göre yürütülen faaliyetlerin, hedef ve gerçekleşme durumu ile belediyeye ait borçların durumunu gösteren faaliyet raporunu da hazırlar. Bu rapor Nisan ayı toplantısında başkan tarafından meclise sunulur ve bir örneği de İçişleri Bakanlığı'na gönderilir (Resmi Gazete, 13.07.2005).

Belediye başkanlığının sona ermesi ise bazı durumların ortaya çıkması ile olur. Bu durumlar ise şu şekilde sıralanmıştır (Resmi Gazete, 13.07.2005):

- Sürenin dolması, istifa ve ölüm başkanlığı kendiliğinden sona erdirir.
- Mazeretsiz ve kesintisiz şekilde yirmi günden fazla görevi terk etmesi ve bu durumun oradaki mülki idare amiri tarafından tespit edilmesi,
- Seçilme yeterliliğini kaybetmesi,
- Görevini sürdürmeye engel teşkil edecek bir hastalık veya sakatlık durumunun olması ve bunun da yetkili sağlık kuruluşu raporuyla belgelendirilmesi,
- Meclisin feshine sebep olan eylem ve işlemlerde yer alması.

Yukarıda sayılan bu durumlardan birinin meydana gelmesi halinde İçişleri Bakanlığı'nın başvurusu üzerine Danıştay kararı ile belediye başkanının başkanlık görevi sona ermektedir.

Belediye başkanlığının herhangi bir sebepten dolayı boşalması halinde, vali tarafından belediye meclisinin on gün içerisinde toplanması sağlanır. Meclis, birinci başkan vekilinin, o yoksa ikinci başkan vekilinin, o da yoksa en yaşlı üyenin başkanlığında toplanır ve seçim yapılır. Belediye başkanı veya başkan vekili belediye meclisi üyeleri arasından gizli oy ile seçilir. İlk iki oylamada üye tam sayısının üçte ikisi aranır. Üçüncü oylamada ise üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk bulunamazsa, bu oylamada en çok oyu alan iki aday için dördüncü oylama yapılır ve en çok oyu alan aday seçilmiş olur. Yeni seçilen başkanın görev süresi, yerine seçildiği başkanın görev süresi ile sınırlandırılmıştır. Belediye başkanlığı veya başkan vekilliği seçimi en geç on beş gün içinde yapılamazsa, İçişleri Bakanlığı'nın bildirim ve Danıştay'ın kararı ile belediye meclisinin feshine ilişkin hükümler uygulamaya konulur (Resmi Gazete, 13.07.2005).

1.3.2.2. Belediye Meclisi

Belediye meclisi, belediye teşkilâtının karar organıdır. İlgili kanunda belirtilen esas ve usullere göre seçilen üyelere meydana gelmektedir. Belediye meclisi, seçim sonuçlarının ilân edilmesini takip eden beşinci gün kendiliğinden toplanır ve bu toplantıya belediye başkanı başkanlık eder. Bu toplantıda, meclis üyeleri arasından gizli oy ile meclis birinci başkan vekili ve meclis ikinci başkan vekili ile iki kâtip üye iki yıl görev yapmak üzere seçilir. Meclise belediye başkanı, katılmadığı durumlarda meclis birinci başkan vekili başkanlık eder. Birinci başkan vekilinin de yer almadığı toplantılarda ikinci başkan vekili başkanlık yapar. Meclis başkanı, meclis çalışmalarının belirli bir düzen içerisinde yürütülmesinden sorumludur. Meclis çalışmalarına ilişkin esas ve usuller ise İçişleri Bakanlığı'nca çıkarılan yönetmelikle belirlenir (Gözübüyük, 2009: 132-133).

Belediye meclisi, her ayın ilk haftası önceden kararlaştırılmış olan günde toplanır. Gündem belediye başkanı tarafından belirlenir ve en az üç gün önceden üyelere bildirilir. Belediye başkanı, acil durumlarda gerekli görmesi halinde belediye

meclisini olağanüstü toplantıya çağırabilir. Bu çağrı, bir yılda üç defadan fazla olamaz. Olağanüstü toplantı çağırısı ve bu toplantının gündemi en az üç gün öncesinden üyelere yazılı olarak bildirilir. Bütçe görüşmelerinin yapıldığı toplantı süresi en fazla yirmi gün, diğer toplantı süreleri ise en fazla beş gün olmaktadır. Meclis toplantıları halka açıktır. Meclis başkanının veya üyelerinden birinin gerekçeli önerisi ile toplantıya katılanların salt çoğunluğunun kararıyla kapalı oturum yapılabilir. Meclis görüşmeleri tutanağa geçirilir ve başkan ile kâtip üyelerce imzalanır (Resmi Gazete, 13.07.2005).

Belediye meclisi, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanmakta ve yine toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar vermektedir. Fakat, karar vermeye yetecek sayı, üye tam sayısının dörtte birinden az olamamaktadır. Oylamada eşitlik bulunması halinde meclis başkanının olduğu taraf çoğunluk kabul edilmektedir. Üyeler, oylarını bizzat kendileri kullanır. Oylama, işaretleme, gizli veya ad okunarak yapılmaktadır. Oy verme ise kabul etme, reddetme veya çekimser kalma şeklinde olmaktadır (Resmi Gazete, 13.07.2005).

Belediye meclisinde alınan kararların kesinleşmesi için belediye başkanı yetkili kılınmıştır. Belediye başkanı, hukuka aykırı gördüğü meclis kararlarının yeniden görüşülmesi için gerekçesi ile birlikte beş gün içerisinde meclise geri gönderir. Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlarla, yeniden görüşülmesi istenilen ancak meclis üye tam sayısının salt çoğunluğu ile ısrar edilen kararlar kesinleşmektedir. Belediye başkanı, meclisin ısrar ettiği ve bu şekilde kesinleşen kararlar için on gün içinde idari yargı yoluna başvurabilmektedir. Ayrıca kararlar kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içerisinde yerelin en büyük mülki idare amirine gönderilmektedir. Mülki idare amirine gönderilmeyen kararlar ise yürürlüğe girmemektedir. Kesinleşen kararlar da yedi gün içinde çeşitli araçlarla halka duyurulmaktadır (Resmi Gazete, 13.07.2005).

Belediye meclisi, denetim komisyonu, gensoru, soru, genel görüşme ve faaliyet raporunu değerlendirme gibi yollarla bilgi edinme ve denetim yetkisini kullanmaktadır. Meclis üyeleri, meclis başkanlığına verecekleri önerge ile belediye faaliyetleri ile ilgili konularda sözlü veya yazılı soru sorabilmektedirler. Soru, ya belediye başkanı tarafından ya da görevlendirdiği bir kişi tarafından cevaplandırılır (Resmi Gazete, 13.07. 2005).

Belediye meclisinin görev ve yetkileri ise şu şekilde belirtilmiştir (Resmi Gazete, 13.07.2005):

- Stratejik plân ve çalışma ile yatırım programlarını, belediye işlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşüp kabul etmek.
- Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek.
- Belediyenin imar plânlarını görüşmek ve onaylamak, büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni plânını kabul etmek.
- Borçlanmaya karar vermek.
- Taşınmaz mal alım ve satımına, tahsisine, takasına, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisinin kaldırılmasına karar vermek.
- Kanunlarda vergi, harç, katılma payı ve resim konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olan hizmetlerde ücret tarifesini belirlemek.
- Şartlı bağışları kabul etmek.
- Vergi, harç ve resim dışında olan ve miktarı beş bin TL'den fazla dava konusu olmuş olan belediye uyuşmazlığını sulh ile tasfiyeye, kabul ve feragate karar vermek.
- Bütçe içi işletme ortaklıklar kurulmasına ya da ortaklıkların kaldırılmasına, sermaye artışına karar vermek.
- Belediye yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeliyle yapılmasına ve özelleştirmeye karar vermek.
- Meclis başkanlık divanını seçmek. Ayrıca encümen üyeleri ile ihtisas komisyonu üyelerini seçmek.
- Norm kadro esasına uygun olarak belediyenin kadrolarının ihdas, iptal ve değişimine karar vermek.
- Belediyenin çıkarmış olduğu yönetmelikleri kabul etmek.
- Meydan, sokak, cadde, tesis, park gibi yerlere isim vermek. Mahalle kurulması, kaldırılması, isimlerinin ve sınırlarının tespiti ile değiştirilmesine karar vermek.
- Başka yerel idarelerle birlik kurulmasına, bu birliklere katılmaya veya bunlardan ayrılmaya karar vermek.
- Yurt içindeki ve İçişleri Bakanlığı'nın izni alınarak yurt dışındaki belediyeler ile iş birliği yapılmasına, kardeş kent ilişkileri kurmaya, ekonomik ve sosyal

ilişkiler kurulması bağlamında sanat, spor ve kültür gibi alanlarda projeler geliştirilmesine karar vermek.

- Fahrî hemşerilik beratı vermek.
- Belediye başkanı ve encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.
- Mücavir alanlara belediye hizmetlerinin ulaştırılmasına karar vermek.
- İmar plânlarına uygun hazırlanan belediye imar programlarını görüşüp kabul etmek.

Belediye meclisi, kendisine kanunla verilmiş olan görevleri süresinde yapmayı ihmal eder ve bu da belediyeye ait işlerin gecikmesine sebep olursa; belediye ile alakası olmayan siyasi konularda karar alırsa, İçişleri Bakanlığı'nın bildiri ile Danıştay'ın vereceği kararla belediye meclisi feshedilir. Belediye meclisinin, Danıştay tarafından feshi, meclis üyelerinin yarısından fazlasının tutuklanması, geçici olarak görevden uzaklaştırılması gibi durumlarda meclis çalışabilir hale gelene kadar veya yeni seçim yapılana kadar meclis görevi, belediye encümeni üyeleri tarafından yapılır (Resmi Gazete, 13.07.2005).

1.3.2.3. Muhtar

Belediye sınırları içinde, ihtiyaçları ve öncelikleri benzerlik gösteren ve sakinleri arasında komşuluk bağı olan idari birime "mahalle" denilmektedir. Mahalle, muhtar ve ihtiyar heyetince yönetilmektedir. Dolayısıyla muhtar, mahalle halkının gönüllü katılımı aracılığıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşanılabilirliğini arttırmak, belediye ve diğer kurum ve kuruluşlar ile ilişkileri yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüşünü belirtmek ve kanunlarda kendisine verilmiş olan diğer görevleri yapmak ile yükümlüdür (Toprak, 2010: 232).

Mahalle muhtarlıklarının görevleri ise şu şekilde belirtilmiştir (Önder, 2006: 45):

- Mahallenin ortak ihtiyaçlarını belirlemek.
- Mahallenin yaşam kalitesini arttırmak.
- Belediye ve diğer kurumlarla ilişkileri yürütmek ve işbirliği yapmak.
- Mahalle ile ilgili konularda görüşünü bildirmek veya istenilen konularda görüşlere cevap vermek.

- Zabitanın görev alanına giren konularda mahalle ile alakalı olmak kaydıyla zabıtaya haber vermek.
- Kent konseylerine katılmak.

İdare hukuku bağlamında mahalle muhtarlıklarının tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Seçimle göreve geldikleri için yerel yönetici olarak kabul edilmektedirler (Önder, 2006: 43).

Belediye, muhtarlığın ve mahallenin ihtiyaçlarının karşılanması için bütçe imkânları dâhilinde gerekli yardımı ve desteği sağlar. Alınan kararlarda mahallenin ortak isteklerini dikkate alır ve hizmetin mahallenin ihtiyaçlarına uygun şekilde gerçekleştirilmesini sağlar (Toprak, 2010: 233).

Mahalle muhtarlıkları, ortak ihtiyaçların tespit edilmesinde halka en yakın birimler oldukları için önemli rol teşkil eden birimlerdir. Belediyeler, yönetim olgusunun tam anlamıyla sağlanabilmesi için mahalle muhtarlıkları ile işbirliği içinde olmalıdır. Çünkü mahalle muhtarları, mahallenin ortak ihtiyaçlarının belirlenmesinde kilit role sahip kişilerdir. Muhtarın belediye yönetimine katılması demek, mahalle ihtiyaçlarının belediye hizmetlerine yansması demektir. Böylelikle hem mahallenin öncelikli ve ortak ihtiyaçları yerine getirilmiş olacak hem de yönetim anlamında aktif bir katılım sağlanmış olacaktır.

2. BÖLÜM

2. BÜROKRASİ VE SİYASET İLİŞKİSİ

2.1. Genel Olarak Bürokrasi ve Siyaset İlişkisi

Bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişkinin çok yakın bir ilişki olduğu açıktır. Çünkü kamu örgütleri veya kamu bürokrasisi siyasal sistem içerisinde görevlerini yürütürler. Dolayısıyla bürokrasi ve siyaseti kesin çizgilerle birbirlerinden ayırmak mümkün değildir. Bunlar arasındaki ilişkinin iyi düzeyde olması her birinin meşruiyetini güçlendirirken, bu ilişkinin kötü veya sorunlu olması ise, genel anlamda siyasi iktidarın, özel anlamda ise rejimin meşruluğunu zayıflatmaktadır (Uçman, 2014: 63).

Siyaset ile bürokrasi arasındaki ilişkiyi anlamak için genel olarak üç tip yaklaşım ortaya atılmıştır. Bunlardan ilki ve çoğunlukla kabul görmüş olanı; siyasal sistemin uygulanması istenen politikayı belirlediği ve buna karşılık bürokrasinin de uygulanması istenilen bu politikaları uygulamasıdır. Bu yaklaşıma göre otoriter, demokratik veya hangi tür sistem olursa olsun, bürokrasi ve bürokratlar üzerinde siyasilerin mutlaka denetimi vardır. Yoksa siyasal sistemin varlığı tehdit altındadır. Bu yaklaşımda bürokratların siyasilere itaati olduğu açıktır. Bürokrasi ve bürokratlar siyasetin denetimi altındadır. Dolayısıyla bu yaklaşımda bürokratlar, siyasi sorumlular tarafından verilen kararları uygulayan kişilerdir (Eryılmaz, 2008: 94).

İkinci yaklaşım ise, bu konuda daha farklı bir yapıdadır. Bürokrasiye ve bürokratlara farklı görevler yüklenmiştir. Bu yaklaşıma göre bürokratların idari rolü olduğu gibi siyasi rolleri de vardır. Bürokrasi siyaset oluşturma sürecinin önemli ve daimi bir faktörü olarak kabul edilmektedir. Çünkü devletin yerine getirmesi gereken görevler çoğalıp, karmaşıklıktıkça bunların çözümü de uzmanlık gerektirmektedir. Süreklilik gösteren bürokrasi siyasal otoriteye göre daha avantajlı olmaktadır. Bürokrasi kuralları geliştirmekte, yürütme ve yasamada bu kuralları denetlemektedir

(İzci ve Bozdoğan, 2016: 36). Bu yaklaşımda siyasetçiler ile bürokratların işbirliği içerisinde olması gerektiği belirtilmekte ve bürokrasinin devletin yerine getirmesi gereken karmaşık problemleri çözmede kullanılması gereken bir faktör olduğu savunulmaktadır (Eryılmaz, 2008: 95-96).

Üçüncü yaklaşım ise, depolitize devlet fikri kapsamında yönetilenleri keyfilikten koruyacak, objektif ve tarafsız davranacak akılcı ve etkin bir yönetim oluşturmak için son dönemlerde idarenin üst kurullar oluşturmak yoluyla, siyasal etkilerden ve denetimlerden uzak tutulması düşüncesidir. Bu amaç doğrultusunda üst düzey bürokratların, idari sistem içerisinde siyasetçiler karşısında özerk yetkilere sahip olması hedeflenmiştir. Bu yaklaşım, bu yollarla idarenin tarafsızlığını, etkinliğini ve siyasal sistem ile arasında bir denge kurulmasını amaçlanmıştır (Aykaç, v.d, 2012: 229-230).

Genel olarak belirlenmiş bu yaklaşımlar belirli birtakım sorunlara sahip olmakla birlikte daha önce de ifade edildiği gibi içlerinden en fazla kabul göreni siyasetçiye politika belirleme, bürokrate ise belirlenen bu politikaları uygulama görevinin verildiği ilk yaklaşımdır. Başka bir deyişle siyaset ve bürokrasi ilişkisinde siyasi iktidarların görevi kamu politikalarını belirlemek ve yapılacak olan faaliyetlere karar vermek iken; bürokrasinin görevi ise belirlenen bu politikaları ve kararları uygulamaktır. Ayrıca bürokratlardan görevlerini yerine getirirken siyasal organlara bağlı ve onlara karşı sorumlu olduğu fikriyle hareket etmesi beklenir.

Diğer yandan bir ülkede seçimle başa gelen ve zamanla değişiklik gösteren siyasal iktidara karşılık, sürekliliğini muhafaza eden bürokrasinin hem siyasal iktidarlar karşısında hem de hizmet sunduğu vatandaşlar karşısında tarafsız olması gerekmektedir (Demir, 2011: 65). Ancak teorik olarak bu şekilde belirtilen bürokrasi siyaset ilişkisinde tarafların söz konusu işleyişten daha farklı davrandıkları görülmektedir. Bu farklılığın sebebi olarak ise bürokrasi ve siyasetin sahip oldukları farklı güç kaynaklarını gösterebilir. Bunlara örnek olarak ise bürokrasi açısından "bilgi ve uzmanlık" siyaset açısından ise "siyasi kurumların meşruiyeti" verilebilir. Ancak siyasetin sahip olduğu güç kaynakları, bürokrasinin sahip olduğu güç kaynakları karşısında "süreksiz" olması nedeniyle daha soyut olmaktadır. Diğer yandan bürokrasi her gün işleyen bir süreç olarak kendisini daha güçlü bir şekilde var

etmektedir. Özellikle kamu politikalarının oluşumu sürecinde bu daha da öne çıkmaktadır (Göküş, 2000: 35-36).

Aslında bu ilişkide önemli olan diğer bir durumda bireyin nasıl konumlandığıdır. Bürokrasi ve siyaset ilişkisinden fayda bekleyen bireyler sadece gözlemci durumunda kalmaktadır. Bu ilişkide bireylerin en önemli silahı "oy verme" hakkıdır. Ancak bu silahında artık ne kadar etkili olduğu konusu tartışmaya açıktır. Bireyin veya daha genel anlamda toplumun bir fayda sağlamasının yolu ise bu ilişkinin temeline toplumu ve bireysel hakları yerleştirmektir. Bu ilişkinin temeline toplum ve bireysel hakların yerleştirilmesi ancak demokrasi ile olabilecek bir durumdur. Başka bir deyişle demokrasi kültürünün yerleşmediği toplumlarda bu ilişkinin temeline toplumu ve bireysel hakları yerleştirmek mümkün değildir (Aksan ve Çelik, 2011: 8-9).

Siyasiler kendi faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için uzman kadroya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu uzman kadroyu oluştururken kendilerine yakın hissettikleri kişileri seçmekte ve böylece bürokrasi siyasallaşmış olmaktadır. Siyasallaşma ise, kamuya yapılan atamalarda siyasi amaçların birinci derecede rol oynaması ve kamu görevinde bulunan kişilerin siyasi faaliyette bulunmasıdır. Özellikle üst yönetim mevkilerine yapılan atamalarda siyasallaşmaya daha çok olmaktadır (Durgun, 2003: 203).

Siyasetin bürokrasiyi etkileyebilmesinin yanında bürokrasinin de siyaseti etkileyebilme yolları vardır. Özellikle üst kademe yöneticileri bazı konularda uzman oldukları için siyasi amirlerini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Bu etki, bakanların bazı konularda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadığı ve politika saptayamayacağı durumlarda daha fazla olabilmektedir (Güven, 1976: 54).

2.2. Bürokratik Sistem, Bürokrasinin İşlevleri ve Güç Kaynakları

2.2.1. Bürokratik Sistem

Devletin faaliyetlerini sürdürebilmesi ve devamlılığını sağlayabilmesi için, siyasal iktidar değişimlerinden etkilenmeyecek devamlı bir yönetim sistemine gereksinim vardır. Bu bağlamda bürokrasi, devletin devamlılığını sağlayan hiyerarşik yapıyı ve iş bölümünü yansıtan bir sistem olarak ortaya çıkmaktadır. Başka bir

deyişle bürokrasi, memurlar tarafından devamlı olarak yürütülen yönetim anlamına gelmektedir (İşçi, 1998: 82).

Devletin giderek büyümesi ve hizmet yüklerinin artması imajını gün geçtikçe olumsuzlaştırmaktadır. Çünkü halkın gözünde devlet, hantal ve verimsiz işleyen, çok dağınık bir yapı olarak görünmeye başlamıştır. Dolayısıyla bürokrasi, halkın gözünde verimsizlik, kırtasiyecilik ve kuralcılık olarak görünmektedir.

Tarihi süreç içinde bakıldığında bürokrasinin sanayileşme ve büyümeye paralel olarak ortaya çıkmış olduğu görülmektedir. Çünkü sanayileşme ve büyüme beraberinde iş bölümünü ortaya çıkarmıştır ve dolayısıyla her alanda daha fazla personele ihtiyaç duyulmuştur. Böylece yapılacak olan işlerin ve hizmetlerin çeşitleri fazlalaşmış ve kategorilere ayrılmıştır. Başka bir deyişle bürokrasi, Batı'nın sanayileşmesi ve büyümesinin izlerini taşıyan bir yapı olarak gelişmiştir (Belet, 2008: 38).

İlk olarak mülkiyet hakkını kazanmış olan insan, toprağa yerleşince şehirler ve köyler ortaya çıkmıştır. Buna paralel olarak yaşa ve cinsiyete dayalı bir iş bölümü meydana çıkınca, belirli bir toprak düzeni ve bu düzeni koruyan şehir meclisleri, yani siyasal yapılanma ortaya çıkmıştır. Zamanla vergilerin toplanması, tesislerin yapımı ve hizmet ile kaynak dağılımı gibi ihtiyaçlar baş gösterince toplum içinde bu işleri ve hizmetleri yerine getirecek kişilere gereksinim duyulmuştur ve buna bağlı olarak da statü farklılıkları ortaya çıkmıştır (İşçi, 1998: 83).

Halkın idari ve hukuki açıdan örgütlenmesi ile devlet yapılanması ortaya çıkmıştır. Devlet yapılanması içerisinde ise, siyasi, ekonomik, dini ve askeri örgütlenmeler baş göstermiştir. Yönetenler ve yönetilenler birbirinden ayrılmaya başlamış ve yönetimde sorumluluğu üstlenecek bir personel yapılanmasına ihtiyaç duyulmuştur. Zaten ilk bürokrasilerin doğuşunda da sulama sistemi, ticaret, din, nüfusun büyümesi ve savaşlar etkili olmuştur. Weber, modern bürokrasinin doğuşunda para ekonomisinin ve Protestan ahlakının rolü olduğunu savunmuştur (Türkdoğan, 1996: 96).

Devletin karmaşıklaşan ve artan sorumluluklarından dolayı kamu yönetiminde örgütlenme zorunlu olmuştur. Bu teşkilatın, idari ve siyasi karar alabilmesi için ekonomik, hukuki, sosyal ve istatistikî bilgilere ihtiyacı olmuştur.

Daha çok nitelikli personel ve uzman alımı gerekmiştir. Bu durum elit kadrolara devlet kapılarının açılmasını sağlamıştır.

2.2.2. Bürokrasinin İşlevleri

Modern toplumlarda bürokrasinin sahip olduğu birtakım vazgeçilemez rolleri vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Belet, 2008: 40-41):

- *Toplumsal değişmeyi gerçekleştirme*: Toplumu değiştirme amaçlı kamu politikalarının yerine getirilmesi bürokrasinin görevidir. Ayrıca bürokrasi, yasama, yürütme ve yargı arasındaki ilişki bağlarını kuran ve güçlendiren sosyal bir araçtır.
- *Yasama meclisini etkilemek ve politika önermek*: Temel kamu politikaları, asıl olarak bürokratik örgütlerde başlatılır. Çünkü kamu politikalarının hazırlanmasında genellikle hem yasama hem de yürütme organı üst düzey bürokratlardan gelen taslaklara ve önerilere göre hareket eder. Bazı kamu politikaları özel uzmanlık ve sürekli dikkat gerektirdiğinden teknik konulardır. Dolayısıyla üst düzey bürokratlar bu gibi sebeplerden ötürü kamu politikalarını etkileyebilme olanaklarına sahiptir. Bakanlar Kurulu toplantılarına gerektiğinde katılıp görüş bildirmek, meclis komisyonlarına katılarak görüş bildirmek ve yasama ile yürütme organlarında kulis yapma gibi yollarla üyeleri etkilemeye çalışırlar.
- *Yasaları yorumlama ve uygulama*: Üst düzey bürokratlar yasaları yorumlama aracılığıyla kamu politikalarını kendi anlayışları çerçevesinde uygularlar. Başka bir deyişle bürokratlar kural koyma yetkisine sahip olmuş olurlar.
- *Devletin günlük işlerini yerine getirme*: Bürokratlar, devletin vatandaşlara hizmet sunması ile ilgili bütün yükümlülükleri yerine getirirler.

Bürokrasinin en başta gelen görevi yürürlükte olan yasa ve kurallara uygun olarak alınan kararları uygulamaktır. Başka bir deyişle siyasal sistem tarafından alınmış olunan kararların eyleme dönüştürülmesi ve siyasalar izlenmesi bürokrasi tarafından yerine getirilmelidir (Doğan, 2013: 46).

Bürokrasi bir baskı grubu olması özelliğinden dolayı çıkarların ifade edilmesi ve birleştirilmesi işlevini de yerine getirmektedir. Bu işlev ise iki boyutlu olmaktadır.

Birincisi; kendilerini ortak çıkarlara sahip olarak algılayabilmiş olan bürokratların, siyasal iktidarın kararlarını kendi çıkarları doğrultusunda etkileyebilmesidir. İkincisi ise; bürokratik kurumların, ilişki içerisinde oldukları kamu kesimlerinin çıkarlarını ifade edip, birleştiren örgütler olarak da hizmet görmesidir. Örneğin bir vergi tasarısı tartışılırken, Sanayi Bakanlığı sanayicilerin, Ticaret Bakanlığı tüccarların ve Tarım Bakanlığı çiftçilerin isteklerini dile getirebilir. Bu durum ise doğaldır. Çünkü her bakanlık kendi kesiminin sorunlarını ve isteklerini bilmekte ve ona göre hareket etmektedir (Turan, 1996: 201).

Yasama ve yürütme organlarının siyasa yapımında ihtiyaç duyduğu ve toplumsal kesimlerin kendi işlerinde faydalanabileceği bilgilerin toplanması işlevi bürokrasi tarafından yapılmaktadır. Örneğin çiftçiler için önemli olan meteoroloji bilgileri devlet kurumlarınca toplanmakta ve çeşitli yollarla ilgililere duyurulmaktadır. Hükümet, bütçeyi hazırlarken milli gelir ve vergi geliri verilerini dikkate alarak hazırlık yapmaktadır. Ayrıca nüfus kayıtlarının tutulması, çeşitli belgelerin korunması ve bunların arşivlenmesi bürokrasinin bilgileri toplama ve bunları gerektiğinde yararlanılabilir hale getirme işlevinin diğer örnekleridir (Turan, 1996: 202).

Bazı bürokratik kurumlar yargı işlevini andırabilen işlemlerde bulunabilmektedir. Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de işçi-işveren uyuşmazlıklarında Çalışma Bakanlığı'nın hakem rolünü üstlenmesi, vergi itirazlarının mahkemeye gitmeden bürokratlardan oluşan komisyonlarca çözüme kavuşturulması bu duruma örnek oluşturmaktadır. Tabiki bürokratik kurumlar son yargı mercii değildir. Ancak yargı organlarınca görülebilecek işlevleri daha alt düzeyde kendi imkânları ile çözüme kavuşturdıkları için zaman tasarrufu kazanılmış olunacak ve yargı organlarının yükü hafifletilmiş olacaktır (Doğan, 2013: 49).

Bürokrasi, ülke yönetimini elinde tutan siyasal iktidarın politikaları doğrultusunda görevini yerine getirmelidir. Olması gereken de budur. Ancak bu durum koşulsuz bir biçimde siyasal iktidara bağlı olmak şeklinde değerlendirilmemelidir. Çünkü bürokrasi, siyasal iktidarın direktifleri ve politikaları doğrultusunda görev yapar, fakat siyasal iktidarın bir uzantısı, başka bir deyişle onun bir alt siyasal kadrosu değildir.

Çoğu ülkede devlet bazı iktisadi faaliyetlerin yürütülmesi işini bizzat üstlenmiştir. Dolayısıyla bu işletmelerde görev alan bürokratların işletmecilik işlevini de yerine getirdiği söylenilebilir.

2.2.3. Bürokrasinin Güç Kaynakları

Devletin yapısında ve işlevinde meydana gelen büyüme, karar ve uygulama süreçlerindeki karmaşıklık, işlemlerin deneyim ve uzmanlık gerektirmesi gibi sebeplerle bürokrasinin siyasi kurumlar karşısında önemli bir güç elde ettiği görülmektedir. Bu gücün oluşmasını sağlayan çeşitli kaynaklar vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Eryılmaz, 2008: 97):

- Bunlardan ilki, bürokratik kurumların sahip olduğu güç, bilgi ve uzmanlıktır. Çünkü hükümetlerin gereksinim duyduğu bilgiler ile bu bilgilerin anlaşılması ve yorumlanması için ihtiyaç duyulan teknik uzmanlık, bürokraside bulunmaktadır. Bürokrasi, bilgileri elinde tutan, arşivleyen ve bunları yöneten bir kurumdur. Siyasiler ise herhangi bir konuda karar alabilmek için, öncelikle bürokrasinin sahip olduğu bilgilere inanmak durumundadır. Bu bağlamda bürokrasinin alınacak kararları etkileme ve istedikleri biçimde çıkarma gücü ortaya çıkmaktadır. Çünkü bürokrasi, eksik veya fazla bilgi vermek suretiyle siyasi kurumları sabote edebilir ve alınacak kararlar konusunda bekletme ve geciktirme stratejisini kullanabilir.
- Bürokrasinin sahip olduğu ikinci güç kaynağı ise, hızlı karar alabilme iktidarındır. Bürokrasi, kırtasiyecilik ve verimsizlik gibi olumsuzluklara sahip olsa da; serbest tartışma, oylama ve toplanma gibi az işlemsel kurallara sahip olduğundan, yasama organına oranla daha hızlı karar alabilmektedir. Yasama organının, daha hızlı hareket ettikleri için yürütme organına ve bürokrasiye bıraktığı düzenleme yapma yetkisi gün geçtikçe artmaktadır. Kanun hükmünde kararnameler ve yönetmeliklerdeki artışlar bu konuya en iyi örneklerdir.
- Bürokrasinin sahip olduğu üçüncü güç kaynağı ise, daimi ve istikrarlı bir statünün avantajlarıdır. Siyasi iktidarlar değişebilir, ancak bürokrasi her hangi bir aksama olmadan hizmetleri yerine getirmeye devam eder. Başka bir deyişle memurlar görevlerinin başındadır. Çünkü onların görev süreleri siyasi

iktidarlara bağı değildir. Bürokratlar, daimi ve istikrarlı statüleri sebebiyle neyin, ne zaman, ne şekilde yapılacağını siyasetçilere göre daha iyi bilirler.

- Bürokrasinin dördüncü güç kaynağı ise, kurum ideolojisi. Kurum ideolojisi ise, bir örgütün kendi faaliyet sınırlarında geliştirmiş olduğu yaklaşım, siyasa ve anlayışlardan oluşmaktadır. Bürokratik kurumlar, genellikle siyasi iktidarların ne yapması veya yapmaması gerektiği konusunda çok gelişmiş düşüncelere sahiptirler. Ancak bu fikirler, bir parti programında olduğu gibi genel ifadeler değildir; daha çok kurumun kendi uzmanlık alanına giren konularla ilgilidir.
- Bürokrasinin beşinci güç kaynağı ise, profesyonelliktir. Eskiden devletler, günümüzde olduğu gibi özel olarak eğitilmiş ve uzmanlaşmış olan idari personele ihtiyaç duymuyordu. Ancak devletlerin giderek büyümesi ve hizmet alanları ile görevlerinin artması sonucunda profesyonel görevlilere ihtiyaç duyulmuştur. Dolayısıyla kamu yönetiminde "bürokrat" ve "teknokrat" gibi yeni yönetici sınıfları ortaya çıkmıştır.
- Bürokrasinin altıncı güç kaynağı ise, bir kurumun özerk olarak örgütlenmesidir. Bazı kamu kurumları bakanlığın hiyerarşik yapısı içerisinde örgütlenmemekte, özerk statülü birim olarak varlığını devam ettirmektedir. Bu kurumlar, çeşitli ekonomik ve sosyal hizmetleri yerine getirmek amacıyla oluşturulan özerk birimlerdir. Türkiye'deki "Kamu İktisadi Teşebbüsleri", "TRT", "Emekli Sandığı" gibi birimler örnek olarak verilebilir. Bürokrasi ideolojisinin, bu tür özerk kurumlarda daha güçlü olma ve kendini geliştirebilme potansiyeli bulunmaktadır.
- Bürokrasinin yedinci güç kaynağı ise, planlama ve bütçeledir. Planlama, ekonomi, haberleşme, ulaşım, eğitim ve istihdam gibi çeşitli konuları kapsamaktadır. Birçok ülkede bu tür politikalar, merkezi ve yerel düzeydeki bürokratik planlama örgütleri tarafından belirlenmektedir. Planlama, bürokrasiye, kendi pozisyonunu güçlendirme ve siyasal iktidarı etkileyebilecek teknik araçlar sunmaktadır. Bütçeleme, siyasetçilerle bürokratların birbirini etkileyebilmesine olanak sağlayacak araçlar sunmaktadır. Bütçeleme, uzmanlık isteyen teknik bir iş. Bürokratlar ise, uzmanlıkları nedeniyle bütçeleme sürecinde siyasalere göre teknik üstünlüğe

sahiptir. Siyasiler ise, bazı kamu kurumlarının kaynaklarını azaltmak veya artırmak aracılığıyla bürokrasi üstünde önemli bir güç kullanabilirler.

- Bürokrasinin sekizinci ve son güç kaynağı ise, danışma kurullarıdır. Bu danışma kurulları ise, bürokratlardan ve baskı gruplarının temsilcilerinden oluşmaktadır. Bu kurullar baskı grupları ile bağlantılı oldukları için, bürokratik gücün gelişmesine olanak sağlarlar. Bu kurullarda görüşülen konular genellikle siyasiler tarafından kolayca çözülemeyen sorunlardır. Bazı konularda danışma kurullarına başvurulması kısa vadede siyasiler için faydalı olabilir, ancak uzun vadede bu durum kamu siyasalarının üzerinde bürokrasinin etkinliğini arttırmaktadır.

2.3. Siyasal Sistem, Siyasal İktidarın İşlevleri ve Güç Kaynakları

2.3.1. Siyasal Sistem

Siyasal sistem, siyaset ile ilgisi olan bütün toplumsal yapıları içine alan geniş bir alanı temsil eder. Devlet, siyasal sistemin bir parçası durumundadır. Siyasal sistem ise, siyasal rejimin bir parçası olmaktadır. Siyasal sistemi oluşturan unsurlardan; devlet, partiler, baskı grupları, anayasa ve normlar, işleyiş biçimi, bunlara bağlı olan ideolojiler, sosyal çevre ve siyasilerin nitelikleri en belirleyici olanlardır (Belet, 2008: 49).

Siyasal sistem, toplumların kolektif amaçlarını belirlemek ve gerçekleştirmek üzere geliştirdikleri bir örgütler dizisidir. Bu örgütler, birbiri ile bağlantısı olan bir bütün meydana getirirler. Siyasal sistem, kapsamı itibarıyla diğer örgütlenmelerden daha büyüktür ve faaliyetleri toplumun bütün bireylerini ilgilendirir. Siyasal sistemin kararları bireyler için bağlayıcıdır. Başka bir deyişle siyasal sistemin bir ürünü olan kanunlar ve diğer kararlar bireyler için bağlayıcı olmaktadır (Taşdelen, 2010: 78).

Siyasal sistemin önemli unsurlarından olan devlet, siyasal sistem ile sürekli ve çok yönlü bir ilişki içindedir Devlet kurumları, siyasal sistemdeki güçlerin baskısı nedeniyle sürekli olarak yeni biçimlenmelere uğrar. Devlet bu yollarla krallıktan cumhuriyet şekline, üniterlikten federallığe geçmeye zorlanabilir. Devlet kurumlarının karşılıklı konumu da siyasal sistem tarafından belirlenir. Siyasal sistem yürütmenin üstünlüğüne dayanmaktaysa, devlet, despotluğa, başkanlık sistemine

veya diktatörlüğe yönelir. Eğer yasamanın üstünlüğüne dayanmaktaysa, devlet, bu defa parlamenter ve konvansiyonel biçimde örgütlenmeye yönelir. Devlet kurumlarında yer alan personeller de siyasal sistemden kaynaklanır. Siyasal sistem, belli soylardan gelmeyenlerin belli görevlerde yer almasını yasaklayabilir ve o devlet görevlerini dışa kapalı hale getirebilir. Sınavın olduğu veya benzeri liyakat sistemini getirebilir. Bazı devlet görevleri için yaş, cinsiyet ve tecrübe gibi koşulları öne sürebilir. Siyasal sistem devlet üzerindeki çok çeşitli baskıların da kaynağıdır. Devlet dışındaki bazı siyasal kümelenmeler, çeşitli konularda yasa çıkarılmasını, değiştirilmesini veya var olan yasanın kaldırılmasını kabul ettirebilir (Çevik, 2010: 53).

Siyasal sistem, aynı zamanda çevresine açık bir yapıda olduğundan toplumun tümünü oluşturan diğer sistemlerden ve söz konusu toplumun tamamen dışında kalan diğer toplumlardan bilgi, enerji, personel, her türlü kaynak ve talep şeklinde girdiler alır. Bu girdiler, sistem süreçleri tarafından çıktılarına dönüştürülür ve hem sistem için hem de sistemin çevresi için sonuçlar doğurur. Siyasi sistemde girdilerin çıktıya dönüşmesi belirli bir süreç ile olmaktadır. Girdiler olmaksızın sistem hiçbir iş yapamamakta; çıktılar olmadan da sistemin ne iş yaptığı bilinmemektedir (Taşdelen, 2010: 80).

Siyasal sistemlerde, ortak amaçları siyasi yaşamı etkileyebilmek olan çok sayıda baskı kümeleri, yasal birlik, yayın organları, sendikalar, dernekler, radyolar, televizyonlar, siyasal gazeteler ve dergiler vardır. Bu tip örgütlenmelerin sayısı, kapsamı, etkisi ve boyutları gibi etmenleri siyasal sistemler arasında önemli farklar doğurmaktadır. Bütün siyasal sistemlerde, devletin ve siyasi partilerin dışında olan ve yasaklanmış olsalar dahi siyaseti bir şekilde etkilemeye çalışan iç ve dış kümeler sürekli olmuştur.

Siyasal sistemin çevresiyle ve alt sistemleri ile etki ve iletişime geçmesi sonucunda siyasal rejim ortaya çıkar. Bu bağlamda siyasal rejim, devleti, siyasal sistemi ve toplumun siyasete ilişkin bütün özelliklerini içerir. Her siyasal sistem aynı zamanda çatışmayı ve uzlaşmayı içerir. Açık veya kapalı, yumuşak veya sert, çatışmanın olmadığı yerde uzlaşmadan söz edilemez. Her uzlaşma mutlaka bir çatışmanın ürünü olduğu gibi; her çatışma da çok katı ve acımasız bir görünüm

altında olsa bile, mutlaka gelecekteki uzlaşmanın tohumlarını taşır. Toplumsal güçler arasında hiçbir uzlaşmanın olmadığı yerde, siyasal sistem olmaz (Kışlalı, 2010: 11).

2.3.2. Siyasal İktidarın İşlevleri

Siyasal iktidar, kendisini diğer iktidar türlerinden ayıran iki özelliğine göre tarif edilmektedir. Birinci özelliği esas alınarak yapılan tanımlamada siyasal iktidarın ortaya çıktığı toplum şekli; ikincisinde ise, yerine getirdiği işlevler esas alınmaktadır. Birinci özelliğine göre siyasal iktidar, toplumun bütününde başka bir deyişle toplumda ortaya çıktığından siyasi nitelik kazanmaktadır. İkincisi esas alınarak yapılan siyasal iktidar tanımlamasında ise, siyasal iktidarın son kararı veren, başka iktidarlara sınırlanmamayan ve işlevleri itibariyle bütüncül olan yönü vurgulanmıştır. Siyasal iktidar dört temel özelliğe sahip olduğundan diğer iktidar türlerinden ayrılmaktadır. Bunlar ise; genellik, kapsayıcılık, üstünlük ve cebir tekeli elinde bulundurmasıdır (Taşdelen, 2010: 25).

Siyasal açıdan örgütlenmiş olan bütün toplumlarda iktidarın yerine getirdiği üç temel işlev vardır ve bunlara karşılık veren üç çeşit kurumsal yapılanma vardır. Bu üç işlev ise sırasıyla; bağlayıcı kararlar alma işlevi olan siyaset belirleme, alınmış olunan bu kararları uygulama işlevi olan siyaseti uygulama ve bu uygulamaları kontrol etme işlevi olan denetleme işlevidir. Bu üç temel işleve karşılık veren üç tip kurumsal yapı ise, siyaseti belirleme kurumu olan yasama organı, alınan kararları uygulayan yürütme. Başka bir deyişle hükümet ile bürokrasi kurumu ve bunları denetleme kurumu olan yargı organlarıdır. Hangi tür siyasi sistem olursa olsun iktidar gücü bu üç temel işlevi yerine getirmek amacıyla örgütlenmiştir ve bu işlevlere karşılık gelen kurumlara da sahiptir (Dursun, 1997: 111).

Siyasal iktidarın en önemli işlevi, çevresinden almış olduğu talep ve destekler doğrultusunda kararlar almak ve bu kararlar ışığında kaynak ve değerleri dağıtmaktır. Bu en önemli işlev yasama organı tarafından yapılmaktadır. Bazı durumlarda ise bu işlev hükümet tarafından yerine getirilmekte veya hükümetler üstü organlar da sürece dâhil olabilmektedirler (Dursun, 1997: 112).

Siyasal iktidarın ikinci temel işlevi siyaset uygulama işlevidir. Uygulamaya geçmemiş olan kararlar toplum için bir anlam ifade etmez. Önemli olan alınmış olunan kararların uygulamaya konulmasıdır. Bu amaçla siyasal iktidarlara bu işlevi

yerine getirebilmek için özel bir çaba gösterirler. Bu işlevin yerine getirilmesi "idare" olarak tanımlanmaktadır. Bütün siyasal sistemlerde muhakkak olarak idareye, başka bir deyişle kararları uygulamaya koyacak bir aygıt ve burada görev alacak kamu görevlilerine ihtiyaç vardır. Dolayısıyla idare ve bürokrasi, siyasal iktidarın vazgeçilmez unsurları olmaktadır (Doğan, 2013: 58).

Siyasal iktidarın üçüncü temel işlevi denetim işlevidir. Bunun için de yargı kurumları ve farklı denetim kurulları oluşturulmuştur. Alınan kararların yürütme organı ve bürokrasi tarafından ne derecede yerine getirildiğinin belirlenmesi, siyasal iktidarın işleyişi ve ilişkileri açısından bir zorunluluktur. Şayet kararların alımı sırasında gözetilen amaçlar ile bu kararların uygulanması sırasında gözetilen amaç örtüşmüyorsa siyasal iktidarların gücünü koruması ve sürdürmesi zora girmektedir (Dursun, 1997: 114).

Siyasal iktidarların bu temel işlevlerinin yanında birleştiricilik fonksiyonunun olduğu da görülmektedir. Çünkü toplum içinde birlik ve beraberliği sağlamak ülke çıkarları açısından önemli bir işlevdir. Bu bağlamda siyasal iktidarların görevi çağdaş anlamdaki gelişmeleri takip ederek bunun uygulanmasını sağlamaktır. Bu işlevi yerine getirirken; bunu geçici bir iş olarak görmemesi gerekmektedir. Çünkü bu tip işlevlerin tam anlamda oluşumu uzun yılları kapsamaktadır.

Asayiş ve düzenin sağlanması açısından siyasal iktidarların görevi daha çok koruma mahiyetindedir. Bunda en önemli olan ise ülkenin korunmasıdır. Buna ek olarak halkın emniyetini sağlamak, ilişkileri düzenlemek ve geliştirmek gibi işlevleri vardır. Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesini sağlamak, mali imkânları arttırmak ve eğitim konusunda gelişmeleri takip edip planlar uygulamak gibi başka fonksiyonlara da sahiptir (Belet, 2008: 53).

Siyasal iktidarların sayılan bu işlevleri yerine getirirken, belirli kararlar alma, aldığı bu kararları uygulama ve bunlara karşı duranları cezalandırma gücü bulunmaktadır. Ancak güç kullanma yetkisi belirli hukuki kurallara bağlı tutulmuştur. İktidarın kötüye kullanılmasının önüne geçmek için iktidarın işlev alanları farklı organlara bölünmüştür. Kuralları koyma, bu kuralları ve kararları uygulama ve uygulanan bu kural ve kararların uygunluğunu denetleme gibi farklı kurumlar yetkilendirilmiştir. Bu uygulamadaki asıl amaç ise siyasal iktidarın keyfi

kullanımının önüne geçmek ve farklı organlar aracılığıyla iktidar gücünün etkin kullanımını sağlamaktır.

2.3.3. Siyasal İktidarın Güç Kaynakları

Siyasi liderler ve kurumlar, bürokrasi ile olan ilişkilerinde önemli güç kaynaklarına sahiptirler. Bu güç kaynakları ise şu şekilde sıralanabilir (Eryılmaz, 2008: 105):

- Siyasal iktidarın kaynaklarından ilki siyasi kurumların meşruiyetidir. Çünkü siyasi kurumlar, yasal olarak kamu politikalarını belirleme ve bunları yaptırma konusunda meşru otoriteyi temsil etmektedir. İster yetki devri, ister kaynak sağlama veya onay vermek suretiyle bürokratik kurumların yerine getirdiği işlemler, anayasa tarafından tanımlanmış olan siyasi kurumlar veya aktörler tarafından meşrulaştırılmak mecburiyetindedir. Bürokrasiyi, idare etme ve denetleme yetkisi demokrasinin yerleşmiş olduğu ülkelerde öncelikli olarak siyasi aktörlerin sorumluluğundadır. Bu yetki ve sorumluluk ise, anayasa ve yasalardan alınmaktadır.
- Siyasal iktidarların sahip olduğu ikinci güç kaynağı, kamu bürokrasileri için en önemli ihtiyaç olan mali kaynağın, başka bir deyişle paranın bütçe süreci içinde bu kurumlara dağıtılması yetkisine sahip olmasıdır. Bütçeyi oluşturma ve vergi koyma yetkisi, siyasi kurumların elindedir. Bütün bürokratik kurumların varlığını sürdürebilmek ve gelişebilmek için mali kaynağa ihtiyacı vardır. Dolayısıyla bürokratik kurumlar, siyasal iktidarları ihtiyaçları olan parayı kendilerine tahsis etmeleri için etkilemek ve onları ikna etmek durumundadır. Siyasal iktidarlar ise, bu mali fonların kontrolünü sağlamak ve onların nerelere harcandığını bilmek için çalışırlar.
- Siyasi kurumların üçüncü güç kaynağı ise, temsili niteliğe sahip oluşudur. Siyasi kurumlar, genel, bölgesel, yerel veya kurumsal düzeyde belli bir seçmen tabanına dayanmaktadır. Siyasi kurumlar, mevcut kurumlar içinde temsil niteliğine en fazla sahip olan kurumlar olarak kabul edilmektedir. Bu şekilde siyasi kurumlar, siyasi partiler, baskı grupları ve seçmenler ile olan ilişkileri aracılığıyla siyasi güçlerini harekete geçirip, genişletme imkânına sahip olmaktadır. Siyasi kurumlar, denetleme, demeçler, soruşturma, seçim

kampanyaları ve basın toplantıları gibi farklı araçlarla kamuoyunda bürokrasiye karşı etkili bir mücadele gerçekleştirebilirler.

- Siyasi liderler, bürokrasinin gücünü kırmak istediklerinde, bürokrasinin mevcut yapısı dışında kendilerine bağlı olan uzman personel kadrosu ve bilgi kaynağı oluşturabilirler. Bu yol ise siyasi liderlerin bürokrasi karşısında sahip olduğu karşı personel ve alternatif enformasyon kaynağını kullanmayı ifade etmektedir. Çünkü bu yol ile bürokrasinin sahip olduğu bilgi ve uzmanlık tekeli kırılabilir, kontrol edilmesi ve frenlenmesi sağlanabilir.
- Siyasi aktörlerin sahip olduğu diğer bir güç kaynağı ise, siyasi partidir. Siyasi aktörler, bürokrasiyi denetleyebilmek ve yönlendirebilmek için bu yolu kullanırlar. Bu yöntem, daha çok üçüncü dünya ülkelerinde yaygındır. İktidarda olan parti, özellikle üst düzey bürokratlar üzerinde partizanca bir baskı kurar ve birçok göreve politik atama yaparak bürokrasiyi siyasallaştırır.

Siyasilerin sahip olduğu en önemli güçleri meşruiyetlerinden kaynaklanır. Çünkü onları halk seçmiştir ve onlarda halkı temsil etmektedir. Bürokratlar ise, halk tarafından değil, siyasiler tarafından göreve getirilmişlerdir. Bu bağlamda siyasiler bürokratlara göre meşruiyet konusunda daha önemli avantajlara sahiptirler. Çünkü siyasiler halk tarafından seçilmişlerdir ve bu durum da onlara anayasal otorite ve siyasal güç sağlamaktadır. Ancak bürokratların gerçekleştirmek istedikleri şeyleri yapabilmesi için resmi ve yasal otorite siyasilerin elindedir (Doğan, 2013: 59).

2.4. Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Bürokrasi ve Siyaset İlişkisi

2.4.1. Gelişmiş Ülkeler

Kamu yönetimi ve siyaset üzerinde yoğunlaşanların büyük bir kısmı, gelişmiş ülke yönetimlerinin temel özellikleri ile bu ülkelerdeki bürokrasi ve siyaset ilişkisi konusunda genel olarak görüş birliğine varmışlardır. Bu özellikler ise şu şekilde belirtilmiştir (Eryılmaz, 2008: 120):

- Gelişmiş ülkelerin yönetim örgütleri yüksek düzeyde farklılaşmış ve uzmanlaşmıştır. Siyasi roller, cinsiyet ve renk gibi değerlere ve ilkelere göre değil, genel olarak başarıya göre belirlenmektedir. Bürokrasi, üst düzeyde bir iç uzmanlığa ve liyakat anlayışına dayanmaktadır. Siyasi karar alma

teknikleri, genel olarak akılcı ve sekülerdir. Siyasi ve yönetsel faaliyetlerin kapsamı toplumdaki temel yaşam alanlarının hepsini kapsayacak bir büyüklüğe sahiptir. Siyasi iktidar ve meşruluk, genel kabul gören bir sosyal tabana dayanmaktadır ve sistemin, siyasal iktidarla meşruluk arasında bir ayrılığı sürdürülebilmesi olanaksızdır. Siyasal sisteme karşı halkın ilgi ve alakası yoğun bir şekilde kendisini gösterir. Ancak bu, toplumun genel olarak siyaset yapım sürecinde aktif olarak yer aldığı anlamına gelmemektedir.

- Gelişmiş ülkelerde bürokrasi, kapsamlı ve genel olarak kendi dışında alınmış siyasal kararları yerine getiren bir yapıdır. Bürokratlar ise, genellikle kariyer hedefine yönelmiş uzman meslek guruplarından oluşmaktadır.
- Gelişmiş ülkelerde bürokrasi ile siyasal iktidar arasındaki ilişkiler istikrarlı bir durum sergiler. Bu ilişkiler, kurumsallaşmış ve belirli bir sistem içerisinde yürütülmesi sebebiyle, önemli bir problem olma niteliğini kaybetmiştir.
- Gelişmiş ülkelerde bürokrasinin rolü genel olarak açıktır. Bu ülkelerde bürokrasi, siyasi kararların uygulayıcısı rolündedir. Siyasi iktidarın bir sonuca ulaşması ve siyasal karar olasılıkları arasında bir seçim yapılması, siyasal iktidarın ilgili düşüncelerini tamamlayıcı olması sebebiyle ikincil rol oynar. Bu sistemde bürokrasinin yansızlığı temel ilkedir. Bu ilkenin zarar görmesi ve iktidara bağımlı bir bürokrasi oluşturulması demokratik bir sistem için büyük tehlike demektir. Çünkü bürokrasinin varlık nedeni düzen sağlamaktır.

Gelişmiş ülkelerde bürokrasinin temel görevi, siyasal kararların alımına yönetsel katkı, idari programların yapılması ve gerçekleştirilmesidir. Siyasal kararların oluşmasına son seviyedeki katkısı, belirlenen siyasal kararların kaleme alınıp değerlendirilmesidir. Bürokrasinin diğer bir katkısı ise, siyasal kararların belirlenmesi aşamasında göz önünde bulundurulması gerekli faktörleri o kararları alanların dikkatine sunmaktır. Gelişmiş ülkelerdeki bürokrasi siyaset ilişkisi iki grupta ele alınır. Birincisi Anglo-Sakson ülkelerdeki bürokrasi ve siyaset ilişkisidir. İkincisi de, Kara Avrupası'ndaki ülkelerde bürokrasi ve siyaset ilişkisidir. Bunlar ise şu şekilde belirtilmiştir (Belet, 2008: 57-58):

- Anglo-Sakson ülkelerde bürokrasi, siyasal iktidara bağlı şekilde görevini devam ettirmektedir. Bu tip ülkelerde bürokrasi ve siyasal sistem belirli bir denge içerisinde gelişim göstermiştir. Ancak siyasal gelişmeler daha fazla

gelişim göstermiştir. Bürokrasi siyasal sistemdeki çöküntüler sebebiyle ara sıra da olsa siyasal görevleri üstlenmek durumunda kalmıştır.

- Kara Avrupası'nda ise, bürokrasi, siyasal iktidar karşısında tam anlamıyla olmasa da bağımsız olarak faaliyetlerini devam ettirmektedir. Bu tip ülkelerde bürokrasi az da olsa egemenliğin kullanılmasına ortak olmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak bürokratlar kamu görevlisi veya hizmetkârı değil, kamu yetkilisi olarak hizmetlerini yerine getirmeye devam etmişlerdir. Bu ülkelerde geliştirilen yönetim hukuku sistemi sayesinde oluşturulan idare mahkemeleri sonucunda bürokratlar yürütme karşısında daha güçlü bir duruma gelmişlerdir. Dolayısıyla bürokrasi, bir kariyer biçiminde kullanılmasının yanı sıra siyasal kararların alınmasına büyük oranda etkide bulunan bir uzman meslek grubu haline gelmiştir (Doğan, 2013: 68).

Gelişmiş ülkelerde bürokrasi ve siyaset ilişkisi ülkelerde gelişmişliğinde getirdiği önemli avantajlar sayesinde bu ilişkinin genel olarak liyakat ve kariyer ilkeleri çerçevesinde işlediği görülmektedir. Bu ülkelerde bürokrasi, siyasal iktidar karşısında belirli bir güç elde etmiş ve kendisine korunaklı bir alan sağlayabilmiştir. Dolayısıyla siyasal iktidarın etkileyebileceği ve müdahalede bulunabileceği bürokratik kesimler belirlenmiştir. Bu kesimler dışında siyasal iktidarın bürokrasi üzerinde etkin olması bir bakıma engellenmiş olmaktadır.

2.4.2. Gelişmekte Olan Ülkeler

Gelişmekte olan ülkelerde bürokrasi genel olarak toplumda en örgütlü ve güçlü bir yapıdır. Birçok ekonomik ve toplumsal faaliyetleri yürüten ve öncülüğünü yapan kurum olmuştur. Gelişmekte olan ülkelere bazıları Batı'nın birtakım siyasi ve idari kurumlarını örnek almışlar ve kendileri de bunları uygulamak istemişlerdir. Batı'nın çok uzun ve zorlu bir süreçte gerçekleştirdiği bu işleri kısa sürede yapmak istemişlerdir. Bu durumda birçok sorunu ortaya çıkarmıştır. Bu ülkelerdeki bürokrasinin özellikleri ve siyaset ile olan ilişkileri, sömürgecilikten çıkmış olan ülkelerde farklı, sömürge olmamış ülkelerde farklı olmuştur. Sömürgecilikten çıkmış olan ülkelerde bürokrasi, sömürgeci devletlerin ekonomik kaynaklarını işletmek ve kamusal düzenini oluşturabilmek amacıyla kurulmuştur. Sömürge yönetimi bittiğinde, yani bağımsızlık kazanıldığında ise, bürokrasi toplumda örgütlü ve güçlü

bir yapı olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Bundan dolayı idari işlerde olduğu gibi siyasal işlerde de artık söz sahibi olabilmişlerdir. Sömürge olmamış gelişmekte olan ülkelerde ise geleneksel bir bürokrasi anlayışı var olmuştur. Bu gelenekçi bürokrasiler genel olarak yönetici oligarşinin menfaatlerini korumayı amaçlamışlardır. Dolayısıyla ekonomik ve toplumsal amaçları sınırlı bir seviyede kalmıştır. Siyasi amaçları ise, modernleşme sürecini kurulu düzenin devam edebilmesi için gerekli temel ölçüyü geçmeyecek biçimde sınırlandırma anlayışı olmuştur. Modernleşme çabaları ise, bürokrasinin kapsamını ve gücünü arttırmıştır (Çevik, 2010: 67-68).

Gelişmekte olan ülkelerde bürokrasi hızlı bir şekilde gelişmekte ve görev alanları genişlemektedir. Gelişmekte olan ülkelerdeki bürokrasinin en önemli özelliklerinden birisi, bu ülkelerde genellikle bir değil, iki veya üç bürokrasi, hatta daha fazla bürokratik örgüt yapılarının yer almasıdır. Sınırlı bir yapısal-işlevsel değişime uğramış olan bu ülkelerde siyasal iktidar, yapmak istediği değişimler konusunda askeri ve sivil bürokrasi ile işbirliği yapmak zorunda kalmıştır. Burada bürokrasi, tek değişim aracı olarak kabul edilmekte; ancak, sınırlı programları bile gerçekleştirmek konusunda önemli zorluklarla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu ülkelerde siyasal sistem, bürokratik sınıfın egemen olduğu siyasal sistemdir. Bu tip ülkelerde geleneksel siyasal kesim büyük oranda siyaset arenasından çekilmiştir. Zaten etkisi devam ediyorsa da bu etki zayıf bir etkidir. Bu siyasal güç boşluğunda ise askeri-sivil bürokrasi ön plana çıkmıştır. Bu bürokrasi, otoriter siyasal sistemlerde görülen bürokrasilere kıyasla sınırlı olsa toplumda çağdaşlaşma görevini üstlenen yegâne yapı olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu tip durumlarda askeri ve sivil bürokrasi çok önemli bir rol oynamaktadır (Belet, 2008: 60).

Gelişmekte olan ülkelerde karşılaşılan ilk sorun bürokrasiyi kontrol altına almaktır. İkinci aşamada ise bürokrasiyi sosyo-ekonomik hedefleri yerine getirebilecek bir etkinlik seviyesine çıkarabilmektir. Ancak gelişmiş olan ülkelerin avantajlarından ve teknolojik gelişmişliğinden yoksun olan bu ülkelerde, sayılan bu iki sorunu çözmek çok zordur. Bunun içinde bazı ülkeler bu sorunların çözümü için askeri bürokrasiden faydalanmak yoluna başvurmuşlardır (Doğan, 2013: 64-66).

Gelişmekte olan ülkelerde bürokrasi ve siyaset ilişkisi, bürokrat-siyasetçi ilişkisi bakımından daha farklı durum sergilemektedir. Bu tip ülkelerde bürokrasinin

iktidarı, daha değişik ve etkili bir hâldedir. Modernleşme fikrinin kabul görmesi, birçok ülkede geleneksel yapılarının güç kaybına ve yıkılmasına yol açmıştır. Ortaya çıkan bu boşluğun yasal-ussal zeminde kapatılması ise çok zor olmuştur. Bu tip ülkelerde modern kurumlar genel olarak geleneksel uygulamaların üzerini örtmüş ya da boşluğun karizmatik bir lider tarafından kapatılmasına başvurmuştur. Özellikle demokrasi kültürünün zayıf olduğu ülkelerde bürokrasi, ayrıcalıklı bir grup olmaya başlamıştır. Daha sonrasında ise bürokrasinin etki alanı hizmet sunmanın ötesine geçmiş ve toplumu yönlendirme işlevini üstlenmiştir. Ayrıca siyasal kültür de merkezîyetçi bir anlayış benimsediği zaman bürokrasinin egemenlik alanı artmış ve bürokrasi daha da güçlenmeye devam etmiştir (Bayram ve Çınar, 2007: 20-21).

Son olarak gelişmekte olan ülkelerde bürokrasinin güçlü bir yapıda olduğu ve birçok konuda lider olduğu söylenilebilir. Ancak bu ülkelerde daha çok Batı'dan etkilenilerek geliştirilen bürokratik sistem her şeyi bir an önce gerçekleştirme duygusuyla hareket ettiği için birçok bürokratik soruna da sebebiyet vermiştir. Böyle olunca bu tip ülkelerde bürokrasiyi kontrol altına alabilmek sorun olmuştur.

2.5. Hükümet Sistemleri Açısından Bürokrasi ve Siyaset İlişkisi

Hükümet sistemleri açısından bürokrasi ve siyaset ilişkisi, Türkiye'de uygulanan parlamenter sistem ve 2019'da uygulanmaya konulacak olan başkanlık sistemi ile tek parti sistemi üzerinden açıklanmıştır.

2.5.1. Parlamenter Sistem

Parlamenter sistemde bürokrasi ve siyaset ilişkisine geçmeden önce bu sistemin ne olduğuna değinilmesi gerekmektedir. Parlamenter sistemlerde hükümet seçimle oluşturulan bir meclisin içerisinde çıkar. Hükümet bu sistemde parlamentoya karşı sorumluluk içindedir. Karar alım sürecinde meclis, hükümetin yasa taleplerini onaylar ya da reddedebilir, bakanlarını denetleyebilir, bakanları ve hükümeti görevlerinden uzaklaştırabilir. Kanun tasarısı ve teklifleri meclisin onayına bağlıdır. Ayrıca yasaların ve hükümet politikalarının yerine getirilmesi hükümetin siyasal sorumluluğunda bulunan, bürokrasi tarafından yerine getirilir. Parlamenter sistemde önemli olan konulardan biri de hükümetin, sorumlu ve temsil yeteneğine sahip oluşudur. Sorumsuz kanadı ise devlet başkanı oluşturmaktadır (Gözübüyük, 2010: 31).

Parlamentar sistemde hemen hemen tüm siyasi otorite başbakana ve bakanlar kuruluna verilmiştir. Bu sistemde başbakan ve bakanlar kurulundan çıkan tasarılar genel olarak yasa halini alır. Çünkü bu rejimde çoğunluk iktidar üyelerinde olduğundan başbakana ancak siyasi hedefleri tehlikeye düştüğünde karşı çıkılmaktadır. Meclis üyeleri bürokratik örgütlerin en üst idarecilerine soru sorabilirler, ancak bürokrasinin bilgi vermede kapalılık yöntemlerine dayanması ve başbakanın buna karşı gelmesi halinde denetleme organları başarılı sonuçlar elde edemeyebilir. Çünkü bu sistem içerisinde özellikle iktidar tarafından başbakana karşı çıkmak önemli siyasi risklere yol açmaktadır (Çevik, 2010: 75-76).

Avrupa parlamenter sistemlerinde siyaset ve bürokrasi ilişkisi, meclisin bürokrasiye müdahale edebilme olanağının yetersiz olması nedeniyle daha çok siyasi iktidar ve bürokrasi arasında gelişen bir ilişki olmuştur. Parlamenter sistemlerde iktidar olan partiler çok fazla olmasa da siyasi atama yapmaktadırlar. Bu bürokratik pozisyonlara da "siyasi memurluk" adı verilmiştir. Bu pozisyondaki bürokratlar iktidar ile birlikte gelmekte ve iktidarın değişimi ile bunlarda değişmektedir. Bu durum artık bir kural olarak görülmektedir. Ancak bu durum patronaj sistemin var olduğu sonucunu doğurmamaktadır. Çünkü birçok Avrupa parlamenter sistemlerinde bu tür uygulamalar çok az olmaktadır. Bu sistemde genel olarak liyakat sistemi vardır. Parlamenter sistem araştırmalarında yürütmenin siyasi ve idari olmak üzere iki gruptan oluştuğu anlaşılmaktadır. Burada kararları alanlar siyasiler, bu kararları uygulayanlar ise bürokratlardır (Tataroğlu, 2006: 100-101).

Avrupa parlamenter sistemlerinde siyasetçi ve bürokrat ilişkisini araştıran çeşitli modeller geliştirilmiştir. Bunlardan ilki "köy hayatı" (village life) modelidir. Bu yaklaşım bürokratları ve siyasetçileri tek bir devlet oluşumunun iki parçası olarak kabul eder ve bu ikisinin birbiriyle siyaset ve güç yarışına girmemesini ister. Devlete ve topluma hizmet ortak hedef olarak bu iki grup için belirlenmiştir. Almanya bu modelin en iyi örneğidir. Çünkü bu ülkede birçok bürokrat, siyasetçi veya bakan olabilmektedir. İkinci model ise, "işlevsel köy hayatı" (functional village life) modelidir. Bu modelde kamu hizmetlerinde ve bürokratların görev bölümlerindeki çeşitlilikler göz önünde tutularak farklı gruplamalara gidilmiştir. Böylece devletin üst bölümünde yine aynı hedefe dönük oluşmuş bir yürütme meydana gelir. Böylece

siyasetçi ve bürokrat arasındaki yakınlıklara ve farklılıklara dair tahminlere ulaşılabilmektedir (Uçman, 2014: 104).

Siyaset ve bürokrasi ilişkisi açısından parlamenter rejimlere bakıldığında meclisin bürokrasi üzerinde etkisinin görece daha az olduğu belirtilebilir. Bunun temel sebebi ise, meclisten çıkmış olan yürütmenin meclisin gücünü gölgelemesidir. Başka bir deyişle güçlü bir yürütme varsa bu, bürokrasinin seçilmişlerin denetimine daha fazla girmesine yol açacaktır. Ancak yürütme zayıf ise veya koalisyon var ise bürokrasi bu denetimden kaçınabilecektir. Ancak parlamenter rejimlerde durum yürütmenin giderek daha da güçlenmesi şeklinde olmaktadır. Parlamentolar zaman içerisinde bu güçlerini kaybederek sadece bir onay makamı haline dönüşmektedir (Tataroğlu, 2006: 101-102).

2.5.2. Başkanlık Sistemi

Başkanlık sistemi, başkan olarak nitelendirilen yürütmenin başının doğrudan veya benzeri bir şekilde toplum tarafından seçildiği ve görevini sürdürebilmek için yasamanın güvenoyuna gereksinim duymayan ve erkler ayrılığına dayanan bir hükümet sistemi şeklindedir. Bu hükümet sisteminde yürütme yasamadan tamamen bağımsızdır. Bundan dolayı yürütmenin varlığı yasamanın güvenoyuna bağlı olmamaktadır. Aynı biçimde yasama organı da yürütmenin fesih tehdidinden korunmuş durumdadır. Başka bir deyişle yürütme organı, yasama organını feshetmek yoluyla görev süresinde bir kısaltma yapamaz (Yanık, 1997: 36).

Bu sistemi diğer hükümet sistemlerinden ayıran özellikler üç madde halinde sıralanabilir (Eren, 2002: 137-138):

- Başkanın doğrudan halk tarafından seçilmesi,
- Başkanın görev süresinin belirli olması,
- Yürütmenin tek bir kişiden meydana gelmesi.

Günümüzde başkanlık sisteminin en iyi uygulandığı ülke ABD'dir. Dolayısıyla bu çalışmada başkanlık sisteminde bürokrasi siyaset ilişkisine ABD örneğinden bakılacaktır.

Başkanlık sisteminin en iyi uygulayıcısı olarak kabul edilen ABD kurulduktan sonra yaklaşık 150 yıl süreyle bürokrasi ile tanışmamıştır. Dolayısıyla ABD bürokrasisi bu uzun süre boyunca iktidar için mücadeleye girebilecek güce ve çoğunluğa erişememiştir. ABD'nin ilk kuruluş zamanlarında kariyer sistemine gerek olmadan, kamu yönetiminin herkesin üstesinden gelebileceği kolay bir iş olduğu düşünülmüş ve personel sistemi, geleneksel ve politize olmuş bir sistem niteliği halini almıştır. Bu personel sistemi, kariyere ve eğitime gerekli önemi vermeyen bir sistem halini almıştır. Ancak Birinci Dünya Savaşı, 1929 ekonomik buhranı ve İkinci Dünya Savaşı gibi büyük olaylar Amerika'da bürokrat sayısının artmasına sebep olmuştur (Tataroğlu, 2006: 103).

ABD'deki mevcut sistemde iki çeşit kamu görevlisi bulunmaktadır. Bunlardan ilki sınıflandırılmış veya sürekli nitelikte olan görevlerdir ve bunların görevlendirilmesi konusunda liyakat ilkesi uygulanmaktadır. Bu görevlerde bulunan kişilerin atamalarında ve görevde yükselmelerinde siyasetin rolü yoktur. İkinci tip kamu görevlileri ise, sınıflandırılma dışında bırakılmış olan istisnai görevliler olup, politikaların belirlenmesinde etkili olan ve genel olarak güven pozisyonlarından oluşan üst düzey kamu yöneticileridir. Dolayısıyla bu gruptaki kamu görevlilerinin atamalarında ve yükselmelerinde siyaset önemli rol oynamaktadır (Göküş, 2000: 19).

Amerikan bürokrasisinin siyasal iktidarla olan ilişkilerine bakıldığında ise öncelikle "spoil sistem" nedeniyle siyasal iktidara karşı büyük oranda güçsüz kaldığını söylemek doğru olacaktır. Diğer dış faktörlerle beraber bürokrasinin kısıtlayıcı, önleyici ve değerleri yok eden gücüne maruz kalmayan Amerikan siyasetçilerinin güçlerini rahat bir şekilde ülkenin gelişimine odaklama şansı bulduklarını söylemek de mümkün olmaktadır (Uçman, 2014: 95).

ABD'de siyaset ve bürokrasi ilişkisine temel karakteristik özelliği veren "spoil sistem" ilk olarak 1831'de senato toplantısında William Marcy tarafından kullanılmıştır. Spoil sistem, siyasal iktidara bürokrasi karşısında önemli sayılabilecek bir avantaj sağlamaktadır. Lenin'de spoil sistemin bürokratik hâkimiyete karşı devleti koruyan bir yapıda olduğunu savunmaktadır. Spoil sistem, siyasal liderlerle memurlar arasında yaşanan çatışmada bürokrasinin olması gerektiği alanda, yani siyasi iktidarın emri altında olmasına olanak sağlamaktadır (Tataroğlu, 2006: 105).

Amerika'da bürokrasinin siyasi iktidar tarafından denetim altında bulundurulması anlayışı hep var olan bir düşünce olmuştur. Kontrol eksikliğinin bürokratik bir hükümet şekli yaratacağı kaygısı genel kabul görmüştür. Siyasal iktidarın bürokrasi üzerinde kontrolü olmadığı zaman bürokrasi, kongre ve başkanın söylemlerini dikkate almayacak ve kendilerinin dışında başka bir otoriteye karşı sorumluluk hissetmeyeceklerdir. Bundan dolayı bürokrasi üzerinde "kongre kontrolü" ilk olarak bürokratik örgütlerin halka karşı daha çok sorumlu olması konusunda biçimlenmiştir. Yasama faaliyeti, bütçe ve veto hakkı, bürokrasiyi halka karşı sorumlu olması fikriyle geliştirilmiştir. Kongrenin kontrol usullerinin hepsi, siyasi amaçlara erişebilmek için bürokrasiyi en üst düzeyde kullanmak amacıyla düzenlenmiştir (Uçman, 2014: 99).

Kongrenin bürokrasi üzerindeki denetimi üç anlamı ifade eder. İlki, kongre, bürokrasiyi kendi uzantısı olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla kongreye göre görevin gerçek üstlenicisi kendisidir ve bürokrasi de bu görevi gerçekleştiren acentedir. İkincisi, kongre, bürokrasi bir hata veya yanlış yaptığında buna müdahale etme yetkisine sahiptir. Üçüncüsü ise, bürokrasinin içerisinde faaliyetlerini gerçekleştirdiği yapısal şartları kongre kendi yasama faaliyetleriyle meydana getirir ve sürdürür. ABD'de siyasi iktidar ve bürokrasi ilişkisinde önemli bir yer tutan "courtesy institution" (nezaket kurumu) adlı bir uygulama vardır. Buna göre başkanın kongrenin onayına ihtiyaç duyan atamalarının görüşülmesi esnasında senatörlerden birisi, "bu tür atamaları açıkça uygun bulmuyorum" diyerek bu atamayı hükümsüz kılma hakkına sahiptir (Tataroğlu, 2006: 105-106).

Siyasal iktidar bürokrasi ilişkisindeki başkanlık denetimi ise, bürokrasinin faaliyetlerini, seçilmiş başkanın yetkisi aracılığıyla halka karşı açık tutabilmektir. Başkanlık, bütçe, kumanda gücü ve liderlik gibi faaliyetlerle, bürokrasiyi başkanın kontrolüne almak ve bürokrasiyi bu görevleri gerçekleştirmek için motive eder. Bürokrasi üzerinde başkanlık denetiminin temeli, onun idaresinde bulunan tüm bürokratik faaliyetlerden sorumlu olmasıdır. Başkanlık sisteminde bürokrasi ve siyaset ilişkisi açısından hâkim olan düşünce, bürokrasiyi siyasetten arındırmaktır. Ayrıca bürokrasinin kontrol altında tutulması konusunda kongre ve başkan mücadele halindedir. Dolayısıyla bürokrasi, kongre ve başkana karşı hizmet yürütmekte, sorumlu olmakta ve denetimleri altında olmaktadır. Bu durum ise, bürokrat seçilmiş

ilişkisi bakımından ara sıra bürokrasiye bir örgütü diğer bir örgüte karşı kullanma şansı sunmakla birlikte, kalıcı ve uzun süreli yararlar sağlamaktan eksik bırakmıştır (Belet, 2008: 63-64).

2.5.3. Tek Parti Sistemi

Tek parti sisteminde bürokrasi ve siyaset ilişkisine geçmeden önce tek parti sisteminin ne anlam ifade ettiğine değinilmelidir. Tek parti sistemi, meşru siyasal faaliyetin tek bir parti tarafından yapıldığı, muhalefetin olmadığı ve günümüzde çoğunlukla sosyalist ülkelerde görülen bir siyasal sistemdir. Tek parti sistemi, sadece tek bir partinin iktidara gelmek için siyasal faaliyette bulunduğu, toplumu örgütlediği ve topluma belirli bir ideoloji doğrultusunda yön verdiği bir sistemdir. Parti ile devlet sanki bütünleşmiştir. Partinin görevi, parti politikasını devlet yapılanması içinde hâkim kılmak ve bunu herkese benimsetmektir (Gözübüyük, 2010: 83).

Bir toplumda tek parti sistemin kurulabilmesi belirli aşamalardan geçerek oluşmaktadır. İlk olarak, iktidar olmadan önce gizlice bir ihtilalcı siyasi parti ortaya çıkar. Daha sonra ise bu ihtilalcı parti, iktidarı ele geçirmekte ve ülkeye hâkim olmaktadır (Çevik, 2010: 78).

Hangi tür rejim olursa olsun tek parti sisteminde bürokrasi ve siyaset ilişkisi açısından hâkim olan temel düşünce, bürokrasinin her aşamasında partinin hâkimiyetidir. Zaten tek parti sistemindeki amaç da partinin programı ve amaçları ile devletin amaçlarının aynı olmasıdır. Bürokrasi de bu tek partinin siyasal ve ekonomik politikalarını yerine getirmek için vardır. Kamu yaşamının siyasal, iktisadi ve sosyal yönlerini içerisine alan değişik tüm bürokrasiler, merkezi bir biçimde idare edilen tek bir yapı haline getirilmiştir (Belet, 2008: 67).

Tek parti sisteminde bürokratik atamaların tamamı partinin tekilinde bulunmaktadır. Dolayısıyla parti, siyasal ve toplumsal düşüncelerini beğenmediği birinin bürokrat olmasını istemez. Çünkü bürokratlığa geçişin ilk şartı, parti politikasına bağlı olmaktır. Terfi, disiplin cezalarının verilmesi ve işten çıkarılma gibi durumlar parti tarafından yürütülmektedir.

Bu sistemde bürokraside siyasallaşma olmuştur. Bürokrasinin bu tek parti tarafından siyasallaştırılması iki şekilde olmaktadır. İlki içten yapılan

siyasallaştırmadır. Bu siyasallaştırmada bürokrat olabilmek için sadece bilgi ve teknik beceri olması yeterli değildir. Aynı zamanda parti üyesi olmak ve parti tarafından aday gösterilip ve kabul edilmesi gerekmektedir. Diğeri ise dıştan yapılan siyasallaştırmadır. Bu siyasallaştırma türünde parti şubeleri, bürokratlar ve tüm parti üyeleri denetim altında tutulur. Bu bürokratlar partinin denetleme organlarına hesap vermek durumundadır. Sözü edilen her iki siyasallaştırma türünde temel amaç, bürokrasinin partiye tam bağlılığını sağlamaktır. Çünkü bu tür sistemlerde idarenin siyasal güçle aynı anlama gelmesi tam ve kesindir. İdarenin yansız olması ve siyasetten bağımsız hareket etmesi tartışma konusu dahi yapılmaz (Doğan, 2013: 70-71).

2.6. Türkiye'de Bürokrasi ve Siyaset İlişkisi

Türkiye Cumhuriyeti 600 yıllık bir Osmanlı İmparatorluğu geleneğinin ürünü olarak kabul edilebilir. Çünkü yeni kurulan Cumhuriyet, uzun yıllar boyunca bu geleneğin izlerini yapısında taşımıştır. Rejim değişikliği olmasına rağmen, Osmanlı bürokrasisi olduğu gibi devralınmıştır (Şavklı ve Aydın, 2013: 83). Dolayısıyla Türkiye'deki bürokrasi ve siyaset ilişkisini daha iyi anlayabilmek için Osmanlı dönemi bürokrasisinden günümüze kadar olan sürecin açıklanacaktır.

2.6.1. Osmanlı Dönemi

Osmanlı Devleti'nin ilk kurumsallaşma adımı olan klasik dönemde (14- 17. yy. başı) bürokrasi, kul sistemi diye nitelendirilen siyasi sisteme tam bağlı, toplumdaki bağımsız ve en üst mevkiye kadar çıkabilen bir idareci sınıf modeli şeklindedir. Osmanlı'nın idare kurumları büyük ölçüde hükümdar ve ailesini, saray erkânını, idareci kadroları, orduyu ve kapıkulu kurumunu içermektedir. Ancak Osmanlı'nın bu dönemde yönetici yapılarının bu sayılanlar içinde merkezde padişah ve saray bürokrasisi çerçevesinde şekil aldığı görülmektedir. Osmanlı'nın bu dönemde siyasi iktidarı etkileme gücüne sahip olanlar ise "Türkmen Aristokrasisi", "Ahi Örgütü" ve "Osmanlı Hanedanı" olmuştur. Daha sonraları devşirmeden yetişmiş devlet adamları bu konuda etkin olmaya başlamışlardır (Tortop, v.d., 2010: 440).

Osmanlı bürokrasisini meydana getiren yönetici sınıf kendi içerisinde üçe ayrılmıştır. Bunlar, "seyfiye", "ilmiye" ve devletin bürokratik işlemlerini yerine getiren "kalemiye" sınıflarıdır (Akyıldız, 2006: 35). Osmanlı bürokrasisinin en

üstünde, üst düzey yönetim görevlerinin yanında siyasal olanları da gerçekleştiren ve bu niteliğiyle Osmanlı için "tarihi bürokratik imparatorluk" adlandırılmasının yapılmasına neden olan "Divan-ı Humayun" yer almaktadır. Osmanlı'nın bütün idari ve bürokratik ilişkileri yönetici sınıf içinde gerçekleşmektedir. Osmanlı'nın klasik diye nitelendirilen bu döneminde bürokrasinin gelişip kurumlaşması Osmanlı'nın kuruluş ve imparatorluğa dönüşüm süreciyle birlikte olmuştur. Bu durum büyük bir genişliğe ulaşan devletin yönetimini ancak çok iyi şekilde kurulmuş olan bürokratik sistemle yönetilebileceğinin sonucudur. Osmanlı'nın klasik döneminde bürokrasinin bu şekli almasında devletin önceliğini temel gören egemenlik anlayışının var oluşu, sıkı ve merkezi bir denetim sisteminin olması ve bürokratik idarecilerin belirli bir sistem içerisinde ve özenli bir biçimde yetiştirilmesi etkili olmuştur (Güler, 2014: 316-318).

Osmanlı'nın bürokratik yapısı ve işleyişi ile ilgili unsurlar temel olarak 1839'da ilan edilen "Gülhane Hatt-ı Humayun" ile baştan belirlenmiştir. Tanzimat dönemi, bütün Osmanlı örgütlerinin yeni baştan yapılandırılması çalışmalarıyla geçmiştir. Bugünkü gibi bakanlıkların kuruluşu, rüşvet ve yolsuzlukla mücadele, memurlara parasal anlamda maaş verilmesi ve şeyhülislamın bakanlar kuruluna katılıp siyasal bir sorumluluğa bürünmesi bu dönemde gerçekleşmiştir (Eryılmaz, 2008: 133).

Bir taraftan Osmanlı Devleti'nin varlığını devam ettirebilmesi için yapmak durumunda olduğu kapsayıcı ve temel değişiklikler, diğer taraftan ise Batılı büyük devletlerin azınlıklara çeşitli hakların ve güvencelerin verilmesi yönündeki baskıları sonucu "Tanzimat Dönemi" 1839'da Mustafa Reşit Paşa'nın "Gülhane Hatt-ı Humayunu" okumasıyla başlamıştır (Gözübüyük, 2010: 110). Bu dönemin başlamasıyla birlikte Batılılaşma çabaları hız kazanmıştır. "Mekteb-i Harbiye" ve "Mekteb-i Tıbbiye" açılmış, posta sistemi kurulmuş ve polis kuvvetleri örgütlenmiştir. Dolayısıyla padişaha mutlak şekilde bağlı olan kul bürokrasisi yerine artık, padişah karşısında az da olsa bir güvenceye sahip olan merkezi bürokrasi ön plana çıkmıştır. Gülhane hattı, padişahın mutlak anlamda otoritesini savunur ve merkezîyetçi devlet yönetiminin, yani bürokrasinin işlere tam olarak hâkim olmasını amaçlar. Ortaya çıkan bu yeni bürokratik sınıfın diğer bir özelliği de cesaretli olmaları ve bağımsız olarak hareket edebilmeleridir. Öyle ki Tanzimat

bürokratları, kendilerini tüm Osmanlı'nın son hedefi olarak görülen eski Osmanlı ihtişamını tekrardan inşa edebilecek tek insan olduklarına inandırmışlardır (Tural, 2009: 22).

Devlet idaresinde, dışişlerinde yetişmiş olan ve yabancı dil bilen bürokratlar ön plana çıkmıştır. Tanzimat'ın önde gelen yöneticileri, kalemiye sınıfına mensuptu. Başka bir deyişle bürokrasinin içinden yetişmiş olan kişilerden oluşmaktaydı. Tanzimat Fermanı'nın getirmiş olduğu mal ve can güvenliği, bürokratlara siyasi otorite karşısında endişesiz bir çalışma olanağı sağlamıştır. Bu dönemde padişahın sahip olduğu otorite ve karar alma yetkisi fiilen bürokrasinin eline geçmişti. Bundan dolayı ülke yönetiminde bürokratların gücü artmıştır ve zaman zaman padişah ile bürokratlar arasında otoritenin paylaşımı konusunda tartışmalar yaşanmıştır (Eryılmaz, 2011: 227).

Tanzimat'la varlığını güvence altına alan bürokrasi, artık padişahı toplanmış olan devlet gücünü paylaşarak, toplumun idaresinde söz sahibi olabilecek duruma gelmeye başlamıştır. Osmanlı bürokratları, bu gücü devletin dönüştürülmesinde etkili bir şekilde kullanmıştır. Topluma liderlik eden birçok kişi Osmanlı bürokrasisi içinden çıkmıştır (Uçman, 2014: 131).

Bu dönemde yaşanan diğer bir değişiklik ise ulemanın bürokrasiye karşı tavrıdır. Batı'nın etkisi ile gelişen bu yeni bürokrasi, kul bürokrasisinin yerine geçmenin ötesinde ulemanın temsil ettiği görüş karşısında yeni bir ideoloji olarak durmuştur. Dolayısıyla faaliyet alanı küçülen ulema Tanzimat'ın karşısında durmuş ve Tanzimat'ı gerçekleştiren sivil bürokrasi ile bir çatışma haline girmiştir. Bu çatışmada ulemanın en büyük silahı "dinsizlik" olmuştur. Ulema Tanzimat'ı dine karşı görmüştür. Tüm eleştirilere rağmen ortaya çıkan bu yeni bürokrasi güçlenerek gelişimini devam ettirmiştir. Ülke içerisinde ve ülke dışında batılı anlayışla yetiştirilenler kısa süre içerisinde Osmanlı bürokrasisinde önemli birer güç olmaya başladılar. Zaten Reşit Paşa'da Tanzimat'ın ilanı için gerek duyulan desteği kendisinin de içinde yer aldığı bu yeni bürokrasiden sağlamıştır. Bu yeni bürokrasi ve onu destekleyen Tanzimatçıların, Osmanlı kul bürokrasisiyle aynı özelliği kendilerini kul bürokrasisinin yaptığı şekilde halktan ayrı tutmalarıdır. Ayrıca "yabancılaşma" anlayışı çerçevesinde de hareket etmeleridir (Aslan ve Yılmaz, 2001: 291-293).

Osmanlı bürokrasisinde Tanzimat ile başlayan dönüşüm, II. Abdülhamid döneminde önemli bir kırılmaya uğramıştır. II. Abdülhamid'in sahip olduğu kişisel özellikleri ve idare anlayışı neticesinde daha önce büyük ölçüde Babıâli'ye geçen idari ve siyasi otorite tekrardan ele alınmıştır. II. Abdülhamid, kendisine bağlı olan bir sivil bürokrasi oluşturmuştur (Eryılmaz, 2008: 135).

Osmanlı'da 19. yy. da İttihat ve Terakki'nin siyasette etkili olmasıyla, askeri bürokratların bürokraside ve devlet idaresinde gücü artmıştır. Bürokrasi, İttihat ve Terakki'nin güçlenmesi ile teknik uzmanlığın yerine, siyasi yakınlığın öne çıktığı bir hâl almıştır (Uçman, 2014: 132). İttihat ve Terakki'nin liderlerinden Ahmet Rıza, Osmanlı'nın kurtuluşunun merkezîyetçi ve otoriter devlet anlayışı sayesinde olacağını savunmuştur. Buna karşı Prens Sabahattin, adem-i merkezîyetçi bir yönetim anlayışının kurtuluşu getireceğini savunmaktaydı. Prens Sabahattin'in bu fikri, devleti bölünmeye götürecek bir düşünce olarak değerlendirilmiş ve Jön Türklerin çoğu tarafından olumsuz karşılanmıştır. Ahmet Rıza'nın fikri, İttihat ve Terakki içerisinde benimsenmiş ve bu politika devletin resmi politikası haline gelmiştir. Dolayısıyla kamu bürokrasisi, bu anlayış çerçevesinde biçimlendirilmiştir (Eryılmaz, 2008: 136).

Tanzimat bürokrasisi, Batılılaşma projesi ve Batı ile ilişkiler içerisinde olduğu için ülke yönetiminde söz sahibi olabilmiştir. Osmanlı'daki kul bürokrasisinin yerine geçen Tanzimat bürokrasisi, kendilerine amaç edindikleri "Batılılaşma Projesi" için çok büyük çaba sarf etmiştir. Çünkü Tanzimat bürokratlarına göre devletin geri kalmışlığı ancak "Batılılaşma" ile ortadan kaldırılabilirdi. Ancak bu yeni bürokratik sınıf kendisini toplumdan soyutlayıcı bir şekilde hareket ettiği için halkın desteğini asla kazanamamıştır. Toplumdan bu desteği göremeyen Tanzimat Bürokratları, bu duruma ek olarak Batı karşısında alınan ağır yenilgiler sonucunda da tamamen bir şok yaşamışlardır. Dolayısıyla artık kendilerine olan güvenleri büyük ölçüde sarsılmıştır. Başka bir deyişle Tanzimat bürokratları kendilerine amaç edindikleri "Batılılaşma Projesini" gerçekleştirebilmek için büyük çaba harcamışlardır; ancak bu projeye halkı dâhil etmeyerek ve halktan soyutlanarak kalkıştıkları için başarılı olamamışlardır. Bu bürokrasi anlayışı, özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında etkisini daha fazla gösteren toplumun tepeden düzenlenmesi geleneğinin başlangıcı olmuştur.

2.6.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet, birçok alanda olduğu gibi Osmanlı Devleti'nin halka uzak ve merkeziyetçi olan bürokratik mirasını da devralmıştır (Şavkılı ve Aydın, 2013: 83). Günümüz Türkiye'sinin idari yapısında bazı değişiklikler olmuş olsa da 600 yıllık bir devlet idari anlayışının izlerine halen rastlanması mümkündür. Ancak Cumhuriyetin ilk yıllarında bu etki daha fazlaydı. Özellikle Cumhuriyetin ilanından itibaren Demokrat Parti'nin iktidara gelişine kadar süren bu dönemde bürokrasi adeta altın yıllarını yaşamıştır (Tortop, v.d., 2010: 450).

2.6.2.1. Tek Parti Dönemi

Bu dönemde bürokrasi, toplumu bir arada tutabilmek için devletin zorunlu bir öge olduğunu kabul etmiştir. Bundan dolayı Cumhuriyet dönemi bürokrasisi iki temel görevi yerine getirmek üzere kurulmuştur. İlki, Osmanlı'nın son zamanlarında başlamış olan fakat savaşla bir kesintiye uğrayan yenilikleri, yeni kurulan devletle beraber yeniden başlatıp, geliştirip, yerleştirmek; ikincisi ise iktisadi gelişmede kamu bürokrasisinin liderliğini sağlamaktır. Zaten bu yenilikleri halka benimsetmek için temel görev kamu bürokrasisine verilmiştir. Bu anlamda Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan faydalanılmıştır. Bu dönemde parti, asker ve sivil bürokratların hâkimiyeti altındaydı (Durgun, 2002: 88-89).

Cumhuriyet bürokrasisi, Osmanlı halkının kültürel açıdan çoğulcu yapısına karşı yeni bir ulus inşa etme projesini gerçekleştirmek için oluşturulmuştur. Osmanlı bürokrasisinin devleti kurtarma rolü, Cumhuriyet bürokrasisinin ulus inşa etme rolü ile devam ettirilmiştir (Belet, 2008: 87).

Cumhuriyet bürokrasisi, kuruluş aşamasında öncelikli olarak askeri bürokrasi çoğunluklu olmuş ve bu çoğunluk neticesinde siyasi gücün artırılması amaçlanmıştır. Ancak Atatürk ve İnönü'den oluşan asker kökenli lider kadrolar dahi, askeri bürokrasinin etkisinin azaltılabilmesi için çaba sarf etmiştir. Askeri ve sivil bürokratlardan oluşan Cumhuriyet bürokrasisi, her alanda modernleşme anlayışını kabul ederek, ülkeyi çağdaş medeniyetler düzeyine çıkarmayı amaçlamıştır (Uçman, 2014: 137). Bu dönemde siyasal bağımsızlık kadar ekonomik bağımsızlığın önemi anlaşılmış ve özel sektörden de yararlanılma yoluna gidilmiştir. Çünkü bu modern bürokrasi anlayışına göre, ekonomik bağımsızlık olmazsa siyasal bağımsızlık

istikrarlı olmaz. Cumhuriyet'in kuruluşunun üzerinden belirli bir zaman geçtikten sonra ise bu modern bürokratların temel anlayışı devletçilik politikaları olmuştur. Devletçilik politikaları ile bürokrasi, sosyal ve iktisadi hayata doğrudan müdahale edebilir hale gelmiştir. Ayrıca Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde ülkenin yerine getirmek durumunda olduğu temel hizmetlerin devlet ve dolayısıyla kamu yönetimince gerçekleştirilmesi bürokrasinin güçlenmesine yol açmıştır. Bu olaylar sonucunda tek parti yönetiminin bürokratları, devlet otoritesinden faydalanarak ülkedeki sosyal, siyasal ve ekonomik yapıdaki kurumları tekrardan düzenlemişlerdir (Eryılmaz, 2008: 142).

Tek parti döneminde reformların gerçekleştirilmesi ve bunların bekçiliği, bürokrasinin en önemli görevlerinin başında geliyordu. Laiklik ve modernleşme politikalarından dolayı öncelik reformlara verilmiş ve bürokrasinin misyonu bu değerlere dayandırılmıştır. Reformların gerçekleştirilmesi sürecinde bürokrasi oldukça baskın bir nitelikte olmuştur. Çünkü memur profili, halka hizmet eden değil, onlara tepeden bakan ve emreden bir görünüm sergilemiştir. Başka bir deyişle bürokrasi "özne", halk ise "nesne" olarak görülmüştür (Eryılmaz, 2002: 229).

1930'dan 1950'ye kadar olan bu süre içinde 19 Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) kurulmuştur. Bunların kurulması ile birlikte, klasik bürokrasinin yanında iktisadi bürokrasi de oluşmuştur ve bu şekilde bürokratlar iktisadi alanda deneyime sahip olmuşlardır. Bürokrasinin iktisadi olarak güç kazanması, bürokratların şimdiye kadar hiç görülmemiş bir güç elde etmesini sağlamıştır. Çünkü bürokratlar artık klasik kamu görevlerinin yanında kültürel ve iktisadi faaliyetlerde de yer almışlar ve güçlenerek yönetimde söz sahibi olan en önemli öğelerden biri olmuşlardır (Uçman, 2014: 140).

Cumhuriyet dönemi bürokrasisi, yeni kurulan bu devletin reformlarını gerçekleştiren en etkili kurum olmuştur. Cumhuriyet döneminde bürokrasi, modernleşme arayışlarının ve çalışmalarının itici gücü haline gelmiştir. Modernleşme arayışları neticesinde bürokrasi, siyaset alanında büyük ölçüde söz sahibi olmuştur. Devlet idaresine ilişkin iktidar mücadelesinde yer alarak kendisini göstermiştir. Hatta Cumhuriyet bürokrasisi, siyaseti kontrol edebilecek bir seviyeye gelmiştir. Böylece bürokrasi, siyasetin emri altında olan yürütmenin bir parçası olmaktan kurtulmuş ve

kamu politikalarının belirlenmesinde baş aktörlerden birisi olmuştur (Yılmaz, v.d., 2013: 276-277).

Bu dönemde halk, memurlara, giyinişleri, mali olanaklarını ve sosyal değerleri nedeniyle başka dünyalara mensup kişiler olarak bakmaktaydı. Memurluk, toplumsal statüsü en yüksek meslek olarak görülüyordu. Bürokrasinin sahip olduğu yüksek statü nedeniyle gelir dağılımında ayrıcalıklı bir sınıf olması kolaylaşmıştır (Eryılmaz, 2011: 230). 1930'lu yılların sonlarına doğru, özel sektörün gelişmesi ve farklı meslek gruplarının ortaya çıkmasıyla memurların gelir dağılımındaki payları azalmaya başlamıştır. Bu azalma neticesinde memurların itibar kaybı olmuştur. Dolayısıyla bürokrasi, bu dönemin sonlarına doğru siyaset ile olan yakın ilişkisine son vermiş ve siyasal iktidara cephe alan bir pozisyona girmiştir (Dursun ve Al, 1998: 159).

Cumhuriyetin ilk yılları "bürokrasinin altın yılları" olarak nitelendirilmektedir. Bu dönemde siyaset ve bürokrasi aynı anlama gelen kavramlar olmuşlardır. Siyaset ve bürokrasinin temel amacı yeni bir ulus oluşturmak ve devletin temel değerlerini halka benimsetmek olmuştur. Bu dönemde parti ve devlet özdeşleşmiş ve idarenin tarafsızlığından söz edilebilmesi olanaksız olmuştur. Bürokrasi sadece alınan kararların ve yasaların uygulayıcısı konumunda olmamış, aynı zamanda bu yasaların yapılmasında da önemli roller üstlenmiştir.

2.6.2.2. Demokrat Parti Dönemi

1946'da Demokrat Parti'nin (DP) kurulmasıyla çok partili siyasal hayata adım atılmıştır. DP'nin kurulması ile birlikte artık "kenar'ın" da siyasete girmesine izin verilmiştir. Siyasette çok partili dönem başlayınca, modernleştirici bürokratik kesimin gücü azalmaya başlamıştır (Eryılmaz, 2011: 230).

1950'de CHP seçimi kaybettiğinde sivil bürokratik kesim, demokrasi ile birlikte devrimcilerin de muhafaza edilmesi görevinin kendisine ait olduğuna inanmıştır. Dolayısıyla yeni siyasi aktörler açısından temel problem bu sivil bürokrasinin tarafsız olmasını sağlayabilmek olmuştur. Zaten DP'de 1950 seçimleri öncesi yaptığı çalışmalarda bürokrasinin karşısında durmamaya önem vermiş, hatta bürokrasiye yaptığı işlerden dolayı soruşturmaya muhatap tutulmayacağı konusunda garanti vermiştir. Bu güvenceye rağmen bile, bürokratik kesim, siyasi gücü 1950'den

sonra ele geçiren bu kenar temsilcilerine sempati ile yaklaşmamıştır (Eryılmaz, 2008: 143). Bu elit bürokratik kesim, DP'yi cumhuriyetçi değerlere ve kurumlara karşı bir tehdit olarak görmüştür. Bürokraside hâkim olan bu anlayış ile yeni siyasi gücün yani DP'nin görüşleri çatışmıştır. Çünkü DP aktörlerinin görüşleri ile bu elit bürokratik kesimin görüşleri birbirinden farklıydı. DP'ye karşı ilk hoşnutsuzluk aydınlar arasında belirmiştir. Çoğunluğu Cumhuriyet döneminde yetişmiş olan bu aydınlar, DP'nin politikalarına sert tepkiler göstermişlerdir (Tortop, v.d., 2010: 454).

DP döneminde, tek parti döneminde ortaya çıkan iktidar ile bütünleşmiş ve iktidarı doğrudan doğruya kullanabilen bürokrasinin yerine iktidara bağlı, muhalefet ile ilişki içerisinde olmayan bir bürokrasi isteği ön planda olmuştur (Bozkurt, 1998: 3575). Bu dönemin bürokratları, Türkiye'de demokratik yaşamın yerleştirilmesinden daha çok, inkılâpların korunması amacındaydı. Bu anlayış bürokratik idare geleneğinin ağır baskılara maruz kalmasına yol açıyordu. Ancak yaşanan bunca çatışmaya rağmen bürokrasinin siyasi etkinliğinin ortadan kaldırılması mümkün olmamıştır. Yine de birtakım çabalar ile bu etkinlik biraz kırılmıştır. Ancak bu tutum ve davranış bürokrasiyi etkili ve verimli tutabilme çabalarını ikinci plana atmıştır. DP bu dönemde yerel isteklere daha duyarlı davranmış ve bürokratik elitin isteklerine ve görüşlerine sırtını dönmüştür. Başka bir deyişle bu bürokratik elit kesim iktidarın ortağı olarak görülmek istenmemiştir. Bürokrasi ile güç yarışı içerisine girilmiş ve sistem içerisindeki hâkimiyetine son verilmek istenmiştir. Bunun için DP tarafından "re'sen emekliye ayırma", "bakanlık emrine alma" ve "hükümet işlerine karşı Danıştay yolunu kapama" gibi yasal önlemler alınmıştır. Bu yollarla bürokrasinin gücü bir ölçüde kırılmış oldu ve yine bu dönemde TBMM'de bürokrat kökenli vekil sayısı azaltılmıştır (Durgun, 2002: 91-92).

CHP dönemindeki "memur olmak" vasfı DP döneminde dönüşüme uğramış ve eğitimsiz alt sınıfların devlet kadrolarında istihdam edilmesinin önü açılmıştır. Yeni bir devlet çalışanı türü olarak "kamu işçisi" ortaya çıkmıştır. Bu yeni istihdam türü, bürokrasiden ayrı olarak sağladığı ekonomik ve sosyal güvenceler açısından halk tarafından büyük talep görmüştür. Başka bir deyişle bu dönemde "beyaz yakalı" bürokrasiden, "mavi yakalı" kamu işçiliğine doğru bir dönüşüm olmuştur (Kalağan, 2010: 96).

1950-1960 döneminde siyasi iktidarın ve politikaların değişmesiyle bürokratların bu yeni şartlara uyumu ve kendilerini bunlara adapte etmeleri kolay olmamıştır. Tek parti dönemimdeki konumunu kaybetmek istemeyen bürokrasi ile farklı idare anlayışına sahip DP iktidarı arasında mücadele yaşanmıştır. Bu dönemde DP, yerel isteklere karşı daha duyarlı olmuş; buna karşılık bürokratik kesimin taleplerine sırtını dönerek bunlara fazla önem vermemiştir (Eryılmaz, 2011: 231).

DP dönemi bürokrasi açısından büyük bir gerilemenin ve güç kaybının olduğu dönemdir. Bu dönemde siyasiler ön plana çıkmış ve bürokrasi ikinci planda kalmıştır. Bürokratların yeni iktidar ve politikalarına uyum süreci ve kendilerini de bu duruma göre şekillendirmeleri zor olmuştur. DP döneminde bürokrasi, iktidarın piyasa ekonomisine dayanan politikasına ve Atatürk devrimleri konusundaki rahat tutumlarına karşı tepki göstermiştir. Başka bir deyişle bu dönemde genel anlamda DP ve bürokrasi bir güç sağlama mücadelesi içerisine girmiştir. Bürokrasinin siyasal iktidara bağlı ve emri altında olması hedeflenmiştir (Çevikbaş, 2014: 86).

DP döneminde siyasal iktidarın el değiştirmesi ve farklı siyasal ve ekonomik politikaların gerçekleştirilmesi, bürokrasiyi etkilemiştir. 1950 öncesi halk, bürokrasi ile CHP arasında bir farklılık görmemekteydi. Dolayısıyla DP, bürokrasiyi önceki iktidarın ortağı olarak kabul ettiğinden onun gücünü kırabilmek için çaba göstermiştir. Bürokrasi, siyasi iktidarın emrinde bir hizmet görme aracı olarak kabul edilmiştir. DP iktidarı döneminde, her ne kadar bürokratik yönetim geleneği değişime uğratılmış ve zayıflatılmış olsa da bürokrasi, hiçbir zaman salt hizmet aracı düzeyine indirgenememiştir (Eryılmaz, 2008: 147).

2.6.2.3. 1960 - 1980 Arası Dönem

Çok partili siyasi hayata geçiş ile başlayan bürokrasi ve siyasi iktidar mücadelesi, bürokrasinin güç kaybetmesiyle sonuçlanmıştır. Böyle olunca bürokrasi DP iktidarına muhalif olmuştur. Bu durumdan dolayı 27 Mayıs 1960 askeri darbesi, bürokrasinin eski güçlü günlerine geri dönebilmek için dâhil olduğu ve destek verdiği bir hareket olmuştur. Bu amaçla anayasa hazırlanarak bürokrasiye parti merkezli siyaset karşısında bir güç kazandırılması hedeflenmiş ve bunda da başarılı olunmuştur (Dursun ve Al, 1998: 162).

TBMM, millet egemenliğini kullanabilen yegâne güç olmaktan çıkarılarak, özerk bazı kurumlar kurulmuştur. Bu kurumlar içinde Anayasa Mahkemesi, Milli Güvenlik Kurulu ve Üniversiteler bulunmaktadır. Bu kurumların temel özelliklerinden birisi bunları oluşturanların ve yönetenlerin ya bürokrat ya da bürokrat kökenli olmalarıdır. Yeni anayasa ile temsili kurumların yetkileri sınırlandırılmış ve bunların yetkileri bürokrasi ile paylaştırılmıştır. Atanmışların seçilmişler karşısında güçlendirilmesi yoluna başvurulmuştur (Eryılmaz, 2011: 232).

1961 Anayasası, Türk bürokrasisinin siyasetin elinde bir araç olmasından çok, sosyal ve iktisadi gelişmede söz sahibi olabilecek bir güç olmasının yolunu açmıştır. Yapılan düzenlemeler aracılığıyla sivil ve askeri idare alanı birbirlerinden ayrılmış ve idarenin bütünlük anlayışı bozulmuştur. Başka bir deyişle iki farklı bürokrasi sistemi oluşturulmuştur. Bu dönemde bürokrasinin önemli bir özelliği hem kapsam alanı hem de sayısal anlamda büyümesidir. Ayrıca yerel bürokrasiler merkezi bürokrasi kadar olmasa da belirli bir büyüklüğe ulaşmıştır (Durgun, 2002: 95).

1961'den sonra bürokrasi tekrardan güç kazanmaya başlamıştır. Bu güç artışında 1961 Anayasası'nın getirmiş olduğu yeni düzenlemeler etkili olmuştur. Aynı zamanda bu dönemde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. DPT'nin kurulmasıyla birlikte teknokratlar grubu ortaya çıkmış ve bu grubun bürokrasi ve iktidar üzerinde bilgi ve uzmanlık liyakatini kullanmaları etkili olmuştur. DPT, gerek üst düzey bürokratik görevlere, gerekse siyasi partilerin lider kadrolarına yönetici yetiştiren bir okul görünümü kazanmıştır. Bürokrasinin teknik nitelik kazanması ile teknokratların önemi artmış ve tekno bürokratlar kamu politikalarının belirlenmesinde etkili olmuşlardır. Siyasal iktidarın gereksinimini hissettiği uzmanlık bürokrasinin sahip olduğu bir nitelikti. Dolayısıyla güç bürokrasinin elinde olmuştur (Eryılmaz, 2008: 148).

Ancak belirtilen tüm bu düzenlemelere rağmen bürokrasi, tek parti dönemindeki o ihtişamlı gücüne ve görünümüne asla dönememiştir. 1960'da iktidarı eline alan bürokrasi, 1965'ten itibaren iktidarı yeniden burjuvaziye kaptırmıştır.

1961'de ortaya çıkan diğer bir önemli gelişme askeri bürokrasinin güç kazanmasıdır. Çünkü 1961 Anayasası askeri bürokrasinin, devlet yönetiminde MGK aracılığıyla etkili bir konuma yükselmesine olanak sağlamıştır. MGK, 1961

Anayasası ile siyasi hayatımıza giren, milli güvenlik konularında kararların alınması ve koordinasyonun sağlanması ile ilgili konularda görüşlerini Bakanlar Kurulu'na aktaran bir organdır. Bu dönemde askeri bürokrasi, ekonomik ve sosyal imkânlar açısından sivil bürokrasiden ayrıcalıklı bir statü elde etmiştir (Dursun ve Al, 1998: 163).

12 Mart 1971 Muhtırası ve ardından Anayasa'da yapılan değişiklikler, bürokrasi ve siyasal iktidar ilişkilerinde yeni bir dönemi başlatmıştır. Anayasa'da yapılan değişiklikler ile yürütme güçlendirmiş ve bürokrasinin özerkliği yok edilmiştir. 1973 yılında başlayan koalisyon dönemlerinde ise iktidarlar bürokrasiye kendi yöneticilerini yerleştirerek bürokrasiyi kontrol altında tutmaya çalışmışlardır. Başka bir deyişle bürokrasi büyük ölçüde siyasallaşmıştır. Bürokrasinin üst ve orta düzeydeki idarecileri hızlı ve sürekli olarak değişiklik göstermiştir. Yetenekli ve kabiliyetli bürokratların yerine, partili olan bürokratlar önem kazanmıştır. Dönemin iktidarları bürokrasiye kendilerine yakın hissettiklerini atamışlar ve onları bu yolla kontrol altında tutabileceklerine inanmışlardır (Eryılmaz, 2008: 150-151).

Yoğun bir şekilde siyasal etki altında kalan ve siyasallaşan bürokratlar, cumhuriyetin ilk yıllarındaki modernleşmenin liderliği misyonunu devam ettirecek heyecanı kaybetmiş, yalnızca siyasilere bilgi veren çalışanlar konumuna gelmişlerdir. Başka bir deyişle bürokratların siyasal alandaki etkinliği ve kendilerini devlet muhafızları olarak kabul etme anlayışları kırılmış ve bu bürokrasinin en üst kademelerinden en alt kademelerine kadar hissedilmiştir (Kalağan, 2010: 99).

1960-1980 arası dönemde bürokrasinin temel hedefi devletin öncelikli çıkarlarını koruyabilmek ve bürokratik yapının güçlendirilmesini sağlamak olmuştur. Bu dönem siyasallaşmanın yoğun olarak yaşandığı, ikili bürokratik yapının başka bir deyişle sivil ve askeri bürokratik yapının olduğu ve bürokrasinin yeniden güç sağlama mücadelesi içine girdiği dönem olmuştur. Seçilmişlerin gücü kırılmaya çalışılırken atanmış bürokratların gücü arttırılmaya çalışılmıştır. Ancak yapılan bunca düzenlemelere rağmen bürokrasi, tek parti dönemindeki o ihtişamlı ve güçlü günlerine bir daha geri dönememiştir.

2.6.2.4. 1980 Sonrası Dönem

1980 askeri darbesi, Türkiye'de askeri bürokrasi tarafından yeni bir yapılanmanın oluşturulmasına neden olmuştur. Bu darbenin sadece siyasilere karşı yapılmadığı, siyasete alet olmuş olan idari bürokrasiye karşı da yapıldığı belirtilmiştir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk'ün belirlediği yoldan sapmalar olduğu ve askeri idarenin bunu yeniden yoluna koymak için yönetimi ele aldığı belirtilmiştir (Belet, 2008: 98).

12 Eylül 1980'e kadar yasama ve zayıflamış olan yürütme kendilerinin belirlemiş oldukları kararları alamamışlar ve siyasi iktidara tam anlamıyla sahip olamamışlardır. Cumhurbaşkanı seçiminde içerisinde seçilmemişleri bulunduran ikinci meclis olan senato ile parlamento, kendi tercihlerinden ziyade bürokrasinin tesiriyle seçimlerini yapmışlardır. 1961 Anayasası iktidarın kullanımına "bürokratik ortaklar" getirdiği için hep eleştiri konusu olmuştur. Daha sonra 1982 Anayasası ile birlikte güçsüzlüğe yol açan senato kaldırılmış, yürütme anayasada görev olmaktan çıkarılarak bir güç olarak tanımlanmıştır (Arslan, 2004: 112).

1982 Anayasası ile birlikte yürütme organı yasama organı karşısında güçlendirilmiş ve yine aynı şekilde siyasi iktidar bürokrasi karşısında güçlendirilmiştir. 1983 seçimleriyle iktidara tek başına Anavatan Partisi (ANAP) gelmiştir. Bu dönemde siyasi iktidarın bürokrasi üzerindeki gücü ve denetimi artmıştır. ANAP güçlü bir iktidar kurduğu için bürokrasiyi kendi idaresi doğrultusunda hizmet vermeye sevk etmiştir. Bürokrasinin gücünü kırarak düzenlemeler ve uygulamalar yapılmıştır. Bürokratik işlemler azaltılmış, özelleştirme faaliyetleri başlatılmış ve önemli kabul edilen bürokratik kurumların başlarına partinin ilkelerini benimsemiş bürokratlar getirilmiştir (Kalağan, 2010: 100).

1980'li yılların başı, bütün dünyada özelleştirme politikalarının uygulandığı bir dönem olarak görülmektedir. Hatta ülkemizde ilk defa bir siyasi parti ANAP, "özelleştirme" politikası ile birlikte, "bürokrasi ile mücadele" konusunu programının temel hedefleri arasına almıştır. ANAP bu programını 1983 yılında iktidara geldiğinde gerçekleştirme imkânı bulmuştur. ANAP hükümeti, bürokrasi ifadesini çoğunlukla "kırtasiyecilik" olarak yorumlamış ve faaliyetlerini bu şekilde gerçekleştirmiştir. Bu sebeple bürokrasi ile mücadele edilmiştir. Nüfus, pasaport,

ehliyet gibi belgelerin alımında uygulanan belge ve işlemlerin azaltılması ve basitleştirilmesi yoluna gidilerek bürokratik engellerin azaltılması amaçlanmıştır. Bürokrasi konusu, bir idare işlevi olarak kabul edilmediği için kurumsal-yapısal yeniliklere başvurulmamıştır. Bürokrasi daha çok bina, araç-gereç ve teknik donanım bakımından güçlendirilmiştir. Ancak bürokrasinin bu araçsal yönüne yapılan destekler artış göstermesine rağmen, bürokrasi zihniyeti değişmemiştir. Başka bir deyişle kamu bürokrasisinin temel sorunları haline gelen, merkeziyetçilik, hantallık, gizlilik, kuralcılık, siyasallaşma, kayırmacılık ve rüşvet gibi olumsuzluklar varlığını sürdürmüştür (Eryılmaz, 2011: 151-152).

ANAP iktidarı döneminde bürokrasinin gücünü kırarak düzenlemeler ve faaliyetler yapılmış, bürokratik işler azaltılmış, özelleştirme hareketi başlatılmıştır. Önemli kabul edilen bürokratik kurumların başına partinin değerlerini benimsemiş yöneticiler atanmıştır. Yine bu dönemde ANAP Genel Başkanı Turgut Özal, Amerikan başkanlık sisteminden bilinen bazı uygulamaları gerçekleştirmiştir. Başkanlık sisteminde başkanın bakanlar üzerindeki meşru denetimi gibi, Özal'da bakanları üzerinde benzer bir otorite kurmuştur. Bakanların kendisine karşı çıkmasına olanak vermemiş ve bu yola başvuranları ise görevinden uzaklaştırmıştır. Yine ABD'deki başkanın adamlarına benzer şekilde bilgisine ve uyumlu çalışacağına inandığı bürokratları önemli kamu kurumlarının başına getirmiştir. Özal'ın başbakanlığı zamanında bürokrasi ile olan ilişkiler uyum içerisinde ve verimli bir şekilde ilerlemiştir. Bu ilişkinin en büyük etkenlerinden biri Özal'ın karizmatik kişiliğe sahip oluşudur. Özellikle Özal sonrası dönemde karizmatik olmayan liderlerin ve koalisyon hükümetlerinin iktidara gelmesiyle bürokrasi ve siyaset ilişkisi aradaki o uyumu ve verimliliği kaybetmiştir (Tataroğlu, 2006: 112-113).

ANAP iktidarının sona ermesiyle birlikte ülkemizde koalisyon hükümetleri tekrardan başlamıştır. Koalisyon hükümetinin sonucu olarak iktidar zafiyetleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu koalisyon döneminde Cumhurbaşkanı güçlü yetkilerini kullanmaya başlamıştır. Başbakan ve Cumhurbaşkanı arasında bir yetki çatışması cereyan etmiş ve siyasilerin bürokrasi ile olan ilişkilerindeki gücü de azalış göstermiştir. Bürokrasinin karşısında durduğu politikalar daha güç zorluklarla karşılaşmıştır. Siyasi kararların alımında seçilmiş olmayan kuruluşlarda etkili olmaya başlamıştır. Özal sonrası 2000'li yılların başına kadar gelen sürece bakıldığında

güçsüz liderler ve koalisyon hükümetlerinin bürokrasi ilişkileri hep sorunlar üzerinden olmuştur. Özellikle koalisyon hükümetleri, bu konuda hem etkili olabilecek politikalar üretememiş hem de bürokrasiyi belirlenen politikalar hedefinde mobilize edememiştir (Belet, 2008: 103).

1980'den itibaren piyasa ekonomisine geçiş ile birlikte, üst kurullar oluşturulmaya başlanmıştır. Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar olarak adlandırılan bu otoriteler, kamu yönetiminde yeni bir büyüme alanı oluşturmuştur. Bunlar, idari ve mali özerklikleri sebebiyle klasik bürokrasilerden farklı statüye sahip yeni bürokratik yapıları ifade etmektedirler (Eryılmaz, 2011: 265).

Kamu yönetiminde üst kurullara dayanan bir yapı meydana getirilmesi, siyasetin alanını daraltmaya ve bu alanları tekno bürokratlara bırakmaya yönelik bir yaklaşımın sonucudur. Bu üst kurullar, mali ve idari anlamda özerk olmaları ve sahip oldukları yetkileri açısından yeni birer iktidar odakları olmaktadır. Daha öncesinde hükümetlerin doğrudan karar verdiği ve denetlediği alanlar, bu özerk kurulların eline geçmektedir. Özerk statüye sahip olan bu yapılanma, siyasilerin bu alanlara müdahalesini engelleyebilir, ancak bu kurulların siyasallaşmasına engel olamaz. Şöyle ki, siyasi iktidar, doğrudan müdahalede bulunamadığı bu kurullara KİT yönetimlerinde yaptığı şekilde kendilerine yakın hissettikleri kişileri atayarak dolaylı da olsa müdahale edebilmektedir (Eryılmaz, 2008: 163).

3. BÖLÜM

3. TÜRKİYE'DE YEREL SEÇİLMİŞLERİN BÜROKRASİ VE SİYASET ARASINDAKİ İLİŞKİYİ NASIL ALGILADIKLARINI BELİRLEMeye YÖNELİK SAHA ARAŞTIRMASI

3.1. Araştırmanın Amacı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın amacı, Türkiye'deki bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve yerel seçilmişlerin bürokrasi ile siyaset arasındaki bu ilişkiyi nasıl yorumladıklarını tespit etmektir.

Araştırmada kullanılan anket uygulaması, Şanlıurfa Haliliye Belediyesi, Şanlıurfa Karaköprü Belediyesi ve Şanlıurfa Eyyübiye Belediyesi meclis üyeleri ile Şanlıurfa'nın Haliliye, Karaköprü ve Eyyübiye ilçelerindeki merkez mahalle muhtarları üzerinde uygulanmıştır.

3.2. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri şu şekildedir:

Hipotez 1:

Yerel seçilmişler, Türkiye'deki bürokrasi siyaset ilişkisinin çatışmadan çok uzlaşmaya dayalı olduğunu düşünmektedir.

Hipotez 2:

Yerel seçilmişler, Türkiye'de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyasetin uyum içinde çalışması gerektiğini düşünmektedir.

Hipotez 3:

Yerel seçilmişler, siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahale etmesinin bürokrasiyi siyasallaştırdığını düşünmektedir.

Hipotez 4:

Yerel seçilmişler, bürokratların görevlerinde hızlıca yükselebilmeleri ve gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasetin isteklerine göre hareket ettiklerini düşünmektedir.

Yerel seçilmişlerin, bürokrasi ve siyaset ilişkisinin uzlaşmaya dayalı olması, bürokrasi ile siyasi iktidarın uyum içinde çalışma gerekliliği, siyasetin bürokrasiye müdahalesi ve bürokratların siyasete yakın olma isteği hipotezlerine bağlı olarak, yaş, öğrenim durumu, seçilme dönemi, siyasi parti üyeliği ve görev durumu gibi faktörlere göre bürokrasi-siyaset ilişkisini nasıl yorumladıkları incelenecektir.

3.3. Araştırmanın Yöntem ve Tekniği

Araştırmanın amacı gereği, Türkiye'deki bürokrasi ve siyaset ilişkisi konusunda yerel seçilmişlerin düşüncelerini saptamak için anket çalışması yapılmıştır. Anket formu, araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin hem demografik bilgilerini öğrenebilmek hem de bürokrasi-siyaset ilişkisi konusunda düşüncelerini net bir şekilde öğrenebilmeyi sağlayacak şekilde hazırlanmıştır.

Anketin birinci bölümü yerel seçilmişlerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Bu bölümde ankete katılan yerel seçilmişlerin cinsiyet, yaş, medeni hali, mesleği, öğrenim durumu ve gelir durumu gibi bilgileri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Anketin ikinci bölümü ise ankete katılan yerel seçilmişlerin Türkiye'deki bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişkiyi nasıl yorumladıklarını tespit etmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Anketteki sorular yerel seçilmişlere sunulmuş olup, kişiler değerlendirmelerini bu ölçek üzerinde işaretleme yaparak belirtmişlerdir. Yapılan bu anketler tasnif edildikten sonra elde edilen verilere göre yerel seçilmişlerin Türkiye'deki bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişkiyi nasıl yorumladıkları değerlendirilmiştir.

3.3.1. Evren ve Örneklem

Bir alan araştırması yapılırken izlenecek iki yöntem vardır. Biri tam sayı diğeri ise örneklemedir. En güvenilir ve geçerli olanı evrenin tamamını kapsayandır. Ancak, evren içerisinde yer alan bütün elemanları irdelemek pek mümkün olamayacağı için bunun yerine onu temsil edecek bir küme oluşturulur ve araştırma bu temsili örneklem üzerinden yapılır (Altunışık, v.d., 2005: 130). Bu açıklamalar ışığında araştırmanın evrenini Şanlıurfa Haliliye Belediyesi'ndeki 37 belediye meclis üyesi, Şanlıurfa Karaköprü Belediyesi'ndeki 31 belediye meclis üyesi ve Şanlıurfa Eyyübiye Belediyesi'nde bulunan 37 belediye meclis üyesi olmak üzere toplam 105 belediye meclis üyesi ile Şanlıurfa'nın Haliliye ilçesindeki 32 merkez mahalle muhtarı, Karaköprü ilçesindeki 16 merkez mahalle muhtarı ve Eyyübiye ilçesindeki 36 merkez mahalle muhtarı, olmak toplam 189 yerel seçilmiş oluşturmaktadır. Çalışma örneklemini ise genel evren içerisinde tesadüfî küme örneklemini ile seçilen 75 belediye meclis üyesi ve 75 muhtar olmak üzere toplam 150 yerel seçilmiş oluşturmaktadır (Tablo 3.1). Başka bir deyişle 189 yerel seçilmiş içerisinde tesadüfî küme örneklemini ile 150 tanesi seçilerek yerel seçilmişlerin %79,3'ü örneklem olarak ele alınmıştır.

Tablo 3.1: Örneklem

Görev	Sayı	%
Belediye meclis üyesi	75	50,0
Muhtar	75	50,0
Toplam	150	100,0

3.3.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmacı ve denekler için zaman bakımından kolaylık sağlaması, deneklere daha rahat bir şekilde ulaştırılabilmesi, tutum ölçümü ve sayısal verilerin elde edilebilmesi bakımından daha kullanışlı oluşu ve rahatça toplanabilmesi bakımından hazırlanan anket soru formu kullanılmıştır. Anketin yerel seçilmişlere uygulanması öngörülmüştür. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde ankete katılan yerel seçilmişlerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik olan cinsiyet,

yaş, medeni hali, öğrenim durumu ve gelir durumu gibi sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise ankete katılan yerel seçilmişlerin Türkiye'deki bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişkiyi nasıl yorumladıklarını tespit etmeye yönelik sorular yer almaktadır.

3.3.3. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmada anket aracılığıyla elde edilen veriler ilk olarak SPSS (Statistical Packages for Social Science) sistem programında oluşturulan veri kütüğüne aktarılmıştır. Bu kütüğe aktarılan veriler araştırmada elde edilmek istenilen amaçlara uygun bir şekilde kodlanarak, çeşitli istatistikî analizler yapmaya elverişli hale getirilip yorumlamalar yapılmıştır.

3.4. Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan yerel seçilmişlerden anketler aracılığıyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Bu bulgulara bağlı açıklamalar ve yorumlamalar yapılmıştır.

3.4.1. Demografik Bilgiler

Bu bölümde, araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin demografik özellikleri, siyasette buldukları süreler, üye oldukları siyasi partiler ve çalıştıkları ilçelere ilişkin bulgular ve yorumlamalar yer almaktadır.

Tablo 3.2: Cinsiyet

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	11	7,3
Erkek	139	92,7
Toplam	150	100,0

Araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin cinsiyetlere göre dağılımı %92,7'si erkek ve %7,3'ü kadındır (Tablo 3.2). Araştırmaya katılanların büyük bir kısmı erkeklerden oluşmaktadır. Bu durum göz önüne alındığında, yerel siyaset içerisinde erkeklerin egemen olduğu ve kadınlara pek fazla görev verilmediği söylenebilir.

Tablo 3.3: Yaş

Yaş	Sayı	%
25-34	13	8,7
35-44	36	24,0
45-54	65	43,3
55-64	33	22,0
65 ve üzeri	3	2,0
Toplam	150	100,0

Araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin çoğunluğu 45-54 (%43,3) yaşları arasındadır. Bu yaşlardan sonra 35-44 yaş grubu gelmekte ve bunun oranı %24,0'dür. Daha sonra ise %22,0 ile 55-64 yaş grubu gelmektedir. Bunu %8,7 ile 25-34 yaş grubu takip etmekte ve son olarak ise %2,0 ile 65 ve üzeri yaş grubu gelmektedir (Tablo 3.3). Dolayısıyla bu veriler ışığında araştırmaya katılanların önemli bir kısmının 35-54 yaş aralığında olan orta yaşlı kişilerden oluştuğu söylenebilir.

Tablo 3.4: Medeni Durum

Medeni Durum	Sayı	%
Evli	146	97,3
Bekâr	4	2,7
Toplam	150	100,0

Araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin medeni durumlarına göre dağılımı %97,3'ü evli ve %2,7'si ise bekârlardan oluşmaktadır (Tablo 3.4). Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu evli kişilerden oluşmaktadır. Böyle bir sonucun ortaya çıkması araştırmaya katılanların %91,3'ünün 35 yaş ve üzerinde olan kişiler olmasına bağlanabilir.

Tablo 3.5: Öğrenim Durumu

Öğrenim Durumu	Sayı	%
İlköğretim	48	32,0
Lise	78	52,0
Ön lisans	2	1,3
Üniversite	18	12,0
Lisansüstü	4	2,7
Toplam	150	100,0

Araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin %32,0'si ilköğretim, %52,0'si lise, %1,3'ü ön lisans, %12,0'si üniversite, %2,7'si ise lisansüstü öğrenimi almış kişilerden oluşmaktadır (Tablo 3.5). Araştırmaya katılanların yarısından fazlasını (%52,0'sini) lise mezunu kişiler oluşturmaktadır. Yüksek öğrenim almış kişilerin toplam oranı ise %14,0 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla araştırmaya katılanların önemli bir kısmı (%84,0'ü) ilköğretim ve lise öğrenimi görmüş yerel seçilmişlerden oluşmaktadır.

Tablo 3.6: Meslek

Meslek	Sayı	%
İşçi	2	1,3
Esnaf	33	22,0
Profesyonel meslek (Avukat, Doktor, Mali müşavir v.b.)	12	8,0
Memur	75	50,0
Emekli	9	6,0
Ev hanımı	4	2,7
Çiftçi	11	7,3
Diğer	4	2,7
Toplam	150	100,0

Araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin mesleklerine göre dağılımı %1,3'ü işçi, %22,0'si esnaf, %8'i profesyonel meslek (avukat, doktor, mali müşavir v.b.), %50,0'si memur, %6,0'si emekli, %2,7'si ev hanımı, %7,3'ü çiftçi, %2,7'si ise diğer

mesleklerden olan kişilerden oluşmaktadır (Tablo 3.6). Araştırmaya katılanların %50'sini memurlar oluşturmaktadır. Bu durumun sebebi ise, muhtarların memur olarak kabul edilmesidir. Çünkü muhtarlar seçildikten sonra devlet memuru statüsüne tabi olurlar (Demir, 2016: 34).

Tablo 7: Gelir Durumu

Gelir Durumu	Sayı	%
0-1000 TL	3	2,0
1001-2000 TL	25	16,7
2001-3000 TL	79	52,7
3001-4000 TL	27	18,0
4001 TL ve üzeri	16	10,7
Toplam	150	100,0

Araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin gelir durumuna göre dağılımı %2,0'si 0-1000 TL, %16,7'si 1001-2000 TL, %52,7'si 2001-3000 TL, %18,0'i 3001-4000 TL, %10,7'si ise 4001 TL ve üzeri gelire sahip kişilerden oluşmaktadır (Tablo 3.7). Araştırmaya katılanların yarısından fazlası (%52,7'si) 2001-3000 TL aralığında gelire sahip kişilerdir.

Tablo 3.8: Seçilme Dönemi

Seçilme Dönemi	Sayı	%
1	85	56,7
2	43	28,7
3	17	11,3
4	5	3,3
Toplam	150	100,0

Araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin seçilme dönemlerine göre dağılımı %56,7'si bir dönem, %28,7'si iki dönem, %11,3'ü üç dönem, %3,3'ü dört dönemdir seçilmektedir. Araştırmaya katılanların yarısından fazlası (%56,7'si) ilk defa seçilmektedir (Tablo 3.8). Bu durum araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin yarısından fazlasının yerel siyaset içerisinde yeni olduklarını göstermektedir.

Tablo 3.9: Siyasi Parti

Siyasi Parti	Sayı	%
AK Parti	62	41,3
HDP	10	6,7
Saadet Partisi	3	2,0
Toplam	75	50,0

Araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin üye oldukları siyasi partilere göre dağılımı Tablo 3.9'da gösterilmiştir. Muhtarlar kamu görevlisi oldukları için herhangi bir siyasi partiye üye olamayacaklarından bu soru sadece belediye meclis üyelerine sorulmuştur. Anket 75 muhtar 75 belediye meclis üyesine uygulanmıştır. Bu soruda 75 belediye meclis üyesinin verdiği cevaplar üzerinden tabloya dökülüp yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan belediye meclis üyelerinden %82,7'si AK Parti, %13,3'ü HDP ve %4'ü de Saadet Partisi üyesidir (Tablo 3.9). Bu durum da araştırmaya katılan belediye meclis üyelerinin büyük çoğunluğunun iktidar partisine (AK Parti) üye olduklarını göstermektedir.

Tablo 3.10: Görev Yapılan İlçeler

İlçe	Sayı	%
Karaköprü	40	26,7
Haliliye	55	36,7
Eyyübiye	55	36,7
Toplam	150	100,0

Araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin görev yaptıkları ilçelere göre dağılımı %26,7'si Karaköprü ilçesinde, %36,7'si Haliliye ilçesinde, %36,7'si de Eyyübiye ilçesinde görev yapmaktadır (Tablo 3.10). Üç ilçeden birbirlerine yakın oranlarda deneklere ulaşılması hedeflenmiştir. Karaköprü ilçesinde daha az deneye ulaşılmasının nedeni ise merkez mahalle muhtarı sayısının Haliliye ve Eyyübiye ilçelerine göre daha az olmasıdır.

3.4.2. Yargısal Değerlendirme

Bu bölüm araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin yargısal değerlendirmelerine ilişkin bulgulardan ve yorumlardan oluşmaktadır.

3.4.2.1. Bürokrasi ve Siyaset İlişkinin Uzlaşmaya Dayalı Olması

“Yerel seçilmişler, Türkiye’deki bürokrasi siyaset ilişkisinin çatışmadan çok uzlaşmaya dayalı olduğunu düşünmektedir.” Hipotezine bağlı olarak bu duruma ilişkin elde edilen veriler tablolar halinde aşağıda açıklanmaktadır.

Tablo 3.11: “Türkiye’de Bürokrasi ile Siyasi İktidar Uyum İçinde Çalışır” – Yaş Grupları:

Yaş	Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
25-34 Sayı	7	1	2	3	0	13
%	53,8	7,7	15,4	23,1	,0	100,0
35-44 Sayı	14	0	2	15	5	36
%	38,9	,0	5,6	41,7	13,9	100,0
45-54 Sayı	15	0	4	41	5	65
%	23,1	,0	6,2	63,1	7,7	100,0
55-64 Sayı	4	0	0	19	10	33
%	12,1	,0	,0	57,6	30,3	100,0
65 ve üzeri Sayı	0	0	0	3	0	3
%	,0	,0	,0	100,0	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	40	1	8	81	20	150
%	26,7	,7	5,3	54,0	13,3	100,0

Genel olarak yerel seçilmişlerin “Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır” yargısına katılım oranları “katılmıyorum” %26,7, “kesinlikle katılmıyorum” %7, “kararsızım” %5,3, “katılıyorum” %54,0 ve “kesinlikle katılıyorum” %13,3’tür (Tablo 3.11). “Katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, bürokrasi ve siyasi iktidarın uyum içinde çalıştığını düşünenlerin oranı %67,3 olmaktadır. Bu ilişkinin uyum içinde olduğunu düşünenlerin oranı yaşa göre ise farklılık göstermektedir. Bu oran 25-34 yaş

grubundaki yerel seçilmişlerde %23,1, 35-44 yaş grubundakilerde %55,6, 45-54 yaş grubundakilerde %70,8, 55-64 yaş grubundakilerde %87,9 ve 65 yaş ve üzeri yerel seçilmişlerde ise %100'dür (Tablo 3.11). Verilerden anlaşıldığı üzere yaş arttıkça bürokrasi ile siyasi iktidarın uyum içinde çalıştığını düşünenlerin oranı yükselmektedir. Bu oranlar yerel seçilmişlerin öğrenim durumuna göre farklılık göstermektedir. İlköğretim %85,4, Lise %64,1, Ön lisans %50,0, Üniversite %44,4, Lisansüstü ise %25,0'dir (Tablo 3.12). Öğrenim durumu yükseldikçe bürokrasi ile siyasi iktidarın uyum içinde çalıştığını düşünenlerin oranı azalmaktadır.

Tablo 3.12: “Türkiye’de Bürokrasi ile Siyasi İktidar Uyum İçinde Çalışır” – Öğrenim Durumları:

Öğrenim Durumu	Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır.					Toplam	
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum		
İlköğretim	Sayı	6	0	1	31	10	48
	%	12,5	,0	2,1	64,6	20,8	100,0
Lise	Sayı	21	1	6	42	8	78
	%	26,9	1,3	7,7	53,8	10,3	100,0
Ön lisans	Sayı	1	0	0	1	0	2
	%	50,0	,0	,0	50,0	,0	100,0
Üniversite	Sayı	9	0	1	6	2	18
	%	50,0	,0	5,6	33,3	11,1	100,0
Lisansüstü	Sayı	3	0	0	1	0	4
	%	75,0	,0	,0	25,0	,0	100,0
Genel Toplam	Sayı	40	1	8	81	20	150
	%	26,7	,7	5,3	54,0	13,3	100,0

Tablo 3.13: “Türkiye’de Bürokrasi ile Siyasi İktidar Uyum İçinde Çalışır” – Seçilme Dönemleri:

Seçilme Dönemi	Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1. Sayı	26	1	7	43	8	85
%	30,6	1,2	8,2	50,6	9,4	100,0
2. Sayı	12	0	1	26	4	43
%	27,9	,0	2,3	60,5	9,3	100,0
3. Sayı	0	0	0	11	6	17
%	,0	,0	,0	64,7	35,3	100,0
4. Sayı	2	0	0	1	2	5
%	40,0	,0	,0	20,0	40,0	100,0
Genel Toplam Sayı	40	1	8	81	20	150
%	26,7	,7	5,3	54,0	13,3	100,0

Yerel seçilmişlerin “Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır” yargısına seçilme dönemlerine göre katılım oranları farklılık göstermektedir. “İlk” dönemleri olanlara göre %60,0, “ikinci” dönemleri olanlara göre %69,8, “üçüncü” dönemleri olanlara göre %100, “dördüncü” dönemleri olanlara göre %60,0’dır (Tablo 3.13). Verilerden anlaşıldığı üzere tüm seçilme dönemlerinde bu yargı benimsenmekle birlikte seçilme dönemi arttıkça bürokrasi ile siyasi iktidarın uyum içinde çalıştığını düşünenlerin oranı artmaktadır. Yerel hizmette daha fazla süredir görev alan yerel seçilmişlerin bu süre içinde kazandıkları deneyimler sonucunda kendilerinin de içinde oldukları bürokrasi siyaset ilişkisinin uyum içinde olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 3.14: “Türkiye’de Bürokrasi ile Siyasi İktidar Uyum İçinde Çalışır” – Siyasi Partiler:

Siyasi Parti	Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
AK Parti	Sayı 21	1	3	29	8	62
	% 33,9	1,6	4,8	46,8	12,9	100,0
HDP	Sayı 3	0	3	3	1	10
	% 30,0	,0	30,0	30,0	10,0	100,0
Saadet Partisi	Sayı 2	0	1	0	0	3
	% 66,7	,0	33,3	,0	,0	100,0
Genel Toplam	Sayı 26	1	7	32	9	75
	% 34,7	1,3	9,3	42,7	12,0	100,0

Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın uyum içinde çalıştığı yargısı yerel seçilmişlerce hem yaş hem öğrenim durumu hem de seçilme dönemi faktörleri devreye girince yüksek oranda benimsenmiştir. Bu oranların siyasi partilere göre dağılımı ise “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, AK Parti %69,7, HDP %40,0 ve Saadet Partisi (SP) ise %0’dır (Tablo 3.14). Verilerden anlaşıldığı üzere “Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır” yargısı en fazla AK Parti tarafından benimsenmiştir. AK Parti’nin iktidar partisi oluşu ve bürokrasi ile daha çok ilişki içinde olması AK Partili üyeleri böyle bir düşünceye itmiş olabilir. HDP ise AK Parti’den farklı olarak Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın uyum içinde fazla çalışmadığını düşünmektedir. HDP’li belediye meclis üyelerinin bu şekilde düşüncelerinde siyasi iktidarın bürokrasinin önemli mevkilerine kendilerine yakın isimleri atayarak bürokrasiyi uyum içinde çalışmaya mecbur bıraktığı düşüncesi hâkim olabilir.

Tablo 3.15: “Türkiye’de Bürokrasi ile Siyasi İktidar Uyum İçinde Çalışır” – Görev Durumları:

Görev	Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Belediye Sayı	26	1	7	32	9	75
meclis üyesi %	34,7	1,3	9,3	42,7	12,0	100,0
Muhtar Sayı	14	0	1	49	11	75
%	18,7	,0	1,3	65,3	14,7	100,0
Genel Sayı	40	1	8	81	20	150
Toplam %	26,7	,7	5,3	54,0	13,3	100,0

“Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır” yargısına katılım durumları “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, belediye meclis üyeleri %54,7 ve muhtarlar ise %80,0’dır (Tablo 3.15). Yerel seçilmişler olarak siyasi kimliğe sahip belediye meclis üyeleri “Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır” yargısını daha az benimserlerken, siyasi kimliği bulunmayan muhtarlar ise daha fazla benimsemişlerdir. Muhtarlar siyasi kimlikleri bulunmayan ve bu nedenle bürokrasi siyaset ilişkisinin dışında olan yerel seçilmişler olarak, bürokrasi ile siyaset arasındaki ilişkinin uyum içinde olduğunu daha fazla düşünmektedirler. Belediye meclis üyelerinin bu yargıya muhtarlara oranla daha az da olsa destek vermelerinde belediye meclisinin sahip olduğu yapı da önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmanın yapıldığı belediye meclislerinde AK Partili üyeler çoğunlukta olduğu için belediye meclis üyelerinin siyasi iktidar ve bürokrasi uyum içinde çalışır düşüncesinde olmaları doğal bir sonuçtur.

Tablo 3.16: “Türkiye’de Bürokrasi ile Siyasi İktidarın İstekleri Genel Olarak Çelişir” – Yaş Grupları:

Yaş	Türkiye' de bürokrasi ile siyasi iktidarın istekleri genel olarak çelişir.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
25-34 Sayı	4	2	2	4	1	13
%	30,8	15,4	15,4	30,8	7,7	100,0
35-44 Sayı	19	1	2	14	0	36
%	52,8	2,8	5,6	38,9	,0	100,0
45-54 Sayı	43	6	4	11	1	65
%	66,2	9,2	6,2	16,9	1,5	100,0
55-64 Sayı	23	5	4	1	0	33
%	69,7	15,2	12,1	3,0	,0	100,0
65 ve üzeri Sayı	3	0	0	0	0	3
%	100,0	,0	,0	,0	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	92	14	12	30	2	150
Toplam %	61,3	9,3	8,0	20,0	1,3	100,0

Bürokrasi ve siyaset ilişkisinde hâkim olan düşünce siyasilerin kararları alması, bürokratlarında alınan bu kararları uygulamasıdır. Başka bir deyişle iki tarafın da hedefi kamunun yararına olacak şekilde bir amaç belirlemektir. Dolayısıyla bir çıkar çatışması olmamalıdır. “Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın istekleri genel olarak çelişir” yargısına katılım durumları “katılmıyorum” %61,3, “kesinlikle katılmıyorum” %9,3, “kararsızım” %8,0, “katılıyorum” %20,0, “kesinlikle katılıyorum” %1,3’tür (Tablo 3.16). “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında %70,6’sı isteklerin çelişmediğini düşünmektedir. Bu oranlar yaşa göre ise farklılık göstermektedir. 25-34 yaş grubundaki yerel seçilmişlerde %30,8, 35-44 yaş grubundakilerde %52,8, 45-54 yaş grubundakilerde %66,2, 55-64 yaş grubundakilerde %69,7, ve 65 yaş ve üzeri yerel seçilmişlerde ise %100’dür (Tablo 3.16).

“Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır” yargısında olduğu gibi bu yargıda da yaş arttıkça bürokrasi ile siyasi iktidarın isteklerinin

çelişmediğini düşünenlerin oranı yükselmektedir. Bu durum yaşları büyük olduğu için birçok siyasi iktidar gören ve farklı siyasi iktidar ve bürokrasi ilişkisine tanıklık eden yerel seçilmişlerin tecrübesine bağlanabilir. Bu oranlar öğrenim durumuna göre ise ilköğretim %91,7, lise %64,1, ön lisans %5,0, üniversite %50,0, lisansüstü ise %75,0'dir (Tablo 3.17).

Tablo 3.17: “Türkiye’de Bürokrasi ile Siyasi İktidarın İstekleri Genel Olarak Çelişir” – Öğrenim Durumları:

Öğrenim Durumu	Türkiye' de bürokrasi ile siyasi iktidarın istekleri genel olarak çelişir.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
İlköğretim Sayı	35	9	2	2	0	48
%	72,9	18,8	4,2	4,2	,0	100,0
Lise Sayı	45	5	3	24	1	78
%	57,7	6,4	3,8	30,8	1,3	100,0
Ön lisans Sayı	0	0	1	1	0	2
%	,0	,0	50,0	50,0	,0	100,0
Üniversite Sayı	9	0	5	3	1	18
%	50,0	,0	27,8	16,7	5,6	100,0
Lisansüstü Sayı	3	0	1	0	0	4
%	75,0	,0	25,0	,0	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	92	14	12	30	2	150
%	61,3	9,3	8,0	20,0	1,3	100,0

Tablo 3.18: “Türkiye’de Bürokrasi ile Siyasi İktidarın İstekleri Genel Olarak Çelişir” – Seçilme Dönemleri:

Seçilme Dönemi	Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın istekleri genel olarak çelişir.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1. Sayı	48	6	10	20	1	85
%	56,5	7,1	11,8	23,5	1,2	100,0
2. Sayı	28	4	1	9	1	43
%	65,1	9,3	2,3	20,9	2,3	100,0
3. Sayı	14	2	0	1	0	17
%	82,4	11,8	,0	5,9	,0	100,0
4. Sayı	2	2	1	0	0	5
%	40,0	40,0	20,0	,0	,0	100,0
Genel Sayı	92	14	12	30	2	150
Toplam %	61,3	9,3	8,0	20,0	1,3	100,0

“Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın istekleri genel olarak çelişir” yargısı “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, bu oran %70,6’dır. Bu oranların seçilme dönemlerine göre dağılımı ise “birinci” dönemdir seçilenlerde %63,6, “ikinci” dönemdir seçilenlerde %74,4, “üçüncü” dönemdir seçilenlerde %94,2, “dördüncü” dönemdir seçilenlerde ise %80,0’dır (Tablo 3.18). Yaş ve öğrenim durumlarında olduğu gibi seçilme dönemi faktörü de devreye girince Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın isteklerinin genel olarak çelişmediği düşünülmektedir. Katılmama oranları tüm seçilme dönemlerinde yüksek olmakla birlikte seçilme dönemi arttıkça bu yargıya katılmayanların oranı artmaktadır. Başka bir deyişle yerel hizmette daha uzun süredir görev alan ve bu ilişkiyi birebir yaşayan yerel seçilmişlere göre Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın istekleri genel olarak çelişmemektedir.

Tablo 3.19: “Türkiye’de Bürokrasi ile Siyasi İktidarın İstekleri Genel Olarak Çelişir” – Siyasi Partiler:

Siyasi Parti		Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın istekleri genel olarak çelişir.					Toplam
		Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
AK Parti	Sayı	35	2	10	13	2	62
	%	56,5	3,2	16,1	21,0	3,2	100,0
HDP	Sayı	6	1	1	2	0	10
	%	60,0	10,0	10,0	20,0	,0	100,0
Saadet Partisi	Sayı	1	0	1	1	0	3
	%	33,3	,0	33,3	33,3	,0	100,0
Genel Toplam	Sayı	42	3	12	16	2	75
	%	56,0	4,0	16,0	21,3	2,7	100,0

“Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın istekleri genel olarak çelişir” yargısına önceki tablolarda yorumlandığı üzere çoğu yerel seçilmişler katılmamışlardır. Bu yargının siyasi partilere göre dağılımında aynı sonuç ortaya çıkmıştır. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, AK Parti %59,7, HDP %70,0 ve Saadet Partisi ise %33,3’tür (Tablo 3.19). AK Parti ve HDP Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın isteklerinin genel olarak çelişmediğini düşünmektedir. Saadet Partisi ise %33,3 ile “katılmıyorum” demiştir. Ancak sadece üç Saadet Partili yerel seçilmiş olması ve her birinin ayrı seçenek işaretlemesinden dolayı tam olarak temsil edildikleri söylenemez. Bu sonucun ortaya çıkmasında AK Parti açısından iktidarda olunması etkilidir. HDP açısından ise iktidar partisinin (AK Parti) kendi politikaları doğrultusunda bürokrasiyi şekillendirdiği için isteklerin çelişmeyeceğini düşünmesidir. Farklı nedenlerle de olsa AK Parti ve HDP’ye üye yerel seçilmişler Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın isteklerinin genel olarak çelişmediğini düşünmektedirler.

Tablo 3.20: “Türkiye’de Bürokrasi ile Siyasi İktidarın İstekleri Genel Olarak Çelişir” – Görev Durumları:

Görev	Türkiye' de bürokrasi ile siyasi iktidarın istekleri genel olarak çelişir.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Belediye Sayı	42	3	12	16	2	75
meclis üyesi %	56,0	4,0	16,0	21,3	2,7	100,0
Muhtar Sayı	50	11	0	14	0	75
%	66,7	14,7	,0	18,7	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	92	14	12	30	2	150
%	61,3	9,3	8,0	20,0	1,3	100,0

“Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın istekleri genel olarak çelişir” yargısına “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, belediye meclis üyeleri %60,0, muhtarlar ise %81,4 ile katılım göstermemişlerdir (Tablo 3.20). Başka bir deyişle bürokrasi siyaset ilişkisi içinde birebir bulunan ve siyasi kimliğe sahip belediye meclis üyeleri “Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın istekleri genel olarak çelişir” yargısını daha az benimserlerken, kamu görevlisi olarak siyasi kimliğe sahip olmayan, ancak; yerel seçilmiş olan muhtarlar ise daha fazla benimsemişlerdir.

3.4.2.2. Bürokrasi İle Siyasetin Uyum İçerisinde Çalışma Gerekliliği

“Yerel seçilmişler, Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyasetin uyum içinde çalışması gerektiğini düşünmektedir.” Hipotezine bağlı olarak elde edilen veriler tablolar halinde aşağıda açıklanmaktadır.

Tablo 3.21: “Türkiye’de Kamu Yönetimi Sisteminin Daha İyi İşleyebilmesi İçin Bürokrasi ve Siyaset Uyum İçinde Çalışmalıdır” – Yaş Grupları:

Yaş	Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyaset uyum içinde çalışmalıdır.				Toplam	
	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum		
25-34	Sayı	1	1	5	6	13
	%	7,7	7,7	38,5	46,2	100,0
35-44	Sayı	3	1	17	15	36
	%	8,3	2,8	47,2	41,7	100,0
45-54	Sayı	8	1	26	30	65
	Yüzde	12,3	1,5	40,0	46,2	100,0
55-64	Sayı	3	0	10	20	33
	%	9,1	,0	30,3	60,6	100,0
65 ve üzeri	Sayı	0	0	3	0	3
	%	,0	,0	100,0	,0	100,0
Genel	Sayı	15	3	61	71	150
Toplam	%	10,0	2,0	40,7	47,3	100,0

Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ile siyasi iktidar arasındaki ilişkinin kurumsallaşmış olması gerekir. Bu durumun varlığı iki tarafında kendi görev alanlarında üzerlerine düşen sorumlulukları ve görevleri yerine getirmesine bağlıdır. “Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyaset uyum içinde çalışmalıdır” yargısına katılım durumları “katılmıyorum” %10,0, “kararsızım” %2,0, “katılıyorum” %40,7, “kesinlikle katılıyorum” ise %47,3’tür (Tablo 3.21). “Katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, %88,0 gibi yüksek bir oran kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ile siyasetin uyum içinde çalışması gerektiğini düşünmektedir. Bu oranlar yaş gruplarına göre “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında 25-44 yaş grubundaki yerel seçilmişlerde %84,7, 35-44 yaş grubundakilerde %88,9, 45-54 yaş grubundakilerde %86,2, 55-64 yaş grubundakilerde %90,9 ve 65 yaş ve üzeri yerel seçilmişlerde ise

%100 olmaktadır (Tablo 3.21). Ayrıca öğrenim durumlarına göre ilköğretim %87,5, lise mezunlarında %88,5, ön lisans %100, üniversite %83,3 ve lisansüstü %100'dür (Tablo 3.22). Tüm yaş grupları ve öğrenim durumlarında yüksek bir oranda kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için uyum içinde çalışması gerektiği fikri hâkimdir. Başarılı bir kamu yönetimi sistemi için bürokrasi ve siyasetin uyum içinde çalışması gerekliliği açıktır. Her iki tarafında kendi görev alanlarında üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmeleri, kamu yönetimi sisteminin işlenebilirliğini kolaylaştıracak ve hizmet bekleyen halkın da isteği karşılanmış olacaktır. Araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin bu düşünceye sahip olduklarından uyum içinde çalışma yargısına yüksek oranda destek verdikleri söylenebilir.

Tablo 3.22: “Türkiye’de Kamu Yönetimi Sisteminin Daha İyi İşleyebilmesi İçin Bürokrasi ve Siyaset Uyum İçinde Çalışmalıdır” – Öğrenim Durumları:

Öğrenim Durumu	Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyaset uyum içinde çalışmalıdır.				Toplam
	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
İlköğretim Sayı	4	2	17	25	48
%	8,3	4,2	35,4	52,1	100,0
Lise Sayı	8	1	35	34	78
%	10,3	1,3	44,9	43,6	100,0
Ön lisans Sayı	0	0	0	2	2
%	,0	,0	,0	100,0	100,0
Üniversite Sayı	3	0	6	9	18
%	16,7	,0	33,3	50,0	100,0
Lisansüstü Sayı	0	0	3	1	4
%	,0	,0	75,0	25,0	100,0
Genel Toplam Sayı	15	3	61	71	150
%	10,0	2,0	40,7	47,3	100,0

Tablo 3.23: “Türkiye’de Kamu Yönetimi Sisteminin Daha İyi İşleyebilmesi İçin Bürokrasi ve Siyaset Uyum İçinde Çalışmalıdır” – Seçilme Dönemleri:

Seçilme Dönemi	Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyaset uyum içinde çalışmalıdır.				Toplam
	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1. Sayı	12	1	36	36	85
%	14,1	1,2	42,4	42,4	100,0
2. Sayı	2	2	20	19	43
%	4,7	4,7	46,5	44,2	100,0
3. Sayı	0	0	5	12	17
%	,0	,0	29,4	70,6	100,0
4. Sayı	1	0	0	4	5
%	20,0	,0	,0	80,0	100,0
Genel Sayı	15	3	61	71	150
Toplam %	10,0	2,0	40,7	47,3	100,0

Bürokrasi ve siyasi iktidarın kendi görev alanlarında sorumluluklarını bilerek kendi çıkarlarından ziyade, toplum çıkarını göz önünde tutarak iş birliği içinde çalışması gerekmektedir. Bu düşünce “Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyaset uyum içinde çalışmalıdır” yargısına katılım oranı (%88,0) göz önüne alındığında yerel seçilmişlerce desteklenmiştir. Yerel seçilmişlerin seçilme dönemlerine göre “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, “birinci” dönemdir seçilenlerde %84,8, “ikinci” dönemdir seçilmiş olanlarda %90,7, “üçüncü” dönemdir seçilenlerde %100 ve “dördüncü” dönemdir seçilenlerde ise %80,0’dır (Tablo 3.23). Yerel hizmette ister bir dönemdir olsun isterse dört dönemdir olsun yerel seçilmişlerin büyük çoğunluğu kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ile siyasi iktidarın uyum içinde çalışması gerektiğini düşünmektedir.

Siyasi partilere göre dağılımı ise AK Parti %83,9, HDP %60,0’dır (Tablo 3.24). “Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyaset uyum içinde çalışmalıdır” yargısı AK Parti tarafından daha yüksek bir oranda benimsenmiştir. AK Partili yerel seçilmişler ülkenin hem siyasi hem de idari

anlamda yöneticisi olduğundan daha iyi bir yönetim için çıkar çatışmasından ziyade bürokrasi ile uyum içinde çalışmanın daha faydalı olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 3.24: “Türkiye’de Kamu Yönetimi Sisteminin Daha İyi İşleyebilmesi İçin Bürokrasi ve Siyaset Uyum İçinde Çalışmalıdır” – Siyasi Partiler:

Siyasi Parti	Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyaset uyum içinde çalışmalıdır.				Toplam
	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
AK Parti Sayı	10	0	20	32	62
%	16,1	,0	32,3	51,6	100,0
HDP Sayı	3	1	6	0	10
%	30,0	10,0	60,0	,0	100,0
Saadet Partisi Sayı	2	1	0	0	3
%	66,7	33,3	,0	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	15	2	26	32	75
%	20,0	2,7	34,7	42,7	100,0

Tablo 3.25: “Türkiye’de Kamu Yönetimi Sisteminin Daha İyi İşleyebilmesi İçin Bürokrasi ve Siyaset Uyum İçinde Çalışmalıdır” – Görev Durumları:

Görev	Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyaset uyum içinde çalışmalıdır.				Toplam
	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Belediye meclis üyesi Sayı	15	2	26	32	75
%	20,0	2,7	34,7	42,7	100,0
Muhtar Sayı	0	1	35	39	75
%	,0	1,3	46,7	52,0	100,0
Genel Toplam Sayı	15	3	61	71	150
%	10,0	2,0	40,7	47,3	100,0

“Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyaset uyum içinde çalışmalıdır” yargısına katılım durumları “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, belediye meclis üyeleri %77,4 ve muhtarlar %98,7’dir (Tablo 3.25). Hem bürokrasi siyaset ilişkisinin içinde yer alan belediye meclis üyeleri hem de kamu görevlisi kimliğinden dolayı bu ilişkinin içinde yer almayan muhtarlar, “Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyaset uyum içinde çalışmalıdır” yargısını desteklemişlerdir.

Tablo 3.26: “Siyasi İktidar Karar Alırken Bürokrasinin Etkisinde Kalır” – Yaş Grupları:

Yaş	Siyasi iktidar karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
25-34 Sayı	8	1	2	1	1	13
%	61,5	7,7	15,4	7,7	7,7	100,0
35-44 Sayı	19	12	2	3	0	36
%	52,8	33,3	5,6	8,3	,0	100,0
45-54 Sayı	22	29	2	9	3	65
%	33,8	44,6	3,1	13,8	4,6	100,0
55-64 Sayı	15	12	3	3	0	33
%	45,5	36,4	9,1	9,1	,0	100,0
65 ve üzeri Sayı	2	0	0	1	0	3
%	66,7	,0	,0	33,3	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	66	54	9	17	4	150
Toplam %	44,0	36,0	6,0	11,3	2,7	100,0

Siyasi iktidar karar alırken ülkenin çıkarını göz önünde tutarak ve herhangi bir etki altında kalmadan karar almalıdır. Ancak bazı gruplar siyasi iktidarın karar aşamasında etkin olmak isterler. Bürokratlar da bu gruplardan birisidir. Ancak yerel seçilmişlere göre bürokratların bu konuda çok etkin olduklarını söylemek mümkün değildir. “Siyasi iktidar karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır” yargısına katılım durumları “katılmıyorum” %44,0, “kesinlikle katılmıyorum” %36,0, “kararsızım” %6,0, “katılıyorum” %11,3 ve “kesinlikle katılıyorum” %2,7’dir (Tablo 3.26). “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, %80,0 gibi

yüksek bir oran siyasi iktidarın karar alırken bürokrasinin etkisinde kalmadığını düşünmektedir. Bu oranlar yaşa göre ise farklılık göstermektedir. “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, 25-34 yaş grubundaki yerel seçilmişlerde %69,2, 35-44 yaş grubundakilerde %86,1, 45-54 yaş grubundakilerde %78,4, 55-64 yaş grubundakilerde %81,9 ve 65 yaş ve üzeri yerel seçilmişlerde ise %66,7 olmaktadır (Tablo 3.26).

Öğrenim durumlarına göre ise ilköğretim %91,7, lise %80,8, ön lisans %0, üniversite %55,5 ve lisansüstü %75’dir (Tablo 3.27). Tüm yaş grupları ve öğrenim durumlarında yüksek bir oranda siyasi iktidarın karar alırken bürokrasinin etkisinde kalmadığı düşüncesi hâkimdir. Yerel seçilmişlerin bu düşüncede olmalarında siyasi iktidarların kendi iktidarları boyunca belirlenen politikalar ve halkın çıkarını göz önüne alarak kararlar vereceği düşüncesinde olmaları etkin olmuş olabilir.

Tablo 3.27: “Siyasi İktidar Karar Alırken Bürokrasinin Etkisinde Kalır” - Öğrenim Durumları:

Öğrenim Durumu	Siyasi iktidar karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
İlköğretim Sayı	24	20	1	2	1	48
%	50,0	41,7	2,1	4,2	2,1	100,0
Lise Sayı	34	29	6	6	3	78
%	43,6	37,2	7,7	7,7	3,8	100,0
Ön lisans Sayı	0	0	0	2	0	2
%	,0	,0	,0	100,0	,0	100,0
Üniversite Sayı	6	4	2	6	0	18
%	33,3	22,2	11,1	33,3	,0	100,0
Lisansüstü Sayı	2	1	0	1	0	4
%	50,0	25,0	,0	25,0	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	66	54	9	17	4	150
%	44,0	36,0	6,0	11,3	2,7	100,0

Tablo 3.28: “Siyasi İktidar Karar Alırken Bürokrasinin Etkisinde Kalır” - Seçilme Dönemleri:

Seçilme Dönemi	Siyasi iktidar karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1. Sayı	40	21	6	14	4	85
%	47,1	24,7	7,1	16,5	4,7	100,0
2. Sayı	16	24	2	1	0	43
%	37,2	55,8	4,7	2,3	,0	100,0
3. Sayı	7	8	1	1	0	17
%	41,2	47,1	5,9	5,9	,0	100,0
4. Sayı	3	1	0	1	0	5
%	60,0	20,0	,0	20,0	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	66	54	9	17	4	150
%	44,0	36,0	6,0	11,3	2,7	100,0

Siyasi iktidar kendisine millet tarafından verilen yetki sonucunda ülke yönetimi için kararlar alır ve bu kararları uygulamak ister. Alınan bu kararların uygulayıcısı konumunda olan bürokrasi, bazen sadece uygulayıcı kalmayıp alınan kararlarda etkin olmak istemektedir. Ancak bu duruma siyasi iktidar tarafından pek izin verilmemektedir. Seçilme dönemlerine göre “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, “birinci” dönemdir seçilenlerde %71,8, “ikinci” dönemdir seçilenlerde %93,0, “üçüncü” dönemdir seçilenlerde %88,3 ve “dördüncü” dönemdir seçilenlerde ise %80,0’dır (Tablo 3.28). Seçilme dönemleri farklı olsa da yerel seçilmişler siyasi iktidarın karar alırken bürokrasinin etkisinde kalmadığını düşünmektedir. Başka bir deyişle yerel hizmette ilk dönemi olan yerel seçilmişler ile uzun dönemdir bunun içinde olan yerel seçilmişler siyasi iktidarın karar alırken bürokrasinin etkisinde kalmadığını düşünmektedirler.

Tablo 3.29: “Siyasi İktidar Karar Alırken Bürokrasinin Etkisinde Kalır” – Siyasi Partiler:

Siyasi Parti	Siyasi iktidar karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
AK Parti	Sayı 27	9	7	17	2	62
	% 43,5	14,5	11,3	27,4	3,2	100,0
HDP	Sayı 7	1	0	0	2	10
	% 70,0	10,0	,0	,0	20,0	100,0
Saadet Partisi	Sayı 1	1	1	0	0	3
	% 33,3	33,3	33,3	,0	,0	100,0
Genel Toplam	Sayı 35	11	8	17	4	75
	% 46,7	14,7	10,7	22,7	5,3	100,0

“Siyasi iktidar karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır” yargısı hem genel hem de yaş, öğrenim durumu ve seçilme dönemleri gibi faktörler devreye girince de yerel seçilmişler tarafından yüksek oranlarda benimsenmemiştir. Siyasi partilere göre ise “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, AK Parti %58,0, HDP %80,0 ve Saadet Partisi %66,6’dır (Tablo 3.29). Görüldüğü üzere “siyasi iktidar karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır” yargısı tüm partiler tarafından farklı oranlarda olsa bile benimsenmemiştir. Ancak AK Parti’nin bu yargıyı benimsememe oranı (%58,0) ilgi çekicidir. Çünkü siyasi iktidar olan AK Parti’ye üye yerel seçilmişlerin karar alımında bürokrasinin etkisinden büyük oranda bağımsız olunamadığını düşündükleri sonucu çıkabilmektedir. Hatta AK Parti’ye üye yerel seçilmişlerden %30,6 gibi azımsanamayacak bir oran “siyasi iktidar karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır” yargısına katılmaktadır. HDP ve Saadet Partisi’nin bu yargıya katılmamaları ise, siyasi iktidarın karar alımında kendi plan ve politikalarını uygulamak için kararlar alacağı ile açıklanabilir.

Tablo 3.30: “Siyasi İktidar Karar Alırken Bürokrasinin Etkisinde Kalır” – Görev Durumları:

Görev	Siyasi iktidar karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Belediye Sayı	35	11	8	17	4	75
meclis üyesi %	46,7	14,7	10,7	22,7	5,3	100,0
Muhtar Sayı	31	43	1	0	0	75
%	41,3	57,3	1,3	,0	,0	100,0
Genel Sayı	66	54	9	17	4	150
Toplam %	44,0	36,0	6,0	11,3	2,7	100,0

“Siyasi iktidar karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır” yargısı hem genel hem de yaş, öğrenim durumu, seçilme dönemi ve siyasi parti gibi faktörler göz önüne alındığında yerel seçilmişler tarafından yüksek oranlarda benimsenmemiştir. Belediye meclis üyeleri ve muhtarlar açısından bakıldığında ise, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, belediye meclis üyeleri %61,4 ve muhtarlar %98,6’dır (Tablo 3.30). Verilerden anlaşıldığı üzere muhtarlar %98,6 gibi çok yüksek bir oranla “siyasi iktidar karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır” yargısını benimsememişlerdir. Muhtarlar siyasi kimliğe sahip olmadıkları için bürokrasi siyaset ilişkisi içinde yer almayan ve bu ilişkinin karar alım sürecindeki etkinliğine tanıklık edemeyen yerel seçilmişler oldukları için bu şekilde düşünmüş olabilirler. Belediye meclis üyeleri ise, bürokrasi siyaset ilişkisinin aktörleri olarak karar alım sürecinde yer alan ve karar alımında nelerin etkin olduğunu birebir yaşayan yerel seçilmişler olduklarından bu düşüncede olmuş olabilirler.

Tablo 3.31: “Siyasi İktidar İdari Karar Alırken Bürokrasinin Uzmanlık ve Sürekliliğinden Faydalanır” – Yaş Grupları:

Yaş	Siyasi iktidar idari karar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
25-34 Sayı	4	1	3	4	1	13
%	30,8	7,7	23,1	30,8	7,7	100,0
35-44 Sayı	19	2	3	12	0	36
%	52,8	5,6	8,3	33,3	,0	100,0
45-54 Sayı	31	1	4	29	0	65
%	47,7	1,5	6,2	44,6	,0	100,0
55-64 Sayı	16	1	3	13	0	33
%	48,5	3,0	9,1	39,4	,0	100,0
65 ve üzeri Sayı	1	0	0	2	0	3
%	33,3	,0	,0	66,7	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	71	5	13	60	1	150
%	47,3	3,3	8,7	40,0	,7	100,0

Siyasi iktidar ülke yönetimine dair idari kararlar alırken toplum çıkarlarını göz önünde bulundurmakla birlikte uzmanlık ve sürekliliğe ihtiyaç duyar. Alınan kararların uygulayıcısı olan bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğe sahip olması gerekir. Bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğe sahip olması siyasi iktidarın bu durumdan faydalanmasını sağlar. Siyasi iktidarın idari kararlar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalandığı fikri yerel seçilmişlerce neredeyse yarı yarıya benimsenmiştir. “Siyasi iktidar idari karar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır” yargısına katılım durumları “katılmıyorum” %47,3, “kesinlikle katılmıyorum” %3,3, “kararsızım” %8,7, “katılıyorum” %40,0 ve “kesinlikle katılıyorum” %7’dir (Tablo 3.31). Oranlar birlikte ele alındığında, bu yargıya katılım düzeyi %47,0 iken, katılmayanların oranı %50,6 olmaktadır. Bu oranlar yaşa göre farklılık göstermektedir. “Katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, 25-34 grubundaki yerel seçilmişlerde %38,5, 35-44 yaş grubundakilerde %33,0, 45-54 yaş grubundakilerde %46,4, 55-64 yaş

grubundakilerde %39,4 ve 65 yaş ve üzeri yerel seçilmişlerde ise %47,0'dir (Tablo 3.31). Öğrenim durumlarına göre ilköğretim %35,4, lise %38,5, ön lisans %100, üniversite %44,4 ve lisansüstü ise %75,0'dir (Tablo 3.32). “Siyasi iktidar idari karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır” yargısı yerel seçilmişler arasında hem genel anlamda hem de yaş faktörü ve öğrenim durumları devreye girince nerdeyse yarı yarıya benimsenmiştir. Bunun nedeni siyasi iktidarın karar alırken “ülke çıkarlarına göre bağımsız hareket eder” düşüncesinin hâkim olması gösterilebilir.

Tablo 3.32: “Siyasi İktidar İdari Karar Alırken Bürokrasinin Uzmanlık ve Sürekliliğinden Faydalanır” - Öğrenim Durumları:

Öğrenim Durumu	Siyasi iktidar idari karar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
İlköğretim Sayı	27	0	4	17	0	48
%	56,2	,0	8,3	35,4	,0	100,0
Lise Sayı	37	4	7	30	0	78
%	47,4	5,1	9,0	38,5	,0	100,0
Ön lisans Sayı	0	0	0	2	0	2
%	,0	,0	,0	100,0	,0	100,0
Üniversite Sayı	7	0	2	8	1	18
%	38,9	,0	11,1	44,4	5,6	100,0
Lisansüstü Sayı	0	1	0	3	0	4
%	,0	25,0	,0	75,0	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	71	5	13	60	1	150
%	47,3	3,3	8,7	40,0	,7	100,0

Tablo 3.33: “Siyasi İktidar İdari Karar Alırken Bürokrasinin Uzmanlık ve Sürekliliğinden Faydalanır” – Seçilme Dönemleri:

Seçilme Dönemi	Siyasi iktidar idari karar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1. Sayı	33	4	9	38	1	85
%	38,8	4,7	10,6	44,7	1,2	100,0
2. Sayı	24	0	2	17	0	43
%	55,8	,0	4,7	39,5	,0	100,0
3. Sayı	11	1	2	3	0	17
%	64,7	5,9	11,8	17,6	,0	100,0
4. Sayı	3	0	0	2	0	5
%	60,0	,0	,0	40,0	,0	100,0
Genel Sayı	71	5	13	60	1	150
Toplam %	47,3	3,3	8,7	40,0	,7	100,0

Bürokrasi ülkede alınan kararların uygulayıcısı konumunda olduğu için birtakım temel özelliklere sahip olmalıdır. Bunların başında uzmanlık ve süreklilik gelmektedir. Uzmanlık ve sürekliliğe sahip bir bürokrasinin oluşu siyasi iktidar açısından ülke yönetimine dair alınacak idari kararların hem alınmasında hem de uygulanmasında önemli bir fayda sağlayabilir. Ancak bu düşünce yerel seçilmişler tarafından %50,6 gibi bir oranla neredeyse yarı yarıya benimsenmiştir. Bu oran seçilme dönemlerine göre “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, “birinci” dönemdir seçilenlerde %43,5, “ikinci” dönemdir seçilenlerde %55,8, “üçüncü” dönemdir seçilenlerde %70,6 ve “dördüncü” dönemdir seçilenlerde ise %60,0 olmaktadır (Tablo 3.33). Yerel hizmette kısa süredir (1 dönem) yer alan yerel seçilmişler “siyasi iktidar idari karar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır” yargısına katılmazken, uzun süredir (3 ve 4 dönem) yer alan yerel seçilmişler bu yargıya katılmaktadır. Yerel hizmette daha fazla süredir görev alıp, karar alım süreçlerinde yer almak ve bunlara tanıklık etmek, siyasi iktidarın idari karar alımında tamamen bağımsız hareket etmek yerine uzmanlık ve sürekliliği sahip bir bürokrasinin bu özelliklerinden faydalandığı görüşünü destekler

nitelikte olmaktadır. Çünkü yerel hizmetlerde uzun süreler yer almak birçok bürokrasi siyasi iktidar ilişkisini tecrübe etmeye ve karar alım süreçlerinin nasıl işlediğini görmeye olanak sağlamaktadır

Tablo 3.34: “Siyasi İktidar İdari Karar Alırken Bürokrasinin Uzmanlık ve Sürekliliğinden Faydalanır” – Siyasi Partiler:

Siyasi Parti	Siyasi iktidar idari karar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
AK Parti	Sayı 14	3	6	38	1	62
	% 22,6	4,8	9,7	61,3	1,6	100,0
HDP	Sayı 6	2	0	2	0	10
	% 60,0	20,0	,0	20,0	,0	100,0
Saadet Partisi	Sayı 2	0	1	0	0	3
	% 66,7	,0	33,3	,0	,0	100,0
Genel Toplam	Sayı 22	5	7	40	1	75
	% 29,3	6,7	9,3	53,3	1,3	100,0

“Siyasi iktidar idari karar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır” yargısı önceki tablolarda yorumlandığı üzere sadece uzun dönemdir siyaset içinde olan yerel seçilmişlerce daha fazla benimsenmiştir. Bu yargının siyasi partilere göre dağılımı “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, AK Parti %62,9, HDP %20,0’dir (Tablo 3.34). Siyasi iktidar olan AK Parti’ye üye yerel seçilmişler idari karar alımında bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden daha fazla faydalandığını düşünmektedirler.

Tablo 3.35: “Siyasi İktidar İdari Karar Alırken Bürokrasinin Uzmanlık ve Sürekliliğinden Faydalanır” – Görev Durumları:

Görev	Siyasi iktidar idari karar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Belediye Sayı	22	5	7	40	1	75
meclis üyesi %	29,3	6,7	9,3	53,3	1,3	100,0
Muhtar Sayı	49	0	6	20	0	75
%	65,3	,0	8,0	26,7	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	71	5	13	60	1	150
%	47,3	3,3	8,7	40,0	,7	100,0

“Siyasi iktidar idari karar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır” yargısının belediye meclis üyeleri ve muhtarlara göre dağılımında “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, belediye meclis üyeleri %54,6 ve muhtarlar %26,7’dir (Tablo 3.35). Belediye meclis üyeleri bu yargıyı daha çok benimserlerken, muhtarlar daha az benimsemişlerdir. Bürokrasi ve siyaset ilişkisinin bir aktörü olan belediye meclis üyeleri “siyasi iktidar idari karar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır” yargısını daha çok benimserlerken, bu ilişkiyi dışarıdan takip eden muhtarlar ise daha az benimsemişlerdir. Muhtarların bu yargıya %65,3 ile katılmamaları dikkat çekicidir. Bu durum muhtarların karar alımında sadece siyasi iktidarın etkin olduğunu ve siyasi iktidar odaklı düşündüklerini göstermektedir.

3.4.2.3. Siyasetin Bürokrasiye Müdahalesi

“Yerel seçilmişler, siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahale etmesinin bürokrasiyi siyasallaştırdığını düşünmektedir.” Hipotezine bağlı olarak bu duruma ilişkin elde edilen veriler tablolar halinde aşağıda açıklanmaktadır.

Tablo 3.36: “Siyasi İktidarın Bürokrasiye Gereğinden Fazla Müdahalesi Bürokrasiyi Siyasallaştırır” – Yaş Grupları:

Yaş	Siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesi bürokrasiyi siyasallaştırır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
25-34 Sayı	2	2	0	4	5	13
%	15,4	15,4	,0	30,8	38,5	100,0
35-44 Sayı	9	0	2	17	8	36
%	25,0	,0	5,6	47,2	22,2	100,0
45-54 Sayı	23	3	9	26	4	65
%	35,4	4,6	13,8	40,0	6,2	100,0
55-64 Sayı	18	0	6	7	2	33
%	54,5	,0	18,2	21,2	6,1	100,0
65 ve üzeri Sayı	0	0	0	3	0	3
%	,0	,0	,0	100,0	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	52	5	17	57	19	150
%	34,7	3,3	11,3	38,0	12,7	100,0

Bürokrasi ve siyasi iktidar arasındaki ilişki iki tarafında kendi görev ve sorumluluk alanlarında işlemlerin yerine getirilmesine bağlı olmaktadır. Siyasi iktidar göreve gelirken birtakım vaatlerde bulunur ve bunları yerine getirebilmek için bürokrasiyi kullanır. Ancak bunları yaparken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanmak yerine kendi politikalarına göre hareket eder. Bu durumda bürokrasiye gereğinden fazla müdahalede bulunmuş olur ve bürokrasi de gittikçe siyasallaşmaya başlar. Yerel seçilmişlerin “siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesi bürokrasiyi siyasallaştırır” yargısına katılım durumları “katılmıyorum” %34,7, “kesinlikle katılmıyorum” %3,3, “kararsızım” %11,3, “katılıyorum” %38,0 ve “kesinlikle katılıyorum” %12,7’dir (Tablo 3.36). “Katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında ise %50,7’lik kısım gereğinden fazla müdahalenin bürokrasiyi siyasallaştırdığını düşünmektedir. Bu oranlar yaşa göre farklılık göstermektedir. “Katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, 25-34 yaş grubundaki yerel seçilmişlerde

%69,3, 35-44 yaş grubundakilerde %69,4, 45-54 yaş grubundakilerde %46,2, 55-64 yaş grubundakilerde %27,3 ve 65 yaş ve üzeri yerel seçilmişlerde ise %100 olmaktadır (Tablo 3.36). 25-44 yaş grubundaki genç diye nitelendirebilecek yerel seçilmişlere göre gereğinden fazla müdahale bürokrasiyi siyasallaştırır fikri hâkimdir. Ayrıca 65 yaş ve üzeri yerel seçilmişlerde bu oran %100'dür, ancak; ankete katılan yerel seçilmişlerden sadece üçü 65 yaş ve üzeridir.

Öğrenim durumuna göre “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, ilköğretim %27,0, lise %59,0, ön lisans %50,0, üniversite %72,2 ve lisansüstü ise %75,0'dır (Tablo 3.37). Öğrenim düzeyi arttıkça siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahale etmesinin bürokrasiyi siyasallaştırdığı düşüncesi hâkim olmaktadır. Dolayısıyla çıkar çatışmasına girilmesi ve müdahalenin fazla olmasının iki tarafında aleyhine sonuçlar doğuracağı ve bundan da en çok hizmet bekleyen halkın etkileneceği yüksek öğrenim almış yerel seçilmişler tarafından bilinmektedir.

Tablo 3.37: “Siyasi İktidarın Bürokrasiye Gereğinden Fazla Müdahalesi Bürokrasiyi Siyasallaştırır” – Öğrenim Durumları:

Öğrenim Durumu	Siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesi bürokrasiyi siyasallaştırır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
İlköğretim Sayı	25	2	8	10	3	48
%	52,1	4,2	16,7	20,8	6,2	100,0
Lise Sayı	22	3	7	35	11	78
%	28,2	3,8	9,0	44,9	14,1	100,0
Ön lisans Sayı	1	0	0	1	0	2
%	50,0	,0	,0	50,0	,0	100,0
Üniversite Sayı	4	0	1	9	4	18
%	22,2	,0	5,6	50,0	22,2	100,0
Lisansüstü Sayı	0	0	1	2	1	4
%	,0	,0	25,0	50,0	25,0	100,0
Genel Toplam Sayı	52	5	17	57	19	150
%	34,7	3,3	11,3	38,0	12,7	100,0

Tablo 3.38: “Siyasi İktidarın Bürokrasiye Gereğinden Fazla Müdahalesi Bürokrasiyi Siyasallaştırır” – Seçilme Dönemleri:

Seçilme Dönemi	Siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesi bürokrasiyi siyasallaştırır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1. Sayı	25	3	4	39	14	85
%	29,4	3,5	4,7	45,9	16,5	100,0
2. Sayı	16	2	7	16	2	43
%	37,2	4,7	16,3	37,2	4,7	100,0
3. Sayı	9	0	4	1	3	17
%	52,9	,0	23,5	5,9	17,6	100,0
4. Sayı	2	0	2	1	0	5
%	40,0	,0	40,0	20,0	,0	100,0
Genel Sayı	52	5	17	57	19	150
Toplam %	34,7	3,3	11,3	38,0	12,7	100,0

Siyasi iktidar kendi plan ve programlarını uygulayabilmek için bürokrasiyi bir araç olarak kullanır. Bunu yaparken bürokrasi ile arasında belirlenen görev ve sorumluluk sınırlarını aşabilmektedir. Başka bir deyişle alınan kararların uygulanabilmesi için bürokrasiye gereğinden fazla müdahalede bulunabilmektedir. Bu durumda bürokrasi gittikçe siyasallaşan bir hâl almaktadır.

“Siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesi bürokrasiyi siyasallaştırır” yargısı yerel seçilmişlerin seçilme dönemlerine göre “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, “birinci” dönemdir seçilenlerde %62,4, “ikinci” dönemdir seçilenlerde %41,9, “üçüncü” dönemdir seçilenlerde %23,5 ve “dördüncü” dönemdir seçilenlerde ise %20,0’dır (Tablo 3.38). Yerelde yeni olan (1 dönem) yerel seçilmişlere göre siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesi bürokrasiyi siyasallaştırır. Yerelde daha uzun dönemdir yer alan yerel seçilmişler ise bu yargıya fazla katılmamışlardır. Uzun dönemdir yerel hizmetlerde yer alan yerel seçilmişlere göre siyasi iktidarın gerektiğinde bürokrasiye müdahale etmesi ve bunu yaparken de olması gerektiğinden fazla yapması bürokrasinin siyasallaşmasına neden olmamaktadır.

“Siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesi bürokrasiyi siyasallaştırır” yargısına katılım durumlarının siyasi partilere göre dağılımı “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, AK Parti %50,0, HDP %90,0 Saadet Partisi ise %66,7’dir (Tablo 3.39). HDP %90,0 gibi yüksek bir oranda gereğinden fazla müdahalenin bürokrasiyi siyasallaştırdığını düşünmektedir.

Tablo 3.39: “Siyasi İktidarın Bürokrasiye Gereğinden Fazla Müdahalesi Bürokrasiyi Siyasallaştırır” – Siyasi Partiler:

Siyasi Parti	Siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesi bürokrasiyi siyasallaştırır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
AK Parti Sayı	23	3	5	24	7	62
%	37,1	4,8	8,1	38,7	11,3	100,0
HDP Sayı	1	0	0	4	5	10
%	10,0	,0	,0	40,0	50,0	100,0
Saadet Partisi Sayı	0	0	1	2	0	3
%	,0	,0	33,3	66,7	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	24	3	6	30	12	75
%	32,0	4,0	8,0	40,0	16,0	100,0

Tablo 3.40: “Siyasi İktidarın Bürokrasiye Gereğinden Fazla Müdahalesi Bürokrasiyi Siyasallaştırır” – Görev Durumları:

Görev	Siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesi bürokrasiyi siyasallaştırır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Belediye meclis üyesi Sayı	24	3	6	30	12	75
%	32,0	4,0	8,0	40,0	16,0	100,0
Muhtar Sayı	28	2	11	27	7	75
%	37,3	2,7	14,7	36,0	9,3	100,0
Genel Toplam Sayı	52	5	17	57	19	150
%	34,7	3,3	11,3	38,0	12,7	100,0

Genel olarak yerel seçilmişlerde, “siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesi bürokrasiyi siyasallaştırır” yargısına katılım durumları “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, belediye meclis üyeleri %56,0 ve muhtarlar ise %45,3’tür (Tablo 3.40). Görüldüğü gibi bir siyasi kimliğe sahip olup, bürokrasi siyaset ilişkisinde aktif olarak yer alan belediye meclis üyeleri “siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesi bürokrasiyi siyasallaştırır” yargısını daha çok benimserlerken, yerel seçilmişler olarak bu ilişkinin dışında olan muhtarlar ise daha az benimsemişlerdir.

Tablo 3.41: “Bürokraside Atamalar Liyakat ve Başarıdan Çok Siyasi Yakınlığa Göre Yapılır” – Yaş Grupları:

Yaş	Bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
25-34 Sayı	4	2	0	2	5	13
%	30,8	15,4	,0	15,4	38,5	100,0
35-44 Sayı	11	1	3	16	5	36
%	30,6	2,8	8,3	44,4	13,9	100,0
45-54 Sayı	24	5	14	18	4	65
%	36,9	7,7	21,5	27,7	6,2	100,0
55-64 Sayı	20	2	2	8	1	33
%	60,6	6,1	6,1	24,2	3,0	100,0
65 ve üzeri Sayı	2	0	1	0	0	3
%	66,7	,0	33,3	,0	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	61	10	20	44	15	150
%	40,7	6,7	13,3	29,3	10,0	100,0

Bürokrasi ülkede alınan kararların uygulayıcısı konumunda olduğu için bu alanda çalışacak bürokratların alanlarında yetkin olmaları gerekmektedir. Bürokrat atamalarında liyakat ilkesi temel alınmalıdır. Siyasi yakınlık gibi siyasi faktörler atamalarda belirleyici olmamalıdır. “Bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır” yargısına katılım durumları “katılmıyorum” %40,7, “kesinlikle katılmıyorum” %6,7, “kararsızım” %13,3, “katılıyorum” %29,3 ve

“kesinlikle katılıyorum” %10,0’dur (Tablo 3.41). “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, %47,4 bu yargıya katılmamaktadır. “Katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında ise %39,3 bu yargıya katılmaktadır. Yaşa göre ise 25-34 yaş grubundaki yerel seçilmişlerde %46,2, 35-44 yaş grubundakilerde %33,4, 45-54 yaş grubundakilerde %44,6, 55-64 yaş grubundakilerde %66,7 ve 65 yaş ve üzeri yerel seçilmişlerde ise %66,7 olmaktadır (Tablo 3.41).

Öğrenim durumuna göre “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, ilköğretim %23,0, lise %44,9, ön lisans %100, üniversite %50,0 ve lisansüstü ise %50,0’dur (Tablo 3.42).

Tablo 3.42: “Bürokraside Atamalar Liyakat ve Başarıdan Çok Siyasi Yakınlığa Göre Yapılır” – Öğrenim Durumları:

Öğrenim Durumu	Bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
İlköğretim Sayı	25	4	8	9	2	48
%	52,1	8,3	16,7	18,8	4,2	100,0
Lise Sayı	27	5	11	29	6	78
%	34,6	6,4	14,1	37,2	7,7	100,0
Ön lisans Sayı	0	0	0	2	0	2
%	,0	,0	,0	100,0	,0	100,0
Üniversite Sayı	8	0	1	4	5	18
%	44,4	,0	5,6	22,2	27,8	100,0
Lisansüstü Sayı	1	1	0	0	2	4
%	25,0	25,0	,0	,0	50,0	100,0
Genel Toplam Sayı	61	10	20	44	15	150
%	40,7	6,7	13,3	29,3	10,0	100,0

Tablo 3.43: “Bürokraside Atamalar Liyakat ve Başarıdan Çok Siyasi Yakınlığa Göre Yapılır” – Seçilme Dönemleri:

Seçilme Dönemi	Bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1. Sayı	29	5	11	28	12	85
%	34,1	5,9	12,9	32,9	14,1	100,0
2. Sayı	19	5	6	12	1	43
%	44,2	11,6	14,0	27,9	2,3	100,0
3. Sayı	10	0	2	3	2	17
%	58,8	,0	11,8	17,6	11,8	100,0
4. Sayı	3	0	1	1	0	5
%	60,0	,0	20,0	20,0	,0	100,0
Genel Sayı	61	10	20	44	15	150
Toplam %	40,7	6,7	13,3	29,3	10,0	100,0

“Bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır” yargısı yerel seçilmişler tarafından seçilme dönemlerine göre “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, “birinci” dönemdir seçilenlerde %40,0, “ikinci” dönemdir seçilenlerde %55,8, “üçüncü” dönemdir seçilenlerde %58,8 ve “dördüncü” dönemdir seçilenlerde ise %60,0’tır (Tablo 3.43). “Bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır” yargısı tüm seçilme dönemlerinde katılım açısından farklılık göstermekle birlikte seçilme dönemi arttıkça katılmayanların oranı artmaktadır. Yerelde daha uzun süredir görev yapan yerel seçilmişler, bürokraside yapılan atamalarda liyakat ve başarıya daha çok önem verildiğini, siyasi yakınlık gibi siyasi faktörlerin atamalarda etkin olmadığını düşünmektedirler.

Tablo 3.44: “Bürokraside Atamalar Liyakat ve Başarıdan Çok Siyasi Yakınlığa Göre Yapılır” – Siyasi Partiler:

Siyasi Parti		Bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır.					Toplam
		Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
AK Parti	Sayı	26	6	6	15	9	62
	%	41,9	9,7	9,7	24,2	14,5	100,0
HDP	Sayı	1	0	0	4	5	10
	%	10,0	,0	,0	40,0	50,0	100,0
Saadet Partisi	Sayı	0	0	1	2	0	3
	%	,0	,0	33,3	66,7	,0	100,0
Genel Toplam	Sayı	27	6	7	21	14	75
	%	36,0	8,0	9,3	28,0	18,7	100,0

“Bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır” yargısının yerel seçilmişlerin üye oldukları siyasi partilere göre dağılımı “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, AK Parti %38,7, HDP %90,0 ve Saadet partisi ise %66,7’dir (Tablo 3.44). Bu yargı en az AK Parti tarafından destek görmüştür. HDP ve Saadet Partisi tarafından yüksek oranda desteklenmiştir. AK Partiye üye yerel seçilmişler, atamaların kendi partileri tarafından gerçekleştirdiğinden yapılan atamalarda siyasi yakınlığın olmadığını, temel olarak liyakat ilkesinin ve başarının esas alındığını düşünmektedirler. HDP ve Saadet Partisi açısından ise siyasi iktidarın bürokraside atamalar yaparken özellikle önemli görevlere siyasi iktidara yakın isimleri atadıkları ve buna bağlı olarak liyakat ve başarının ikinci plana atıldığını düşündükleri söylenebilir. Aslında bu durum hemen hemen tüm siyasi iktidar değişimlerinde görülebilir.

Tablo 3.45: “Bürokraside Atamalar Liyakat ve Başarıdan Çok Siyasi Yakınlığa Göre Yapılır” – Görev Durumları:

Görev	Bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Belediye Sayı	27	6	7	21	14	75
meclis üyesi %	36,0	8,0	9,3	28,0	18,7	100,0
Muhtar Sayı	34	4	13	23	1	75
%	45,3	5,3	17,3	30,7	1,3	100,0
Genel Sayı	61	10	20	44	15	150
Toplam %	40,7	6,7	13,3	29,3	10,0	100,0

“Bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır” yargısına “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, belediye meclis üyeleri %46,7 ve muhtarlar %32,0 ile katılım göstermişlerdir (Tablo 3.45). Görüldüğü gibi bu yargı hem belediye meclis üyeleri hem de muhtarlar tarafından fazla benimsenmemiştir. Belediye meclis üyeleri ve muhtarlar bürokraside yapılan atamalarda siyasi faktörlerin etkin olmadığını, liyakat ve başarının daha etkin olduğunu düşünmektedirler.

3.4.2.4. Bürokratların Siyasilere Yakın Olma İsteği

“Yerel seçilmişler, bürokratların görevlerinde hızlıca yükselebilmeleri ve gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ettiklerini düşünmektedir.” Hipotezine bağlı olarak bu duruma ilişkin elde edilen veriler tablolar halinde aşağıda açıklanmaktadır.

Tablo 3.46: “Siyasi İktidar ile Farklı Bir İdeolojiye Sahip Bürokrat Başarılı Olsa da Görevinde Kalamaz” – Yaş Grupları:

Yaş	Siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip bürokrat başarılı olsa da görevinde kalamaz.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
25-34 Sayı	4	3	0	3	3	13
%	30,8	23,1	,0	23,1	23,1	100,0
35-44 Sayı	15	1	3	13	4	36
%	41,7	2,8	8,3	36,1	11,1	100,0
45-54 Sayı	32	4	11	15	3	65
%	49,2	6,2	16,9	23,1	4,6	100,0
55-64 Sayı	25	2	3	3	0	33
%	75,8	6,1	9,1	9,1	,0	100,0
65 ve üzeri Sayı	2	0	0	1	0	3
%	66,7	,0	,0	33,3	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	78	10	17	35	10	150
%	52,0	6,7	11,3	23,3	6,7	100,0

Yerel seçilmişlerde “siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip bürokrat başarılı olsa da görevinde kalamaz” yargısına katılım durumları “katılmıyorum” %52,0, “kesinlikle katılmıyorum” %6,7, “kararsızım” %11,3, “katılıyorum” %23,3 ve “kesinlikle katılmıyorum” %6,7’dir (Tablo 3.46). “Katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, %58,7 bu yargıya katılmadığını belirtmiştir. Bu oranlar yaşa göre “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, 25-34 yaş grubundaki yerel seçilmişlerde %46,2, 35-44 yaş grubundakilerde %47,2, 45-54 yaş grubundakilerde %27,8, 55-64 yaş grubundakilerde %9,1 ve 65 yaş ve üzeri yerel seçilmişlerde ise %33,3 olmaktadır (Tablo 3.46). Yaş yükseldikçe bu yargıya katılanların oranında düşüş olmaktadır. Yaşı itibarıyla birçok siyasi iktidara tanıklık etmiş olan ve bundan dolayı birçok siyasi iktidar bürokrasi ilişkisine şahit olan yerel seçilmişlerin bu şekilde düşünmeleri sahip oldukları tecrübeye bağlanabilir.

Tablo 3.47: “Siyasi İktidar ile Farklı Bir İdeolojiye Sahip Bürokrat Başarılı Olsa da Görevinde Kalamaz” – Öğrenim Durumları:

Öğrenim Durumu	Siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip bürokrat başarılı olsa da görevinde kalamaz.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
İlköğretim Sayı	34	3	7	3	1	48
%	70,8	6,2	14,6	6,2	2,1	100,0
Lise Sayı	36	3	9	25	5	78
%	46,2	3,8	11,5	32,1	6,4	100,0
Ön lisans Sayı	0	0	1	1	0	2
%	,0	,0	50,0	50,0	,0	100,0
Üniversite Sayı	7	3	0	5	3	18
%	38,9	16,7	,0	27,8	16,7	100,0
Lisansüstü Sayı	1	1	0	1	1	4
%	25,0	25,0	,0	25,0	25,0	100,0
Genel Toplam Sayı	78	10	17	35	10	150
%	52,0	6,7	11,3	23,3	6,7	100,0

Öğrenim durumuna göre “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında ilköğretim %77,0, lise %50,0, ön lisans %0, üniversite %55,6 ve lisansüstü ise %50,0’dır (Tablo 3.47). Öğrenim durumu arttıkça oranlarda düşüş de olsa yerel seçilmişler en az %50,0 oranında bu yargıya katılmamaktadır. Dolayısıyla yerel seçilmişler, siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip olmanın bürokratlar için görevden alınmaya sebep olmayacağı düşüncesindedirler.

Tablo 3.48: “Siyasi İktidar ile Farklı Bir İdeolojiye Sahip Bürokrat Başarılı Olsa da Görevinde Kalamaz” – Seçilme Dönemleri:

Seçilme Dönemi	Siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip bürokrat başarılı olsa da görevinde kalamaz.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1. Sayı	41	7	7	23	7	85
%	48,2	8,2	8,2	27,1	8,2	100,0
2. Sayı	21	3	8	9	2	43
%	48,8	7,0	18,6	20,9	4,7	100,0
3. Sayı	12	0	2	2	1	17
%	70,6	,0	11,8	11,8	5,9	100,0
4. Sayı	4	0	0	1	0	5
%	80,0	,0	,0	20,0	,0	100,0
Genel Sayı	78	10	17	35	10	150
Toplam %	52,0	6,7	11,3	23,3	6,7	100,0

Bürokratlar görevlerini yerine getirirken her şeyden önce kamu yararını ve ülke çıkarlarını göz önünde tutarak bunu yapmalıdır. Sahip oldukları ideoloji neticesinde siyasi iktidar ile bu konuda çatışmaya girmemelidir. Diğer taraftan siyasi iktidar görevinde başarılı bir bürokrati kendisiyle farklı ideolojiye sahip diye görevinden uzaklaştırmamalıdır. Başka bir deyişle bürokrasi ile siyasi iktidar arasındaki ilişki kurumsallaşmış olmalıdır. Bu düşünceler ışığında “siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip bürokrat başarılı olsa da görevinde kalamaz” yargısı yerel seçilmişlerin seçilme dönemlerine göre “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, “birinci” dönemdir seçilenlerde %56,4, “ikinci” dönemdir seçilenlerde %55,8, “üçüncü” dönemdir seçilenlerde %70,6 ve “dördüncü” dönemdir seçilenlerde ise %80,0’dır (Tablo 3.48). Verilerden anlaşıldığı üzere daha uzun süredir yerelde seçilenler bu yargıya katılmamışlardır.

Tablo 3.49: “Siyasi İktidar ile Farklı Bir İdeolojiye Sahip Bürokrat Başarılı Olsa da Görevinde Kalamaz” – Siyasi Partiler:

Siyasi Parti	Siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip bürokrat başarılı olsa da görevinde kalamaz.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
AK Parti	Sayı 32 % 51,6	Sayı 8 % 12,9	Sayı 4 % 6,5	Sayı 11 % 17,7	Sayı 7 % 11,3	62 100,0
HDP	Sayı 1 % 10,0	Sayı 0 % ,0	Sayı 0 % ,0	Sayı 7 % 70,0	Sayı 2 % 20,0	10 100,0
Saadet Partisi	Sayı 0 % ,0	Sayı 0 % ,0	Sayı 1 % 33,3	Sayı 2 % 66,7	Sayı 0 % ,0	3 100,0
Genel Toplam	Sayı 33 % 44,0	Sayı 8 % 10,7	Sayı 5 % 6,7	Sayı 20 % 26,7	Sayı 9 % 12,0	75 100,0

“Siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip bürokrat başarılı olsa da görevinde kalamaz” yargısına katılım durumları yerel seçilmişlerin üye oldukları siyasi partilere göre “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, AK Parti %29,0, HPD %90,0 ve Saadet Partisi ise %66,7’dir (Tablo 3.49). Bu yargı siyasi iktidar olan AK Partili yerel seçilmişler tarafından en az benimsenirken, HDP ve Saadet Partili yerel seçilmişler tarafından yüksek oranda benimsenmiştir. AK Partili yerel seçilmişler iktidar partisi olarak bürokratik görevlendirmelerin ve görevden almaların hükümet tarafından yapıldığı için farklı ideolojik görüşe sahip olmanın görevden uzaklaştırma nedeni olmadığını savunmuştur. Ancak HDP ve Saadet Partili yerel seçilmişler siyasi iktidarın bürokrasiye egemen olmaya çalıştığını, bürokratik kadrolarda siyasi iktidar ile farklı ideolojilere sahip bürokratların olmasını istemediğini düşünmektedirler.

Tablo 3.50: “Siyasi İktidar ile Farklı Bir İdeolojiye Sahip Bürokrat Başarılı Olsa da Görevinde Kalamaz” – Görev Durumları:

Görev	Siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip bürokrat başarılı olsa da görevinde kalamaz.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Belediye Sayı	33	8	5	20	9	75
meclis üyesi %	44,0	10,7	6,7	26,7	12,0	100,0
Muhtar Sayı	45	2	12	15	1	75
%	60,0	2,7	16,0	20,0	1,3	100,0
Genel Sayı	78	10	17	35	10	150
Toplam %	52,0	6,7	11,3	23,3	6,7	100,0

“Siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip bürokrat başarılı olsa da görevinde kalamaz” yargısına katılım durumları “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” birlikte ele alındığında, belediye meclis üyelerinde %54,7 ve muhtarlarda %62,7’dir (Tablo 3.50). Görüldüğü gibi hem belediye meclis üyeleri hem de muhtarlar farklı oranlarda da olsa siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip olmanın bürokratların görevlerinden alınmasına neden olmayacağını düşünmektedirler.

Tablo 3.51: “Bürokratlar Gelecekte Siyaset İçinde Yer Alabilmeleri İçin Siyasi Çevrelere Yakın Dururlar” – Yaş Grupları:

Yaş	Bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasi çevrelere yakın dururlar.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
25-34 Sayı	1	0	2	5	5	13
%	7,7	,0	15,4	38,5	38,5	100,0
35-44 Sayı	0	0	2	25	9	36
%	,0	,0	5,6	69,4	25,0	100,0
45-54 Sayı	4	1	4	43	13	65
%	6,2	1,5	6,2	66,2	20,0	100,0
55-64 Sayı	4	1	1	20	7	33
%	12,1	3,0	3,0	60,6	21,2	100,0
65 ve üzeri Sayı	1	0	0	2	0	3
%	33,3	,0	,0	66,7	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	10	2	9	95	34	150
%	6,7	1,3	6,0	63,3	22,7	100,0

Bürokratlar kendi görevleri dışında hem mevkilerini sağlamlaştırabilmek hem de siyasi hayata atılabilmek için siyasi çevrelerle iyi ilişkiler kurma çabasına girerler. “Bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasi çevrelere yakın dururlar” yargısına katılım durumları, “katılmıyorum” %6,7, “kesinlikle katılmıyorum” %1,3, “kararsızım” %6,0, “katılıyorum” %63,3 ve “kesinlikle katılıyorum” %22,7’dir (Tablo 3.51). “Katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, %86,0 gibi yüksek bir oran bu yargıya katılmaktadır. Yaşa göre ise “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, 25-34 yaş grubundaki yerel seçilmişlerde %77,0, 35-44 yaş grubundakilerde %94,4, 45-54 yaş grubundakilerde %86,2, 55-64 yaş grubundakilerde %81,8 ve 65 yaş ve üzeri yerel seçilmişlerde ise %66,7 olmaktadır (Tablo 3.51).

Tablo 3.52: “Bürokratlar Gelecekte Siyaset İçinde Yer alabilmeleri İçin Siyasi Çevrelere Yakın Durular” – Öğrenim Durumları:

Öğrenim Durumu	Bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasi çevrelere yakın dururlar.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
İlköğretim Sayı	2	2	3	31	10	48
%	4,2	4,2	6,2	64,6	20,8	100,0
Lise Sayı	4	0	3	53	18	78
%	5,1	,0	3,8	67,9	23,1	100,0
Ön lisans Sayı	0	0	0	2	0	2
%	,0	,0	,0	100,0	,0	100,0
Üniversite Sayı	3	0	3	8	4	18
%	16,7	,0	16,7	44,4	22,2	100,0
Lisansüstü Sayı	1	0	0	1	2	4
%	25,0	,0	,0	25,0	50,0	100,0
Genel Toplam Sayı	10	2	9	95	34	150
%	6,7	1,3	6,0	63,3	22,7	100,0

Öğrenim durumuna göre ise ilköğretim %85,4, lise %91,0, ön lisans %100, üniversite %66,6 ve lisansüstü ise %75,0'dir (Tablo 3.52). Tüm öğrenim düzeyindeki yerel seçilmişler, bürokratların siyasete adım atabilmek için siyasi çevrelere yakın durdukları yargısını yüksek oranlarda desteklemişlerdir. Tüm bu bilgiler ışığında “Bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasi çevrelere yakın dururlar” yargısı hem genel hem de yaş faktörü ile öğrenim durumlarına göre yüksek oranda desteklenmiştir.

Tablo 3.53: “Bürokratlar Gelecekte Siyaset İçinde Yer Alabilmeleri İçin Siyasi Çevrelere Yakın Dururlar” – Seçilme Dönemleri:

Seçilme Dönemi	Bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasi çevrelere yakın dururlar.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1. Sayı	8	1	7	50	19	85
%	9,4	1,2	8,2	58,8	22,4	100,0
2. Sayı	2	1	1	31	8	43
%	4,7	2,3	2,3	72,1	18,6	100,0
3. Sayı	0	0	0	10	7	17
%	,0	,0	,0	58,8	41,2	100,0
4. Sayı	0	0	1	4	0	5
%	,0	,0	20,0	80,0	,0	100,0
Genel Sayı	10	2	9	95	34	150
Toplam %	6,7	1,3	6,0	63,3	22,7	100,0

Bürokratlar itibar kazanmak, makamlarını koruyabilmek ve siyasi hayata adım atabilmek gibi hedeflerinden dolayı görevlerini yerine getirirken siyasi çevrelere yakın dururlar. Bürokratlar için hedeflerine ulaşabilmenin kolay yolu siyasi çevrelere yakın durabilmektir. Bu yargı yerel seçilmişler tarafından da desteklenmiştir. “Bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasi çevrelere yakın dururlar” yargısı yerel seçilmişler tarafından seçilme dönemlerine göre “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, “birinci” dönemdir seçilenlerde %81,2, “ikinci” dönemdir seçilenlerde %90,7, “üçüncü” dönemdir seçilenlerde %100 ve “dördüncü” dönemdir seçilenlerde ise %80,0 gibi yüksek oranlarda desteklenmiştir (Tablo 3.53). Seçilme dönemi kısa veya uzun olsun yerel seçilmişlerin büyük çoğunluğu bürokratların siyasi hayata geçebilmek için siyasi çevrelere yakın durmaya çalıştığını düşünmektedirler.

Tablo 3.54: “Bürokratlar Gelecekte Siyaset İçinde Yer Alabilmeleri İçin Siyasi Çevrelere Yakın Dururlar” – Siyasi Partiler:

Siyasi Parti	Bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasi çevrelere yakın dururlar.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
AK Parti	Sayı 9	2	5	36	10	62
	% 14,5	3,2	8,1	58,1	16,1	100,0
HDP	Sayı 0	0	2	3	5	10
	% ,0	,0	20,0	30,0	50,0	100,0
Saadet Partisi	Sayı 0	0	1	1	1	3
	% ,0	,0	33,3	33,3	33,3	100,0
Genel Toplam	Sayı 9	2	8	40	16	75
	% 12,0	2,7	10,7	53,3	21,3	100,0

“Bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmek için siyasi çevrelere yakın dururlar” yargısı yerel seçilmişlerin üye oldukları siyasi partilere göre “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, AK Parti %74,2, HDP %80,0 ve Saadet Partisi ise %66,6’dır (Tablo 3.54). AK Parti, HDP ve Saadet Partili yerel seçilmişlerin büyük çoğunluğuna göre bürokratlar siyasi hayata geçiş yapabilmek için görevlerini yerine getirirken siyasi çevrelere yakın durup, başarılarını bu siyasi çevrelere hissettirerek siyasete girmek isterler.

Tablo 3.55: “Bürokratlar Gelecekte Siyaset İçinde Yer Alabilmeleri İçin Siyasi Çevrelere Yakın Dururlar” – Görev Durumları:

Görev	Bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasi çevrelere yakın dururlar.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Belediye Sayı	9	2	8	40	16	75
meclis üyesi %	12,0	2,7	10,7	53,3	21,3	100,0
Muhtar Sayı	1	0	1	55	18	75
%	1,3	,0	1,3	73,3	24,0	100,0
Genel Sayı	10	2	9	95	34	150
Toplam %	6,7	1,3	6,0	63,3	22,7	100,0

“Bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasi çevrelere yakın dururlar” yargısına katılım durumları “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, belediye meclis üyelerinde %74,6 ve muhtarlarda %97,3’tür (Tablo 3.55). Hem belediye meclis üyeleri hem de muhtarlar “bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasi çevrelere yakın dururlar” yargısına yüksek oranlarda katılım göstermişlerdir. Ancak siyasi bir kimliği olmayan muhtarların neredeyse tamamı bu yargıyı benimserlerken, siyaset içinde yer alan ve dolayısıyla siyasi kimliği olan belediye meclis üyeleri ise muhtarlara göre daha az oranda bu yargıyı benimsemişlerdir.

Tablo 3.56: “Bürokratlar Görevlerinde Hızlıca Yükselibilmeleri ve Parlak Bir Kariyer Elde Edebilmeleri İçin Siyasilerin İsteklerine Göre Hareket Ederler” – Yaş Grupları:

Yaş	Bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselibilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
25-34 Sayı	1	0	2	6	4	13
%	7,7	,0	15,4	46,2	30,8	100,0
35-44 Sayı	1	0	1	24	10	36
%	2,8	,0	2,8	66,7	27,8	100,0
45-54 Sayı	9	2	3	39	12	65
%	13,8	3,1	4,6	60,0	18,5	100,0
55-64 Sayı	4	2	0	19	8	33
%	12,1	6,1	,0	57,6	24,2	100,0
65 ve üzeri Sayı	2	0	0	1	0	3
%	66,7	,0	,0	33,3	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	17	4	6	89	34	150
%	11,3	2,7	4,0	59,3	22,7	100,0

Bürokrasi ve siyaset ilişkisinde taraflar çıkar arayışı içine girebilmektedir. Bunun en güzel örneklerinden biri bürokratların görevlerinde yükselibilmek ve parlak bir kariyer için kendi işleyiş kurallarının dışında siyasilerin isteklerine göre hareket edebilmesidir. Bu durum araştırmaya katılan yerel seçilmişlerce desteklenmiştir. Çünkü araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin “bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselibilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler” yargısına katılım durumları “katılmıyorum” %11,3, “kesinlikle katılmıyorum” %2,7, “kararsızım” %4,0, “katılıyorum” %59,3 ve “kesinlikle katılıyorum” %22,7’dir (Tablo 3.56). “Katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, bu yargı %82,0 gibi yüksek bir oranda benimsenmiştir. Yaşa göre ise 25-34 yaş grubundaki yerel seçilmişlerde %77,0, 35-44 yaş grubundakilerde %94,5, 45-54 yaş grubundakilerde %78,5, 55-64 yaş grubundakilerde %81,8 ve 65 yaş ve üzeri yerel seçilmişlerde ise

%33,3 olmaktadır (Tablo 3.56). 65 yaş ve üzeri hariç tüm yaş gruplarında bu yargı yüksek bir oranda benimsenmiştir. Bu yargı öğrenim durumuna göre ise ilköğretim %79,1, lise %85,9, ön lisans %100, üniversite %72,3 ve lisansüstü ise %75,0'dir (Tablo 3.57).

Tablo 3.57: “Bürokratlar Görevlerinde Hızlıca Yükselbilmeleri ve Parlak Bir Kariyer Elde Edebilmeleri İçin Siyasilerin İsteklerine Göre Hareket Ederler” – Öğrenim Durumları:

Öğrenim Durumu	Bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselbilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
İlköğretim Sayı	6	2	2	28	10	48
%	12,5	4,2	4,2	58,3	20,8	100,0
Lise Sayı	7	1	3	48	19	78
%	9,0	1,3	3,8	61,5	24,4	100,0
Ön lisans Sayı	0	0	0	2	0	2
%	,0	,0	,0	100,0	,0	100,0
Üniversite Sayı	3	1	1	10	3	18
%	16,7	5,6	5,6	55,6	16,7	100,0
Lisansüstü Sayı	1	0	0	1	2	4
%	25,0	,0	,0	25,0	50,0	100,0
Genel Toplam Sayı	17	4	6	89	34	150
%	11,3	2,7	4,0	59,3	22,7	100,0

“Bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselbilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler” yargısı hem genel anlamda hem de yaş ve öğrenim durumları gibi faktörler devreye girince yerel seçilmişlerce yüksek oranlarda benimsenmiştir.

Tablo 3.58: “Bürokratlar Görevlerinde Hızlıca Yükselbilmeleri ve Parlak Bir Kariyer Elde Edebilmeleri İçin Siyasilerin İsteklerine Göre Hareket Ederler” – Seçilme Dönemleri:

Seçilme Dönemi	Bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselbilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
1. Sayı	13	3	5	46	18	85
%	15,3	3,5	5,9	54,1	21,2	100,0
2. Sayı	3	1	1	30	8	43
%	7,0	2,3	2,3	69,8	18,6	100,0
3. Sayı	0	0	0	9	8	17
%	,0	,0	,0	52,9	47,1	100,0
4. Sayı	1	0	0	4	0	5
%	20,0	,0	,0	80,0	,0	100,0
Genel Toplam Sayı	17	4	6	89	34	150
%	11,3	2,7	4,0	59,3	22,7	100,0

Bürokratlar kendilerine verilen görevleri yerine getirirken görevde hızlıca yükselbilmek ve parlak bir kariyer elde edebilmek gibi amaçlarından dolayı bazen görev alanları dışına çıkabilmektedir. Bu amaçlara ulaşabilmenin bir yolu gördükleri siyasi çevrelerin kendilerine sunduğu istekleri yerine getirebilmek için kendi işleyiş kuralları dışına çıkabilmektedir. “Bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselbilmek ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler” yargısı yerel seçilmişlerin seçilme dönemlerine göre “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, “birinci” dönemdir seçilenlerde %75,3, “ikinci” dönemdir seçilenlerde %88,4, “üçüncü” dönemdir seçilenlerde %100 ve “dördüncü” dönemdir seçilenlerde ise %80,0’dır (Tablo 3.58). Oranlardan görüldüğü üzere seçilme dönemlerinin hepsinde bu yargıya yüksek oranda destek vardır. Yerel hizmette ister yeni olsun ister tecrübeli olsun yerel seçilmişlerin büyük çoğunluğu bürokratların görevlerinde hızlıca yükselbilmek ve parlak bir kariyer elde edebilmek için siyasilerin isteklerine göre hareket ettiğini düşünmektedirler. Bu durum bürokratların bulunmuş oldukları makamları kendi görevlerini yerine getirmekten

ziyade hızlıca yükselebilmek ve daha parlak bir kariyer için kullandıklarını ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 3.59: “Bürokratlar Görevlerinde Hızlıca Yükselebilmeleri ve Parlak Bir Kariyer Elde Edebilmeleri İçin Siyasilerin İsteklerine Göre Hareket Ederler” – Siyasi Partiler:

Siyasi Parti		Bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselebilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler.					Toplam
		Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
AK Parti	Sayı	16	4	3	29	10	62
	%	25,8	6,5	4,8	46,8	16,1	100,0
HDP	Sayı	0	0	1	4	5	10
	%	,0	,0	10,0	40,0	50,0	100,0
Saadet Partisi	Sayı	0	0	1	1	1	3
	%	,0	,0	33,3	33,3	33,3	100,0
Genel Toplam	Sayı	16	4	5	34	16	75
	%	21,3	5,3	6,7	45,3	21,3	100,0

“Bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselebilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler” yargısı yerel seçilmişlerin üye oldukları siyasi partilere göre “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, AK Parti %62,9, HDP %90,0 ve Saadet Partisi ise %66,6’dır (Tablo 3.59).

“Bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselebilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler” yargısı hem genel hem de yaş, öğrenim durumları, seçilme dönemleri ve siyasi partilerce yüksek oranda desteklenmiştir. Böyle bir sonucun ortaya çıkması bürokratların kendilerine verilen görevler dışında sahip oldukları statülerini görevlerinde yükselebilmek ve parlak bir kariyer için siyasilerin isteklerine göre kullanabildiklerini göstermektedir.

Tablo 3.60: “Bürokratlar Görevlerinde Hızlıca Yükselibilmeleri ve Parlak Bir Kariyer Elde Edebilmeleri İçin Siyasilerin İsteklerine Göre Hareket Ederler” – Görev Durumları:

Görev	Bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselibilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler.					Toplam
	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Belediye Sayı	16	4	5	34	16	75
meclis üyesi %	21,3	5,3	6,7	45,3	21,3	100,0
Muhtar Sayı	1	0	1	55	18	75
%	1,3	,0	1,3	73,3	24,0	100,0
Genel Sayı	17	4	6	89	34	150
Toplam %	11,3	2,7	4,0	59,3	22,7	100,0

“Bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselibilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler” yargısına katılım durumları “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” birlikte ele alındığında, belediye meclis üyelerinde %66,6 ve muhtarlarda %97,3’tür (Tablo 3.60). Yerel seçilmiş olarak siyaset dışında yer alan muhtarların neredeyse tamamı bu yargıyı benimserlerken, yerel siyaset içinde yer alan belediye meclis üyeleri ise muhtarlara göre bu yargıyı daha az benimsemişlerdir.

3.5. Genel Değerlendirme

“Türkiye’de Bürokrasi-Siyaset İlişkisi ve Yerel Seçilmişler: Şanlıurfa Örneği” konulu alan araştırması araştırmaya katılan yerel seçilmişler üzerinde bir genelleme yapılmasına olanak verebilir. Dolayısıyla araştırmadan elde edilen bulgular ışığında şu değerlendirme yapılabilir:

- Yerel siyasetin genel olarak kadın siyasetçilere kapalı olduğu, yerel siyaset alanında daha çok orta yaşlıların (44-55) yer aldığı ve yerel seçilmişlerin hemen hemen tamamına yakınının evli oldukları görülmüştür. Ayrıca yerel seçilmişlerin öğrenim durumlarının yüksek olmadığı ve çoğunluğunun ilköğretim ve lise çıkışlı oldukları belirlenmiştir.
- Yerel seçilmişler arasındaki meslek dağılımında, muhtarların memur statüsüne bağlı olmalarından dolayı çoğunluk (%50,0) memurlardan oluşmuştur. Memurlardan sonra ise esnaf ve toplumsal saygınlığı yüksek olan profesyonel meslekler diye nitelendirilen mühendis, doktor gibi meslek grupları vardır. Diğer meslek gruplarının az olmasından dolayı araştırmaya konu olan belediye meclislerinde tüm toplum katmanlarının yeterince temsil edilmediği saptanmıştır.
- Araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin çoğunluğunun, 2001 TL üzerinde bir gelire sahip oldukları ve yerel hizmette ilk kez görev aldıkları görülmüştür.
- Araştırmanın yapıldığı Haliliye, Karaköprü ve Eyyübiye belediye meclislerinde, belediye meclis üyelerinin üye oldukları siyasi partilere göre dağılımında AK Parti’nin büyük bir çoğunluğa sahip olduğu görülmüştür. AK Parti dışında HDP ve Saadet Partili yerel seçilmişler olduğu görülmüştür. Ana muhalefet partisi CHP ile MHP temsil edilmemektedirler.
- Yerel seçilmişler, hem genel hem de yaş, öğrenim durumları ve seçilme dönemleri gibi faktörler de göz önüne alındığında Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidarın uyum içinde çalıştığını ve genel olarak isteklerinin çelişmediğini düşünmektedirler. Bu durum yalnızca siyasi parti faktörü devreye girince değişmektedir. Çünkü AK Partili belediye meclis üyeleri bürokrasi ile siyasetin uyum içinde çalıştığını düşünürken, HDP ve Saadet Partili üyeler bürokrasi ile siyasetin uyum içinde çalışmadığını söylemişlerdir. Ayrıca yerel seçilmişler olarak siyasi kimliğe sahip belediye

meclis üyelerinin “Türkiye’de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır” yargısını daha az destekledikleri görülürken, siyasi kimliği bulunmayan muhtarların ise bu yargıyı daha fazla destekledikleri görülmüştür. Ancak hem yaş, öğrenim durumları, seçilme dönemleri ve siyasi parti faktörleri hem de belediye meclis üyesi ve muhtar ayrımı gibi faktörler göz önüne alındığında yerel seçilmişlerin çoğunluğu bürokrasi ile siyasi iktidarın genel olarak isteklerinin çelişmediğini düşünmektedirler. Tüm bu bilgiler ışığında yerel seçilmişlerin, Türkiye’de bürokrasi-siyaset ilişkisinin çatışmadan çok uzlaşmaya dayalı olduğu düşüncesinde oldukları söylenebilir.

- Hem genel hem de yaş, öğrenim durumları, seçilme dönemleri ve siyasi parti üyeliği gibi faktörlerde göz önüne alındığında yerel seçilmişlerin büyük çoğunluğu kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ile siyasetin uyum içinde çalışması gerektiği düşüncesindedirler. Bu durum belediye meclis üyesi ve muhtar ayrımı yapıldığında da aynı şekilde olmuştur. Çünkü hem belediye meclis üyelerinin hem de muhtarların “Türkiye’de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ile siyaset uyum içinde çalışmalıdır” yargısını büyük çoğunlukla destekledikleri görülmüştür. Ayrıca yine hem genel hem de tüm bu faktörler göz önüne alındığında “siyasi iktidarın karar alırken bürokrasinin etkisinde kalmadığı” yargısı yerel seçilmişler tarafından büyük çoğunlukla desteklenmiştir. Ancak siyasi kimliğe sahip olan belediye meclis üyelerinin bu yargıyı daha az destekledikleri görülürken, siyasi kimliği bulunmayan muhtarların %98,7 gibi yüksek bir oranla “siyasi iktidarın karar alırken bürokrasinin etkisinde kalmadığı” yargısını destekledikleri görülmüştür. “Siyasi iktidar idari kararlar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır” yargısında ise yerel seçilmişlerin genel olarak ikiye ayrıldığı görülmüştür. Yerel hizmette yeni olan yerel seçilmişlerin bu yargıyı fazla desteklemedikleri görülürken, uzun dönemdir yerel hizmette bulunan yerel seçilmişlerin bu yargıyı daha çok destekledikleri görülmüştür. Ayrıca AK Partili yerel seçilmişlerin “bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanılır” düşüncesinde oldukları görülürken, HDP ve Saadet Partili yerel seçilmişlerin bu düşüncede olmadıkları görülmüştür. Belediye meclis üyelerinin “siyasi iktidar idari kararlar alırken bürokrasinin uzmanlık ve

sürekliğinden faydalanır” yargısını daha çok destekledikleri görülürken, muhtarların bu yargıyı daha az destekledikleri belirlenmiştir. Tüm bu bulgular ışığında yerel seçilmişlerin çoğunluğunun bürokrasi ile siyasi iktidarın uyum içinde çalışması gerekliliğini savunduğu saptanmıştır.

- “Siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahale etmesi bürokrasiyi siyasallaştırır” yargısı yerel seçilmişler tarafından yarı yarıya (%50,7) benimsenmiştir. Bu yargıya katılma açısından yerel seçilmişler arasında ikiye bölünme görülmüştür. Öğrenim düzeyi düşük olan yerel seçilmişlerin bu yargıya fazla destek vermediği görülürken, öğrenim düzeyi yüksek olan yerel seçilmişlerde ise fazla destek görülmüştür. Yerel hizmette yeni olan yerel seçilmişlerin bu yargıyı daha fazla destekledikleri görülürken, daha uzun süredir yerel hizmette yer alanların bu yargıyı fazla desteklemedikleri görülmüştür. AK Partili yerel seçilmişler %50,0 ile bu yargıya katılım göstermiştir. HDP ise büyük çoğunlukla bu yargıya destek vermiştir. Belediye meclis üyeleri ve muhtarlar açısından ise “siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahale etmesi bürokrasiyi siyasallaştırır” yargısı belediye meclis üyeleri tarafından daha çok desteklenirken, muhtarlar tarafından daha az desteklenmiştir. “Bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır” yargısında ise, yerel seçilmişlerin yaş, öğrenim durumları, seçilme dönemleri ve siyasi parti üyeliği gibi faktörlere göre farklı düşündükleri görülmüştür. Yaşları genç olan yerel seçilmişlerin bu yargıya daha çok destek verdikleri görülürken, daha yaşlı yerel seçilmişlerin bu yargıyı daha az destekledikleri görülmüştür. Öğrenim durumları düşük olan yerel seçilmişlerin bu yargıyı destekledikleri görülürken, öğrenim durumu yüksek olan yerel seçilmişlerin ise desteklemedikleri görülmüştür. Yerel hizmette yeni olan yerel seçilmişler bu yargıyı desteklerken, daha uzun süredir yerel hizmette olan yerel seçilmişler bu yargıyı desteklememişlerdir. Siyasi parti olarak ise AK Partili üyeler daha az desteklerken, HDP ve Saadet Partili üyeler büyük çoğunlukla destek vermişlerdir. Ayrıca hem belediye meclis üyelerinin hem de muhtarların “bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır” yargısına fazla destek vermedikleri görülmüştür. Yerel seçilmişlerin siyasi iktidarın bürokrasiye müdahalesi açısından sunulan yargılara katılım

açısından yaş, öğrenim durumları, seçilme dönemleri ve siyasi parti üyeliği gibi faktörler göz önüne alındığında farklı düşündükleri görülmüştür.

- “Siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip bürokrat başarılı olsa da görevinde kalamaz” yargısının yerel seçilmişler tarafından fazla destek görmediği görülmüştür. Ayrıca bu yargı tüm yaş gruplarında, öğrenim durumlarında ve seçilme dönemlerinde az desteklenmiştir. Sadece siyasi parti faktörü devreye girince farklılık yaşandığı görülmüştür. AK Partili üyeler bu yargıya az destek verirken, HDP ve Saadet Partili üyeler büyük bir çoğunlukla bu yargıyı desteklemiştir. Ayrıca hem belediye meclis üyelerinin hem de muhtarların bu yargıya az destek verdikleri görülmüştür. “Bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasi çevrelere yakın dururlar” yargısı yaş, öğrenim durumları, seçilme dönemleri ve siyasi parti üyeliği gibi faktörlerde göz önüne alındığında yerel seçilmişler tarafından büyük çoğunlukla desteklenmiştir. Bu durum belediye meclis üyesi ve muhtar ayrımında da aynı şekilde olmuştur. Çünkü hem belediye meclis üyeleri hem de muhtarlar bu yargıya fazla destek vermişlerdir. Son olarak “bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselebilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler” yargısının yerel seçilmişlerce hem genel hem de yaş, öğrenim durumları, seçilme dönemleri ve siyasi parti üyeliği gibi faktörler devreye girince de yüksek oranda desteklendiği görülmüştür. Ayrıca belediye meclis üyelerinin muhtarlara oranla bu yargıya daha az destek vermekle birlikte, hem belediye meclis üyeleri hem de muhtarlar bu yargıyı desteklemiştir. Çeşitli amaçlardan dolayı bürokratların siyasilere yakın durma isteğinin yerel seçilmişler tarafından doğrulandığı görülmüştür.

SONUÇ

Bürokrasi ve siyaset ilişkisi çok öteden beri var olan ve günümüzde de varlığını sürdüren temel bir konudur. Bu ikisi arasındaki ilişkiler iyi bir seyir izlediği zaman her iki tarafında meşruiyeti güçlenmekte; ancak, bu ilişki kötü bir hâl aldığı zaman ise özellikle hükümetlerin meşruluğu zamanla azalmaktadır. Bürokrasi ise bu kötü ilişkiden nasibini güç kaybı olarak almaktadır. Başka bir deyişle, bürokrasi ve siyaset geçmişten günümüze birlikte olagelmiş iki kavramdır.

Genel olarak bürokrasi ve siyaset ilişkisinde hâkim olan durum, siyasi organların ülke çıkarlarına göre öncelikleri saptaması, kamu politikalarını oluşturması ve belirlemesi, başka bir deyişle yapılacak olanlara karar vermesi, bürokrasinin ise belirlenen bu politikaları uygulamasıdır. Bu görevini yaparken de siyasi organlara karşı sorumlu olduğu fikriyle hareket etmesidir. Ancak, siyaset ile bürokrasi arasında bu ilişki sınırını çizebilmek pek kolay değildir.

Bürokrasi ve siyaset ilişkisi açısından üç yaklaşım öngörülmüştür. İlkine göre, bürokrasi ve siyaset birbirinden ayrı olmalıdır ve siyasi organlarca alınan kararlar bürokrasi tarafından uygulanmalıdır. Ayrıca bürokrasi ve kararların uygulayıcısı olan bürokratlar, seçimle başa gelen siyasi iktidar tarafından kontrol edilmelidir. İkinci yaklaşıma ise, bürokrasi ve siyaset ayrımını kabul etmemektedir. Bu yaklaşıma göre bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişki tamamlayıcı ve iç içe geçmiş bir ilişkidir. Bürokrasinin idari rolünün yanında siyasi rolünün de olduğu ve siyasi karar alımlarında bürokratların önemli bir unsur olduğu kabul edilmektedir. Son yaklaşım ise, üst düzey bürokratlara bazı özerklikler verilerek bunları siyasetçiler karşısında koruma anlayışını benimsemiştir. Bu yolla idaredeki verimlilik ve etkinliğin sağlanacağı savunulmuştur.

Siyasi iktidar, kararlar alırken birçok faktörün etkisinde kalabilmektedir. Bürokrasi, baskı grupları, dış etkenler ve kamuoyu gibi faktörler bunların başında gelmektedir. Bürokrasi siyasi iktidara etki eden ve bu gücün kullanılmasını paylaşan

bir unsur olarak diğerklerine göre daha önemli bir hâl almaktadır. Siyasi iktidar ise bürokrasiye müdahalede bulunmak isteyen bir konumdadır. Bu çerçevede, bürokrasi ve siyasi iktidarın birbirlerine karşı güç kaynakları bulunmaktadır.

Bürokrasiyi önemli bir güç haline getiren kaynakların ilki bürokratların sahip olduğu uzmanlık ve sürekliliktir. Bürokrasi, siyasi iktidarın ihtiyaç duyduğu bilgilere ve bunların yönetilebilmesi için gerekli olan teknik uzmanlığa sahiptir. Böylelikle uygulayıcı konumundaki bürokratlar, bilgi ve uzmanlıkları sayesinde kararların alınımında da etkin olabilmektedirler. Bürokrasinin sürekliliğe sahip olması da önemli bir güç kaynağı olmaktadır. Çünkü siyasi iktidarlar değişebilir, ancak bürokrasi hizmet sunmaya devam eder. Başka bir deyişle siyasi iktidar ile bürokrasinin görev süreleri birbirlerine bağlı değildir. Sadece önemli mevkilerdeki bürokratların görev süreleri siyasi iktidar ile aynı olmaktadır. Bu durum ise siyasi iktidar politikalarından kaynaklanmaktadır.

Bürokrasinin diğerk bir güç kaynağı ise hızlı karar alabilme gücüne sahip olmasıdır. Bürokrasi, kırtasiyecilik ve verimsizlik gibi olumsuzluklarının yanı sıra oylama ve toplanma gibi çok az işlemsel kuralları olduğundan, siyasi iktidara göre daha hızlı karar alabilmektedir.

Bürokratik kurumlar, karar alırken seçmenlere karşı değil, siyasi organlara karşı sorumlu olmaktadır. Bu bakımdan seçmenlerden gelecek baskılara duyarlı olmayacaklardır. Bürokratik kurumların almış oldukları kararlar, siyasi bir görüşe dayanmaması ve teknik uzmanlığa sahip oldukları için, siyasi kurumların almış oldukları kararlardan teknik olarak daha üstün olabilmektedir.

Siyasi iktidarın ve siyasilerin de bürokrasi ile ilişkilerinde önemli güç kaynakları bulunmaktadır.

Siyasi iktidarın ve siyasilerin en önemli güç kaynağı meşruiyetleridir. Çünkü halk tarafından seçilirler. Bürokratlar ise, siyasiler tarafından göreve getirilmektedirler. Bu bakımdan siyasiler, meşruiyetleri açısından bürokratlara göre önemli bir güce sahip olmaktadır.

Siyasi iktidarın diğerk önemli bir güç kaynağı ise, kamu bürokrasileri için gerekli olan bütçenin dağıtılması yetkisine sahip olmasıdır. Bütçe ve vergi koyma

yetkisi siyasi iktidarın elindedir. Bürokratik kurumlar ise, varlığını sürdürebilmek, gelişmek ve büyüebilmek için bütçeye ihtiyaç duyarlar. Bu bakımdan bürokratik kurumlar, siyasi iktidardan ihtiyaç duydukları bütçeyi alabilmek için onu etkilemek ve ikna etmek durumundadırlar.

Siyasi iktidarın diğer bir güç kaynağı ise, atama yetkisine sahip olmasıdır. Özellikle önemli mevkilere yapılan atamalar siyasi iktidar tarafından yapılmaktadır. Bu atamalarda siyasi iktidar kendilerine sıkıca bağlı olan bürokratları önemli mevkilere atamaktadır. Siyasi iktidarın yapmış olduğu bu atamalar ise, bürokrasinin siyasallaşmasına yol açmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde bürokrasi ve siyaset ilişkisinin istikrarlı bir seyir izlediği görülmektedir. Çünkü bu tip ülkelerde bürokrasi ve siyaset ilişkisi kurumsallaşmış bir hâl aldığından artık sorun olmaktan çıkmıştır. Gelişmiş ülkelerde bürokrasinin rolü bellidir. Bürokrasi alınan kararların uygulayıcısıdır. Bürokrasinin tarafsız olması temel esastır. Çünkü bürokrasinin tarafsızlığını kaybetmesi ve siyasi iktidara bağlı bir bürokrasi oluşması demokrasinin yerleşmiş olduğu gelişmiş ülkelerde büyük tehlike arz eder. Bürokrasinin asıl işlevi, kararların alınmasına idari katkı sunmak ve alınan kararların uygulanmasını sağlamaktır.

Gelişmekte olan ülkelerde ise bürokrasi ve siyaset ilişkisi geleneksel bir hâl almıştır. Bu tip ülkelerde geleneksel bürokrasi anlayışı hâkim olmuştur ve bürokrasi de siyasal iktidarın uygulayıcısı konumunda yer almıştır. Modernleşme çabaları bürokrasinin gücünü arttıran bir gelişme olmuştur. Böylelikle bürokrasi, siyasi sürece doğal olarak dâhil olmuş ve siyasette söz sahibi olmuştur. Gelişmekte olan ülkelerde siyasi iktidar, askeri ve sivil bürokrasi ile birlik olma durumunda kalmıştır. Çünkü bürokrasi tek değişim aracı olarak görülmüştür. Ancak geleneksel yapısı ve toplumun tüm kesimlerine dağılmayan hali ile bürokrasiyi sınırlandırmaktadır.

Türk kamu yönetimi açısından bürokrasi ve siyaset ilişkisine bakıldığında bu ilişkiyi Tanzimat döneminden itibaren ele almak mümkündür. Tanzimat bürokrasisi, devlet karşısında önemli bir güç elde etmiştir ve bu güce güvenerek kendilerine temel hedef olarak Batılılaşma fikrini belirlemişlerdir. Ancak, Tanzimat bürokrasisi elde ettiği bu güce rağmen kendisini toplumdan soyutladığı için başarılı olamamıştır.

Bu bürokrasi anlayışı, özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında etkisini daha fazla gösteren toplumun tepeden düzenlenmesi geleneğinin başlangıcı olmuştur.

Cumhuriyet dönemi bürokrasisi ise siyaset ile aynı anlama gelen bir kavram olmuştur. Bu dönemde bürokrasiye, reformları uygulama ve kamu bürokrasisinin öncü olmasını sağlama görevleri yüklenmiştir. Ayrıca bu dönem, bürokrasinin altın yılları olarak tarihe geçmiştir.

1950-1960 yılları arası ise bürokrasinin siyaset karşısında güç kaybettiği ve siyasetin ön plana çıktığı yıllar olmuştur. Yetkileri ve gücü azaldığı için itibar kaybeden bürokrasi, eski ihtişamlı günlerinin özlemi içinde 27 Mayıs 1960'da yapılan askeri darbeye sempati ile yaklaşmıştır. 1960 darbesi sonrası 1961'de çıkarılan yeni anayasa ile bürokrasiye yeniden bir güç kazandırılmak istenmiş ancak; bürokrasi Cumhuriyet dönemindeki o ihtişamlı günlerine dönememiştir.

1970'li yıllar toplumsal sistem içerisinde sosyo-ekonomik grupların baskın oldukları dönem olmuştur. 1970'li yıllarda siyasi istikrarsızlık ve koalisyon hükümetleri dönemleri başlamıştır. Buna bağlı olarak bürokraside siyasallaşma baş göstermiştir. Çünkü 1971-1979 yılları arasında yaşanan 12 hükümet değişikliği ile başa gelen iktidarlar, "liyakat sistemi" yerine "siyasal yağma" sistemini tercih ederek bürokratik kadrolara kendi yandaşlarını getirmişlerdir.

1980 sonrası dönemde özellikle ANAP iktidarı döneminde ise bürokrasinin gücünü azaltmaya yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bürokrasi ikinci plana atılmıştır. Koalisyon hükümetleri döneminde bürokrasi yeniden güç elde etmeye başlamıştır. Daha sonraları ise bürokratlar mevkilerini koruyabilmek ve gelecek endişesi ile siyasilere yakın durmaya başlamışlardır. Başka bir deyişle bürokratlar ikincil olma konumunu kabul etmişlerdir.

Bürokrasi ve siyaset ilişki açısından 1990'ların sonu ve 2000'li yılların başında oluşturulan üst kurullar bürokrasisi önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu üst kurulların oluşturulması ile siyasilerin etki alanı daraltılmaya çalışılmış ve teknoloji bürokratların etkisi ön plana çıkarılmıştır. Bu üst kurullar sahip oldukları mali ve idari özerklikleri sayesinde birer iktidar odakları olmuşlardır. Özerk yapılı bu kurullar, siyasilerin kendi alanlarına müdahale etmesini önleyebilmekte, ancak bu yapının siyasallaşmasına engel olamamaktadır. Çünkü siyasi iktidarlar doğrudan

müdahalede bulunamadığı bu kurullara, kendilerine yakın olan kişileri atayarak dolaylı yoldan yönetme yoluna gitmektedirler.

Bu çalışmamın sonucu, Türkiye'de Tanzimat'tan itibaren başlayarak günümüzde de varlığını sürdüren bürokrasi siyaset ilişkisinin bir yakınlaşmadan çok bir çatışmaya dayalı olduğu söylenebilir. Bu çatışmalı dönem özellikle çok partili hayata geçiş ile birlikte kendisini hissettirmiştir. Çok partili hayata geçiş ile birlikte bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişki bir güç sağlama mücadelesi halini almıştır. Bu güç sağlama mücadelesinden bazen siyasi iktidarlar galip gelirken bazen de 1960 askeri darbesi, 1970'li yılların koalisyon dönemleri, 1980 askeri darbesi ve 27 Nisan e-muhtırası gibi hareketler nedeniyle bürokrasi kazançlı çıkmıştır. Türkiye'de bürokrasi ve siyaset arasındaki çatışmanın en büyük nedeni ise, bürokrasinin rolünün açıklığa kavuşmaması ve bu ilişkilerin gelişmiş ülkelerde olduğu gibi kurumsallaşmamış olmasıdır. Ülkemizde genel olarak hâkim olan anlayış siyasiler tarafından bürokratların gücünü kırmak, bürokratlar tarafından ise siyasi karar alımlarına müdahil olabilmektir.

Yapılan alan araştırması sonucunda, yerel seçilmelerin “Türkiye’deki bürokrasi ve siyaset ilişkisinin uzlaşmaya dayalı olduğu” düşüncesinde oldukları tespit edilmiştir. Uzlaşma düşüncesi sadece siyasi partiler açısından farklılık göstermiştir. AK Partili yerel seçilmişler bürokrasi ile siyasetin uyum içinde çalıştığını düşünürlerken, HDP ve Saadet Partili yerel seçilmişler uyum içinde çalışmadıklarını belirtmişlerdir. Ancak, yerel seçilmişlerin çoğunluğunun “bürokrasi ile siyasi iktidarın isteklerinin çelişmediği” düşüncesinde oldukları görülmüştür. Tüm bu bilgiler ışığında yerel seçilmişlerin, “Türkiye’de bürokrasi ve siyaset ilişkisinin çatışmadan çok uzlaşmaya dayalı olduğu” düşüncesinde oldukları sonucuna varılmıştır.

Varılan diğer bir sonuç ise, yerel seçilmişlere göre kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyasetin uyum içinde çalışması gerekliliğidir. Bu durumun varlığı her iki tarafında kendi görev alanlarında üzerlerine düşen sorumlulukları ve görevleri yerine getirmelerine bağlıdır. Çünkü siyasi iktidar karar verici, bürokrasi ise alınan bu kararları uygulayıcı konumundadır. Dolayısıyla herhangi birinde yaşanacak aksaklık her iki tarafı da mağdur edeceği gibi, bundan en çok etkilenecek kesim hizmet bekleyen halk olacaktır. Ayrıca, yerel seçilmişlerin

“siyasi iktidarın karar alırken bürokrasinin etkisinde kalmadığı” düşüncesinde oldukları sonucuna varılmıştır. Çünkü seçilme dönemi, siyasi parti üyeliği ve belediye meclis üyesi ile muhtar ayrımı gibi faktörler göz önüne alındığında, yerel seçilmişlerin çoğunluğu “siyasi iktidarın karar alırken bürokrasinin etkisinde kalmadığı” düşüncesinde oldukları tespit edilmiştir. Yerel seçilmişlerin, “siyasi iktidar idari kararlar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır” yargısında seçilme dönemleri, siyasi parti üyeliği ve belediye meclis üyesi ile muhtar ayrımı gibi faktörlerden dolayı farklı düşündükleri sonucuna varılmıştır. Yerel hizmette yeni olan yerel seçilmişlerin “bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanılır” düşüncesinde olmadıkları görülürken, yerel hizmette uzun dönemdir görev yapan yerel seçilmişlerin bu düşüncede oldukları görülmüştür. AK Partili belediye meclis üyelerinin “bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanılır” düşüncesinde oldukları görülürken, HDP ve Saadet Partili belediye meclis üyelerinin bu düşüncede olmadıkları görülmüştür. Ayrıca siyasi kimliğe sahip belediye meclis üyeleri “bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanılır” düşüncesinde oldukları görülürken, siyasi kimliğe sahip olmayan muhtarların belediye meclis üyelerine göre bu düşünceye daha az katıldıkları görülmüştür. Tüm bu bilgiler ışığında yerel seçilmişlerin, “bürokrasi ile siyasi iktidarın uyum içinde çalışması gerekliliği” düşüncesinde oldukları sonucuna varılmıştır.

Diğer yandan ülkemizde siyasiler tarafından bürokrasiye çok fazla müdahale edilebilmektedir. Siyasiler iktidara gelmeden önce birtakım vaatler verirler ve iktidara gelince bu vaatlerini uygulamaya koymak için bürokrasiyi kullanırlar. Bunu yaparken bürokratların sahip oldukları bilgi ve uzmanlıklara sahip olmadıkları için sadece kendi politikalarını düşünerek hareket ederler. Bu süreçte sahip oldukları atama ve tayin yetkisi gibi kozları kullanarak bürokrasiden gelen uyarıları dikkate almazlar ve siyasi iktidara sıkı sıkıya bağlı bir bürokrasi meydana getirirler. Böylelikle bürokrasinin siyasallaşmasına yol açarlar. Yerel seçilmişlerin öğrenim durumları, seçilme dönemleri, siyasi parti üyeliği ve belediye meclis üyesi ile muhtar ayrımı gibi faktörlerden dolayı “siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahale etmesi bürokrasiyi siyasallaştırır” yargısında farklı düşündükleri tespit edilmiştir. Öğrenim düzeyi düşük olan yerel seçilmişlerin “bürokrasinin siyasallaşmayacağı” düşüncesinde oldukları görülürken, öğrenim düzeyi yüksek

yerel seçilmişlerin “bürokrasinin siyasallaşacağı” düşüncesinde oldukları görülmüştür. Yerel hizmette yeni olan yerel seçilmişlerin “bürokrasinin siyasallaşacağı” düşüncesinde oldukları belirlenirken, daha uzun süredir yerel hizmette bulunan yerel seçilmişlerin “bürokrasinin siyasallaşmayacağı” düşüncesinde oldukları belirlenmiştir. AK Partili belediye meclis üyelerinin %50’si “bürokrasinin siyasallaşacağı” düşüncesinde oldukları görülürken, HDP’li belediye meclis üyelerinin çoğunluğunun “bürokrasinin siyasallaşacağı” düşüncesinde oldukları görülmüştür. Siyasi kimliğe sahip oldukları için bürokrasi ve siyaset ilişkisi içinde yer alan belediye meclis üyeleri “bürokrasinin siyasallaşacağı” düşüncesinde oldukları sonucuna varılırken, siyasi kimliğe sahip olmayan muhtarların belediye meclis üyelerine göre “bürokrasinin siyasallaşacağı” düşüncesine daha az katıldıkları sonucuna varılmıştır.

Varılan diğer bir sonuç ise, bürokraside ortaya çıkan siyasallaşma sonucunda bürokratların kendilerini siyasi çevrelere özellikle siyasi iktidara yakın tutmaya çalıştıklarıdır. Yerel seçilmişlerin, “bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmek için siyasi çevrelere yakın dururlar” yargısını öğrenim durumları, seçilme dönemleri, siyasi parti üyeliği ve belediye meclis üyesi ile muhtar ayrımı gibi faktörler göz önüne alındığında çoğunlukla destekledikleri görülmüştür. Ayrıca bürokratlar hem mevkilerini koruyabilmek hem de gelecekte siyaset içinde yer alabilmek için siyasi çevrelerle iyi ilişkiler kurma çabasına girebilmektedirler. Bürokratlar siyasi çevrelerle iyi ilişkiler kurabilmek için kendi işleyiş kuralları dışına çıkabilmekteler ve siyasilerin isteklerine göre hareket edebilmektedirler. Bu durumun yerel seçilmişlerce de aynı şekilde yorumlandığı tespit edilmiştir. Çünkü yerel seçilmişlerin, “bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselebilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler” yargısını öğrenim durumları, seçilme dönemleri, siyasi parti üyeliği ve belediye meclis üyesi ile muhtar ayrımı gibi tüm faktörler göz önüne alındığında büyük çoğunlukla destekledikleri görülmüştür. Böyle bir sonucun ortaya çıkması bürokratların kendi statülerini, mevkilerini koruyabilmek ve gelecekte siyaset içinde yer alabilmek gibi bireysel amaçlarla siyasilerin isteklerine göre kullandıklarını göstermektedir.

Bürokrasi siyaset ilişkisi konusunda yapılan alan araştırması sonucunda, araştırmaya katılan yerel seçilmişlerin bürokrasi ve siyaset ilişkisinde çatışmadan çok

uzlaşmaya dayalı bir ilişki olduğu, başarılı bir kamu yönetimi sistemi için uyum içinde çalışmanın gerekli olduğu, siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahale etmesinin bürokrasiyi siyasallaştırdığı konusunda (yaş, öğrenim durumu, seçilme dönemi, siyasi parti üyeliği ve görev durumu) gibi faktörlere göre farklı düşündükleri ve bürokratların gelecekte siyaset içinde yer alabilmek ve parlak bir kariyer için siyasilere yakın durdukları düşüncesinde oldukları sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akçakaya, Murat, “Bürokrasi Kuramları ve Türk Kamu Yönetiminde Bürokratik Sorunlar,” *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt. 18, S. 3, (2016), 669-694.
- Aksan, Gamze, Özlem Çelik, “Gerilim ve Uzlaşma: Demokrasi Ekseninde Bürokrasi ve Siyaset İlişkisi,” *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 25, (2011), 1-10.
- Akyıldız, Ali, *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2006.
- Alkan, Haluk, Ethem Taş, *Yerel Siyasetin Dönüşümü: Afşin Örneği*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2007.
- Altunışık, Remzi, v.d., *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Adapazarı: Sakarya Kitapevi, 2005.
- Arslan, Ali, “Eşitsizliğin Teorik Temelleri,” *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt. 6, S. 2, (2003), 112-129.
- Arslan, Rıza, *Türkiye’de Siyasi Model*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2004.
- Aslan, Seyfettin, Abdullah Yılmaz, “Tanzimat Döneminde Osmanlı Bürokratik Yapı ve Düşüncesinin Değişimi,” *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt. 2, S. 1, (2001), 287-297.
- Aydın, Ahmet Hamdi, *Yerel Siyaset Yazıları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010.
- Aykaç, Burhan, Şenol Durgun ve Hüseyin Yayman, *Türkiye’de Kamu Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2012.

- Bayram, Ahmet Kemal, Kerim Çınar, “İktidar ve Siyasetin Gölgesinde Bürokrasi ve Demokrasi İlişkisi: İdealler, Zorunluluklar, Gerilimler,” *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt. 9, S. 1, (2007), 11-24.
- Belet, Muhammed Sami, *Türk Kamu Yönetiminde Siyaset ve Bürokrasi İlişkisi: Üst Kurullar Bürokrasisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2008.
- Bozkurt, Veysel, “Cumhuriyet Döneminde Bürokrasi-Siyasal Elit Halk İlişkileri: 1923-1960,” *Yeni Türkiye Dergisi*, S. 23, (1998), 3571-3577.
- Çarkçı, Akif, *Yerel Siyaset Üzerine Söyleşiler*, Ankara: Şehir Yayınları, 2008.
- Çelik, Abdullah, A. Vahap Uluç “Yerel Siyasette Temsil Üzerine Bir Çalışma: Şanlıurfa Örneği,” *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, S. 41, (2009), 215-231.
- Çetin, Halis, *İnsan ve Siyaset*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2003.
- Çevik, Fahrettin Kerem, *Türkiye’de 1980’den Günümüze Siyasal İktidar Bürokrasi İlişkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.
- Çevikbaş, Rafet, “Bürokrasi Kuramı ve Yönetimsel İşlevi,” *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt. 3, S. 2, (2014), 75-102.
- Çoker, Ziya, “Mülki İdare Amirleri, Bürokrasi ve Politika,” *Türk İdare Dergisi*, Cilt. 67, S. 409, (1995), 1-22.
- Demir, Fatih, “Bürokrasi-Demokrasi İlişkisi ve Bürokratların Seçilmişlerce Kontrolü Sorunu,” *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt. 18, S. 2, (2011), 63-84.
- Demir, Vakkas, “Köy ve Mahalle Muhtarlarının 5510 Sayılı Kanuna Göre Sosyal Güvenlik Durumları,” *Mahalli İdareler Aylık Mesleki ve Mevzuat Dergisi*, S. 4, (2016), 32-44.
- Doğan, Halit Murat, *Türkiye’de Siyasal İktidar Bürokrasi İlişkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013.

- Durgun, Şenol, “Türk Kamu Yönetiminde Bürokratik Siyaset,” *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. Özel sayı, (2002), 83-102.
- Durgun, Şenol, *Türk Kamu Yönetiminde Bürokratik Siyaset*, Ankara: Yargı Yayınevi, 2003.
- Dursun, Davut, Hamza Al, *Türkiye’de Yönetim Geleneği*, İstanbul: İlke Yayıncılık, 1998.
- Dursun, Davut, *Siyaset Bilimi*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1997.
- Eren, Emrah Karaca, “Başkanlık Sisteminin Türk Parti Sistemi Açısından Türkiye’de Uygulanabilirliği,” *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 3, (2002), 135-162.
- Eryılmaz, Bilal, *Bürokrasi ve Siyaset*, İstanbul: Alfa Basım Yayım, 2008.
- Eryılmaz, Bilal, *Kamu Yönetimi*, Ankara: Okutman Yayıncılık, 2011.
- Eryiğit, Burak Hamza, Fuat Yörükoğlu, “Modernleşme Süreçlerinde Demokrasi ve Bürokrasi İkilemi ve Kavramlarının Anlamsal Boyutları Üzerinde Bir İnceleme,” *Akademik Bakış Dergisi*, S. 32, (2012), 1-18.
- Fişek, Kurthan, *Yönetim*, Ankara: Sevinç Matbaası, 1979.
- Gökçe, Gülise, Ali Şahin ve Erhan Örselli, “Türkiye’de Siyasetin Bürokrasi Üzerindeki Etkisi: Siyasallaşma,” *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S. 4, (2002), 45-58.
- Gökçe, Orhan, Ali Şahin, “21. Yüzyılda Türk Bürokrasisinin Sorunları ve Çözüm Önerileri,” *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S. 3, (2002), 1-27.
- Göküş, Mehmet, “Kamu Politikalarının Belirlenmesinde Bürokrasinin Rolü,” *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 6, (2000), 31-45.
- Gözübüyük, A. Şeref, *Anayasa Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2010.
- Gözübüyük, A. Şeref, *Yönetim Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2009.
- Gül, Hüseyin, v.d., *Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yerel Siyaset*, Ankara: Detay Yayıncılık, 2014.

- Güler, Tahsin, “Osmanlı'da Siyaset ve Bürokrasi İlişkilerinin Tarihi Seyri,” *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt. 19, S. 4, (2014), 311-336.
- Güven, Selçuk, “İdare ve Siyaset İlişkileri ve Personel Yönetimi Açısından Önemi,” *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt. 9, S. 7, (1976), 48-65.
- Heper, Metin, “Bürokrasi,” *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul: İletişim Yayınları, 1983.
- İşçi, Metin, *Genel Olarak ve Türkiye’de Siyasal Değişme*, İstanbul: Der Yayıncılık, 1998.
- İzci, Ferit, Selim Bozdoğan, “Türk Kamu Yönetiminde Bir Problem Alanı Olarak Bürokrasi-Siyaset İlişkisi,” *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 34, (2016), 33-46.
- Kalağan, Gökhan, *Türkiye’de 1980 Sonrası Bürokratik Dönüşüm*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2010.
- Kapani, Münci, *Politika Bilimine Giriş*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2001.
- Keleş, Ruşen, *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, İstanbul: Cem Yayınevi, 2012.
- Kışlalı, Ahmet Taner, *Siyasal Sistemler*, Ankara: İmge Kitabevi, 2010.
- Oktay, Cemil, *Siyaset Bilimi İncelemeleri*, İstanbul: Alfa Basım Yayın, 2014.
- Önder, Fahrettin, *Yerel Siyaset ve Belediyelerde Etkin Yönetim*, İstanbul: Okutan Yayıncılık, 2006.
- Öztürk, Namık Kemal. “Bürokrasi-Siyaset İlişkileri,” *Muğla Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 4, (2004), 1-27.
- Resmi Gazete, 13.07.2005.
- Resmi Gazete, 24.12.2004
- Şavkılı, Cengiz, Tülay Aydın, “Atatürk Döneminde Bürokrasinin Yeniden Yapılandırılması,” *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S. 87, (2013), 67-90.
- Şengül, Ramazan, *Yerel Yönetimler*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 2011.

- Şentürk, Hulusi, *Merkezden Yerele Siyaset*, İstanbul: Okutan Yayıncılık, 2008.
- Taşdelen, Musa, *Siyaset Sosyolojisi*, İstanbul: Kocav Yayınları, 2010.
- Tataroğlu, Muhittin, “Parlamentar ve Başkanlık Sistemlerinde Siyasi İktidar ve Bürokrasi İlişkileri ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme,” *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, S. 1 Cilt. 13, (2006), 97-119.
- Toprak, Zerrin, *Yerel Yönetimler*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2010.
- Tortop, Nuri, v.d., *Yönetim Bilimi*, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2010.
- Tural, Erkan, *Son Dönem Osmanlı Bürokrasisi*, Ankara: TODAİE Yayınları, 2009.
- Turan, İlter, *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*, İstanbul: Der Yayınları, 1996.
- Türkdoğan, Orhan, *İslam Ekonomik Sistemi ve Weberci Görüşler*, İstanbul: Turan Yayınları, 1996.
- Uçman, Hamit, *Türkiye’de Bürokrasi ve Siyaset Siyasi Müsteşarlıktan Bakan Yardımcılığına*, Ankara: Alter Yayıncılık, 2014.
- Yanık, Murat, *Başkanlık Sistemi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1997.
- Yayla, Atilla, *Siyaset Teorisine Giriş*, Ankara: Liberte Yayınları, 2002.
- Yılmaz, Cengiz, Hülya Tütek, “Yirmibirinci Yüzyılın Eşiğinde İşletmecilik Bilimi ve Uygulamaları,” *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 4, (1991), 99-117.
- Yılmaz, Nihat, Kadir Doğan ve Hakan İnankul, “Tek Parti İktidarı Döneminde (1923-1946) Bürokrasi ve Siyaset İlişkisinin Weberyana Değerlendirmesi,” *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt. 27, S. 3, (2013), 263-284.

EKLER

EK 1: T.C. Şanlıurfa Valiliği Anket İzin Kararı.

EK 2: Anket Formu.

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İl Mahalli İdareler Müdürlüğü

Sayı : 13747703-250-E.3150
Konu : Tez Çalışması.

07/02/2017

HARRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : Harran Üniversitesi Rektörlüğünün 26.01.2017 tarihli ve 881 sayılı yazısı.

İlgi sayılı yazı ile ekinde alınan Sosyal Bilimler Enstitüsünün yazısında; Prof. Dr. Abdullah ÇELİK' in danışmanlığında, kamu yönetim anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi İsmail MARDİNLİ' nin tez çalışması kapsamında "Türkiye' de Bürokrasi-Siyaset İlişkisi ve Yerel Seçilmişler: Şanlıurfa Örneği" konulu tez çalışmasında Şanlıurfa Merkez İlçeleri Haliliye, Eyyübiye ve Karaköprü Belediye Meclis Üyeleri ile mahalle muhtarlıklarında anket çalışması yapmak istedikleri belirtilmiş ve gerekli çalışma için Valiliğimizden izin talep edilmiştir.

Söz konusu tez çalışmasının yapılması Valiliğimizce uygun bulunmakta olup, bahse konu tez çalışmasında gerekli kolaylıkların sağlanması hususunda;

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Ufuk AKIL
Vali a.
Vali Yardımcısı

DAĞITIM :

Gereği:
Eyyübiye Kaymakamlığına
Haliliye Kaymakamlığına
Karaköprü Kaymakamlığına

Bilgi:
Harran Üniversitesi Rektörlüğüne(Öğrenci İşleri Daire Başkanı)

*Bu belge elektronik imzalıdır. İmzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-icisleri.gov.tr/EvrakDogrulama> adresine girerek (JFFMDu-NGFzis-mhaLnz-zfFoXg-fbHyURAt) kodunu yazınız.

Paşabağı Mah. Cumhuriyet Cad. No 77 63100/ Şanlıurfa
Telefon No: (414)314 40 14 Dahili: 1346 Faks No: (414)314 40 14
e-Posta: sanliurfa@icisleri.gov.tr İnternet Adresi: www.icisleri.gov.tr

Bilgi için: Ali HEBEŞ
ŞEF
Telefon No:

TÜRKİYE'DE BÜROKRASI - SİYASET İLİŞKİSİ VE YEREL SEÇİLMİŞLER: ŞANLIURFA ÖRNEĞİ ARAŞTIRMA SORULARI

Sayın Katılımcı,

Bu anketin amacı, Türkiye'de bürokrasi ve siyaset ilişkisi konusunda hem mevcut durumu tespit etmek hem de bu konuda siz yerel seçilmişlerin düşüncelerini almaktır. Bu sebeple, anketteki sorulara objektif bir şekilde cevap vermeniz beklenmektedir. Vereceğiniz yanıtlar Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlamakta olduğum, "**Türkiye'de Bürokrasi - Siyaset İlişkisi ve Yerel Seçilmişler: Şanlıurfa Örneği**" adlı yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Başka bir yerde ve başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Bundan dolayı da sorulara vereceğiniz yanıtlar güvence altındadır.

Yoğun çalışmalarınız arasında zaman ayırıp araştırmaya katkıda bulunduğunuz için şimdiden teşekkür eder görevinizde başarılar dilerim.

İsmail MARDİNLİ

Yüksek Lisans Öğrencisi

1-) Cinsiyetiniz?

Kadın Erkek

2-) Yaşınız?

25-34 35-44 45-54 55-64 65 ve üzeri

3-) Medeni durumunuz?

Evli Bekâr

4-) Öğrenim durumunuz?

İlköğretim Lise Önlisans Üniversite Lisansüstü

5-) Mesleğiniz?

İşçi Esnaf Profesyonel meslek (Avukat, Doktor, Mali müşavir v.b.) Memur

Emekli Ev hanımı Çiftçi Diğer

6-) Gelir durumunuz?

0-1000 TL 1001-2000 TL 2001-3000 TL 3001-4000 TL 4001 TL ve üzeri

7-) Kaçınıcı dönemdir seçiliyorsunuz?

1 2 3 4

8-) Hangi partiden belediye meclis üyesisiniz? (DİKKAT: Bu soruyu sadece belediye meclis üyeleri cevaplandıracaktır.)

AK Parti CHP MHP HDP Diğer... Bağımsız

9-) Hangi ilçede belediye meclis üyeliği / muhtarlık yapmaktasınız?

Karaköprü Haliliye Eyyübiye

	1	2	3	4	5
(1) Katılmıyorum					
(2) Kesinlikle Katılmıyorum					
(3) Kararsızım					
(4) Katılıyorum					
(5) Kesinlikle Katılıyorum					
10. Türkiye'de bürokrasi ile siyasi iktidar uyum içinde çalışır.					
11. Türkiye' de bürokrasi ile siyasi iktidarın istekleri genel olarak çelişir.					
12. Siyasi iktidar idari karar alırken bürokrasinin uzmanlık ve sürekliliğinden faydalanır.					
13. Siyasiler plan ve programları daha iyi uygulayabilmeleri için bürokratlara programlarını benimsetirler.					
14. Siyasi iktidar karar alırken bürokrasinin etkisinde kalır.					
15. Türkiye'de kamu yönetimi sisteminin daha iyi işleyebilmesi için bürokrasi ve siyaset uyum içinde çalışmalıdır.					
16. Siyasi iktidarın bürokrasiye gereğinden fazla müdahalesi bürokrasiyi siyasallaştırır.					
17. Siyasi iktidar yeni kadrolar açarak kendilerine her durumda itaat edecek bir bürokratik grup meydana getirir.					
18. Bürokratlar kendilerini işe alan veya görevde yükselmelerine destek olan siyasilere karşı kendilerini borçlu hissederler.					
19. Bürokratların siyasi iktidara karşı sorumlu olmaları, onlara itaat etmelerine neden olur.					
20. Bürokraside atamalar liyakat ve başarıdan çok siyasi yakınlığa göre yapılır.					
21. Siyasi iktidar ile farklı bir ideolojiye sahip bürokrat başarılı olsa da görevinde kalamaz.					
22. Bürokratlar gelecekte siyaset içinde yer alabilmeleri için siyasi çevrelere yakın dururlar.					
23. Bürokratlar görevlerinde hızlıca yükselebilmeleri ve parlak bir kariyer elde edebilmeleri için siyasilerin isteklerine göre hareket ederler.					